

Tisdagen den 19 december

Kl. 09.00–16.05

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 november justerades.

§ 2 Avsägelser

Förste vice talmannen meddelade

att *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i skatteutskottet,

att *Thomas Finnborg* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i civilutskottet,

att *Karin Enström* (M) avsagt sig uppdragen som ledamot i utrikesutskottet och som suppleant i EU-nämnden samt

att *Fredrik Schulte* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i EU-nämnden.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält *Fredrik Schulte* som ledamot i skatteutskottet, *Cecilie Tenfjord-Toftby* som ledamot i civilutskottet, *Jonas Jacobsson Gjörtlér* som ledamot i utrikesutskottet, *Karin Enström* som ledamot i EU-nämnden och *Thomas Finnborg* som suppleant i civilutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i skatteutskottet
Fredrik Schulte (M)

ledamot i civilutskottet
Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

ledamot i utrikesutskottet
Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2017/18:282

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:282 Lantmäteriets handläggningstider
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 februari 2017.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 18 december 2017

Näringsdepartementet

Peter Eriksson (MP)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM31 Meddelande om att stärka den europeiska identiteten genom utbildning och kultur *KOM(2017) 673* till utbildningsutskottet

2017/18:FPM30 Kommissionens och EU:s utrikestjänsts meddelande om att underlätta militära transporter inom EU *JOIN(2017) 41* till försvarsutskottet

§ 6 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2017/18:63 till trafikutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2017/18:205 om kvinnor i Försvarsmakten

Anf. 1 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Lena Asplund har frågat mig vilken bedömning jag gör av möjligheterna att få fler kvinnor att söka sig till försvaret de närmaste åren.

Hon har också frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att fler kvinnor ska söka till den militära grundutbildningen och för att få fler kvinnor att gå vidare till officersyrket.

För att bidra till en större rekryteringsbas och en bredare kompetens inom Försvarsmakten ska myndigheten verka för att andelen kvinnor i Försvarsmakten ökar. Att andelen kvinnor ökar på samtliga nivåer inom Försvarsmakten är en viktig fråga för regeringen.

I samband med att värnplikten lades vilande år 2010 ändrades lagen om totalförsvarsplikt så att skyldigheten att fullgöra värnplikt gäller både kvinnor och män. Den 2 mars i år beslutade regeringen att återinföra mönstring och grundutbildning med värnplikt. Den nya beslutade personalförsörjningsmodellen innebär en ökad möjlighet att nå och attrahera kvinnor till grundutbildning med värnplikt genom mönstrings- och värnpliktsinstrumentet. Att de kvinnor som kommer i kontakt med Försvarsmakten upplever bland annat bra bemötande, anpassad utrustning och god utbildning är grundläggande för att få ett fortsatt engagemang av kvinnor i Försvarsmakten.

Försvarsmakten och Totalförsvarets rekryteringsmyndighet är de myndigheter som vet vilken kompetens som krävs för att en individ ska kunna genomföra grundutbildning med värnplikt. I syfte att välja ut de individer som har rätt kapacitet och förutsättningar utformar myndigheterna så kallade kravprofiler. De krav som anges i kravprofilerna motsvarar de grundkrav som Försvarsmakten ställer på respektive befattning. Regeringen har givit Försvarsmakten med stöd av Totalförsvarets rekryteringsmyndighet i uppdrag att se över antagningskraven och kravprofilerna så att de är relevanta i förhållande till dagens förhållanden samt utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

På uppdrag av regeringen har Försvarsmakten fastställt kvantitativa mål avseende fördelningen mellan kvinnor och män på alla nivåer i myndigheten. Under perioden 2018–2020 föreslår myndigheten bland annat att det ska vara minst 20 procent kvinnor som genomför grundutbildning med värnplikt. Denna andel föreslås öka kommande år.

För att bidra till en större rekryteringsbas och därmed bredda kompetensen inom Försvarsmakten anser regeringen att det är av särskild vikt att myndigheten fortsätter att vidta åtgärder för att andelen kvinnor i myndigheten ska öka på alla nivåer med beaktande av gällande regelverk där regleringsformens krav på förtjänst och skicklighet vid anställningar i staten är centralt.

Regeringen följer Försvarsmaktens arbete med att åstadkomma en jämnare könsfördelning i myndigheten. Likaså följer regeringen myndighetens övriga arbete med jämställdhetsintegrering av verksamheten.

Anf. 2 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret! Jag tycker också att det här är en viktig fråga, och jag har ställt den här interpellationen för att frågan ska lyftas. Jag tror att vi är rätt överens i frågan. Jag tycker att det känns bra att vi har den här lilla diskussionen om hur det ska vara för de kvinnor som finns i försvaret och för de kvinnor som vill söka sig dit.

Jag tycker att det är bra att man har gett Rekryteringsmyndigheten i uppdrag att se över kraven. I utskottet hade vi besök av Rekryteringsmyndigheten för ett tag sedan – det var en månad sedan eller något sådant – för

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

att höra hur det har gått nu efter beslutet om att värnplikten ska återinföras. Det var ungefär 93 procent som svarade, och 6 103 var utvalda av Rekryteringsmyndigheten för att komma till prövning. Av dem var 4 611 män och 1 492 kvinnor. Det var alltså knappt 25 procent kvinnor.

Vi vet inte hur många av dem som blev uttagna efter att ha gjort testerna. Behovet är ungefär 4 000, som försvarsministern är väl medveten om. Ungefär 2 000 av dem kommer att tas in via värnplikten, och 2 000 tror man kommer att söka sig frivilligt till Försvarsmakten. Då är frågan: Var hamnar man då när det gäller andelen kvinnor?

Det är vi i politiken som egentligen styr vad Försvarsmakten ska göra och hur vi ska få en ändring. Man kan fundera i andra banor när det gäller vad man kan göra för att göra Försvarsmakten mer attraktiv för kvinnor. Försvarsministern nämnde här bland annat personlig utrustning och sådant. Ja, det är jätteviktigt, men finns det något ytterligare mervärde man skulle kunna skapa för att få kvinnor att vilja bli officerare? Kan man till exempel få något slags utbildning under tiden som kan innebära ett mervärde i det privata livet sedan?

Det är lite intressant att titta på hur det ser ut i vår omvärld. USA är det mest jämställda landet i det här sammanhanget med 17,6 procent kvinnliga yrkesofficerare, varav de har betydligt högre andel högre yrkesofficerare än vad vi har.

Vän av ordning kan ställa sig frågan: Är USA mer jämställt än vad vi är? Nja, jag har lite svårt att tro det – vi är ju ett väldigt jämställt land. Är det plikten då? Nej, det är det inte heller, för USA:s försvar bygger ju helt och hållet på frivillighet. Vad har man egentligen gjort där som gör att man får betydligt fler kvinnliga officerare än vad vi har här i dag?

Jag skulle också vilja höra om försvarsministerns visioner och ambitioner för att få fler kvinnor till Försvarsmakten. Med tanke på ämnet för nästa interpellationsdebatt vi ska ha här tror jag att det är viktigt att man snabbt ökar andelen. Som jag har skrivit i min interpellation tar det väldigt lång tid om vi fortsätter i den här takten innan vi ens kommer upp i Norges andel som är 11 procent kvinnor. Frankrike har 15,6 procent, Kanada har 14,9 procent och Storbritannien har 13 procent.

Vi är absolut inte sämst i klassen. Både Finland och Danmark har mindre andel kvinnliga officerare. Men det är inte ett svar. Vi bör bli bättre.

Jag skulle vilja att försvarsministern gör en vidare utläggning om hur han anser att man ska jobba på det.

Anf. 3 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Försvarsmakten har fastställt kvantitativa mål när det gäller fördelningen av män och kvinnor på alla nivåer i myndigheten. Under åren 2018–2020 föreslår myndigheten att minst 20 procent kvinnor ska genomföra grundutbildning och värnplikt. Det är en andel som man vill öka under kommande år.

Enligt de uppgifter jag har påbörjades mönstring för 870 personer den 1 oktober. Det är nu genomfört. 182 av dem var kvinnor, det vill säga 21 procent.

Om vi kan genomföra den ambition som Försvarsmakten har redovisat ökar andelen kvinnor genom att vi får möjlighet att föra in kvinnor i Försvarsmakten via värnpliktsystemet. Då blir det, jämfört med den fria grundutbildningen, en högre nivå.

Och om utbildningen kan genomföras på ett sådant sätt att den upplevs som konstruktiv och intressant, och om den genomförs på ett ur ett värdegrundsperspektiv bra sätt, skapas en bra bild av Försvarsmakten. Jag tror att exemplets makt är avgörande i det långa loppet. Man ska känna att det är en bra verksamhet, att det finns en jämställd värdegrund och att den sortens negativa saker som det skrivs och vittnas om inte förekommer. Man ska känna att det är nolltolerans på den punkten. Det tror jag är viktigt. Jag tror att gemenskapen i förbandet, att utbildningsinnehållet är bra och att man känner sig respekterad är nyckeln för att kunna klara den här typen av frågor på lång sikt.

Jag vet att Försvarsmakten lägger ned en hel del jobb på värdegrundsfrågor. Men det räcker inte med dokument. Det ska också genomföras i praktiken. Det är det som sker i förbanden som är det viktiga. Försvarsmakten har höga ambitioner på det området.

När det gäller exempel från andra länder är det intressant att ta till sig. Jag är öppen för information om i stort sett det mesta som kan leda framåt. Det finns ingen anledning att ha några hinder för det. Om vi kan få fram information om olika sätt att bete sig och verka som leder till att vi kan förbättra det här är det alldeles utmärkt.

Det finns också ett mycket strikt regelverk i fråga om arbetsmiljön. Det är tydligt klarlagt att arbetsgivaren är skyldig att motverka förhållanden i arbetsmiljön som kan upplevas som kränkande eller särbehandlande. Här har Försvarsmaktens ledning varit mycket tydlig, i alla fall som jag ser det.

Förutom det jag nämnde inledningsvis är också värdegrundsfrågorna ett viktigt sätt att bemöta det här. Det är viktigt att implementera värdegrunden och att se till att den genomsyrar utbildningen som ska genomföras med värnpliktiga under nästkommande år.

Anf. 4 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag och Peter Hultqvist är ganska överens om det här. Det är bra. Det är också bra att frågan lyfts upp.

När det gäller kvantitativa mål om minst 20 procent är det jättebra. Men det gäller att se till att målen uppfylls. Förvarsministern tog upp att 21 procent av de som varit på mönstring i oktober var kvinnor. Det är bra. Men i fråga om de övriga som ska komma in, de ungefär 2 000 som antagligen kommer att komma in på frivillig väg, måste man få fler kvinnor att söka sig in även den vägen, inte bara genom värnplikten.

Min fundering gäller de kvinnor, kanske 20 procent, som kommer in i Försvarsmakten via pliktsystemet. Det gäller att behålla dem sedan, så att de kan gå vidare och kan tänka sig att vara kvar i Försvarsmakten ett antal år. Alla kommer inte att bli officerare – absolut inte. Men flera av dem kan bli det och sedan få möjlighet att klättra även högre.

I USA har man tydligt haft den första kvinnliga fyrstjärniga amiralen; hon har gått i pension nu. Vi har alltså en liten bit att vandra.

Det är bra att man ska se över personlig utrustning. Jag tror att det har hänt mycket.

Jag ska berätta om mina egna intryck av Försvarsmakten. Jag har varit på repmöten och varit krigsplacerad även om jag inte har gjort värnplikt; jag är sjukvårdsutbildad. I början av 90-talet var jag på en krigsförbandsplats, och på den tiden tog det flera dagar innan sanitära saker kom på plats. Det är inte acceptabelt, varken för män eller för kvinnor. Jag utgår från att Försvarsmakten har blivit mycket bättre på sådant.

Det är sådana saker man också måste titta på för att attrahera kvinnor. När man är ute på övningar ska det finnas bra sanitär utrustning, och man ska kunna duscha. Och när det gäller utrustning ska man inte behöva ta på sig kängor i storlek 40 och sådana saker.

Det händer mycket. Jag vet det, men det har tagit väldigt lång tid. Man måste titta på sådant.

Det är bra att försvarsministern har de här ambitionerna. Jag tror att även Försvarsmakten har ambitionerna. Nu gäller det bara att locka tjejerna att söka sig till Försvarsmakten, så att de kan se att det finns ett mervärde. Det har varit lite dåligt med det i Sverige. I många andra länder har det nämligen funnits ett stort mervärde i att ha varit en del av Försvarsmakten, att ha gjort lumpen eller att ha varit anställd där. Det har inte riktigt varit på det sättet i Sverige. Det är synd. Men det kanske blir så med tanke på att vi nu pratar mer om försvarsfrågor och har ett försämrat omvärldsläge.

Vi ska vara stolta över killarna och tjejerna som gör lumpen och sedan går vidare i Försvarsmakten.

Anf. 5 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Bra bemötande, anpassad utrustning och god utbildning är grundläggande för att kvinnor ska ha ett fortsatt engagemang i Försvarsmakten. Just anpassad utrustning är en viktig signal redan i inledningsskedet av en tjänstgöring. Ett bra bemötande är också oerhört viktigt. Man ska känna sig välkommen. Och utbildningen ska genomföras på ett konstruktivt sätt.

Både när det gäller den värnpliktiga sidan och när det gäller de som har ambitionen att bli yrkessoldater handlar det i grunden om samma sak: att det är intressant övningsverksamhet, som är upplagd på ett konstruktivt sätt och som upplevs som att den ger något för den personliga utvecklingen och förmågan att verka tillsammans med andra i förbandet. Det handlar också om att värdegrundsfrågorna fungerar på ett bra sätt. Kan man sprida en bild av att svensk försvarsmakt sköter det på ett utomordentligt sätt skapar man också ett gott rykte och ett renommé.

Om vi kan få fler kvinnor att stanna kvar och söka olika yrken inom Försvarsmakten skapas också möjligheter till just officersdelarna och även de högre officersbefattningarna. Ju större underlaget blir, desto större blir trycket att ta sig till de högre positionerna. Jag ser det här som en process.

Jag tror också att värnpliktssystemet, som vi nu inför, kommer att hjälpa till. På den tiden det begav sig fick många av dem som tog arbete i Försvarsmakten inspirationen via värnpliktssystemet. De kom in den vägen. De hade aldrig tänkt sig ett yrke inom Försvarsmakten över huvud taget, eller ens tänkt att det var en möjlighet. Men genom värnpliktssystemet skapades det intresset.

Jag hoppas alltså att väl genomförd utbildning ska ha den effekten, bland annat på kvinnorna som kommer in på värnpliktssidan, och att de som gör grundutbildning med syfte att bli yrkessoldater känner att den är så pass bra att det känns som att de har valt rätt.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 6 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag känner mig nöjd med det svar som jag har fått av försvarsministern. Vi tänker och tycker nog lika i den här frågan, och det gläder mig.

Det är viktigt för det svenska försvaret att få in mer kvinnor och att bli mer jämlikt. Som jag sa innan kommer vi att ta upp detta också i nästa debatt. Det är viktigt att det sker värdegrundsförändringar inom Försvarsmakten, som kanske inte alltid har varit bland de bästa på det här området.

Jag har inte så mycket mer att tillägga än att jag känner mig nöjd. Jag har lyft frågan, och jag är nöjd med försvarsministerns svar. Vi befinner oss nära varandra här. Jag önskar försvarsministern lycka till med att få in ännu fler kvinnor som vill arbeta inom Försvarsmakten.

Anf. 7 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det finns kanske inte så mycket mer att tillägga. Vi verkar ha kommit till en punkt där vi har en samstämmig syn. Vi delar också uppfattningen om vilket som är det bästa sättet för att bearbeta detta.

Det är klart att man inte löser allting på kort sikt, utan arbetet måste pågå hela tiden i en uthållig, medveten och väldigt tydlig process.

Jag hoppas att vi ska kunna se resultat under de kommande åren. Jag är övertygad om det, och jag tror att den personalförsörjning som nu träder i kraft från den 1 januari kommer att vara en viktig del i att åstadkomma det resultatet. Så jag får tacka för den här debatten, och sedan får vi jobba vidare tillsammans.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2017/18:250 om arbetsmiljön i Försvarsmakten och på Försvarsdepartementet

Anf. 8 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Lena Asplund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Försvarsmakten ska kunna bli en arbetsplats fri från sexuella trakasserier dit kompetenta kvinnor vill söka sig. Hon har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att försäkra mig om att min egen arbetsplats, Försvarsdepartementet, är en plats där det råder en sund och jämställd kultur och ett arbetsklimat fritt från trakasserier och kvinnofientlig jargong.

För det första vill jag betona att det som kommit fram i metoo-uppropet om grova kränkningar mot kvinnor aldrig kan accepteras. Den här typen av kränkningar av kvinnor är ett allvarligt problem som måste bekämpas. Diskriminering i form av sexuella trakasserier är enligt diskrimineringslagen förbjudet. Arbetsgivare ska vidare arbeta aktivt för att främja lika rät-

tigheter och möjligheter. Jämställda villkor ska råda i arbetslivet för kvinnor och män. Kränkningar i form av sexuella trakasserier är också förbjudet enligt arbetsmiljöregelverket där arbetsgivaren bland annat har skyldighet att ha rutiner och vidta åtgärder för att motverka förhållanden i arbetsmiljön som kan ge upphov till kränkande särbehandling.

De vittnesmål om sexuella trakasserier och kränkningar inom Försvarsmakten som finns bakom givakt och bitihop kan inte lämna någon oberörd. Alla, såväl kvinnor som män, ska känna en trygghet och få respekt på jobbet. Det åligger Försvarsmakten som arbetsgivare att vidta lämpliga åtgärder för att komma till rätta med detta. Jag noterar att Försvarsmaktens ledning tydligt markerat mot dessa beteenden, och jag förutsätter att myndigheten vidtar nödvändiga åtgärder. Regeringen följer dessa frågor noga.

Vad gäller Regeringskansliet, där Försvarsdepartementet ingår, råder det givetvis nolltolerans mot trakasserier och kränkande särbehandling. Arbetsmiljön ska präglas av respekt för varje enskild medarbetares integritet och tillit till dennes förmåga att ta ansvar. Det framgår av Regeringskansliets vägledning för en arbetsplats fri från trakasserier och kränkande särbehandling.

Anf. 9 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret!

Det gör mig ont i hjärtat att behöva stå här i dag och ha den här debatten, speciellt med tanke på debatten vi hade innan om hur man ska få fler kvinnor till Försvarsmakten.

Uppropet givakt och bitihop som har skrivits under av 1 730 kvinnor och publicerats på DN Debatt fick mig att undra om det verkligen kan vara så illa. Alla 1 730 kvinnor som har skrivit under har kanske inte blivit utsatta för kränkningar av olika slag, men de skriver under på hur det har varit.

Den 7 december träffade vi i försvarsutskottet några kvinnliga anställda vid Försvarsmakten som deltog i uppropet, tillsammans med personaldirektören, generalmajor Klas Eksell. Vi fick då lite mer information, men jag blev ju inte lugnad av det.

Det berättades att ungefär 25 procent av de kvinnliga anställda inom Försvarsmakten känner en otrygghet på sin arbetsplats, och det är totalt oacceptabelt.

Det positiva är att ÖB och den högsta ledningen har vidtagit skarpa åtgärder mot det här. Men problemet ligger inte där. Som kvinnorna berättade ligger problemet varken i toppen eller i botten. När unga människor kommer in i försvaret fungerar de bra. Men det handlar om nivån mitt emellan. Efter ett tag sker det en förändring ute på förbanden när det ska passas in. Då blir det kränkande behandling och sådant.

Det stod mycket i debattartikeln, och mycket av det som skrevs var saker som jag inte ens skulle vilja säga i riksdagens kammare. En kvinna skrev: "Som soldat och officer kan jag så här i efterhand baxna när jag tänker på den aldrig sinande strömmen av sexuella inviter från manliga kollegor. Äldre män, gifta män, chefer och befäl som jag stått i beroendeställning till."

Problemet många gånger är att man står i en beroendeställning till någon. Det är väldigt svårt att anmäla någon som är ens chef och som har behandlat en kränkande.

Kvinnorna som vi träffade berättade att om man anmäler något och det blir en utredning kan det bli tio till tolv olika personer inblandade i utredningen. Var finns då sekretessen? Det är ett stort problem. Om man anmäler sin chef eller kollega vill man ju inte att det ska vandra runt i hela förbandet, utan man vill att det ska vara sekretessbelagt. Detta är någonting som Försvarsmakten bör titta på.

Som kvinnorna också sa finns det stora riskområden i och med att tilltron fallerar och det saknas konkreta återrapporteringar. Många av dessa kvinnor anmäler över huvud taget inte för att man vet att sekretessen försvinner när det är så många som ska gå igenom ett ärende. Man vet inte heller hur det ska hanteras.

Det är svårt i hierarkiska organisationer. Jag undrar om försvarsministern kunde säga lite mer om vad han tycker om detta.

Anf. 10 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Kränkning och sexuella trakasserier är ju förbjudet enligt arbetsmiljöregelverket, och det har Försvarsmaktens ledning tydligt markerat. Nolltolerans ska råda på det här området. Det måste finnas ett systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna. Alla på en arbetsplats måste ha kännedom om vad som gäller där.

När det finns brister av det slag som det pekas på här måste det tas på allvar i hela organisationen. Det är ytterst en ledningsfråga att driva utvecklingen på det sättet att värderingsgrunden tränger igenom på de olika nivåer som Lena Asplund pekar på.

Det som nu har skett under senare tid i form av allmän debatt kopplad till bland annat metoo-uppropet och givakt och bitihop är sådant som tydligt har markerat gränser i sammanhanget. Men det räcker inte på något sätt. Ytterst är detta en värdegrundsfråga som man inom Försvarsmakten måste jobba med. Försvarsmakten vilar ju på en värdegrund som är sund, men som behöver implementeras och sätta sig i organisationen på ett reellt sätt. Jag tror att det är oerhört viktigt med tanke på det som vi diskuterades alldeles nyss. Om man ska klara rekryteringsfrågorna långsiktigt och få in fler kvinnor i verksamheten, vilket jag dessutom tror är nödvändigt, måste detta klaras ut. Negativa saker som dessa måste rangeras ut ur beteendemönstret och ut ur organisationen.

Jag tror att arbetsplatser som är blandade vad gäller kön oftast blir sundare och bättre. Därför är rekryteringen av kvinnor oerhört viktig här. Man har kommit en bit på väg, men det finns mycket mer som måste göras.

Sekretessfrågor nämndes. När de utgör ett problem är det egentligen direkt kopplat till professionalism för att man ska kunna sköta sådana ärenden. Om professionalismen inte fungerar är också det en ledningsfråga och något som man måste ta upp inom organisationen.

På många områden i samhället finns saker och ting som måste åtgärdas. Det gäller såväl Försvarsmakten som den offentliga sektorn och näringslivet som helhet. Jag tror dock att vi har kommit till en punkt där mycket kommer att ske förändringsmässigt under de kommande åren på den här sidan.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Den debatt vi för nu hänger ju ihop med den föregående interpellationsdebatten. Värdegrundsfrågorna blir ytterligare tydliggjorda i just denna fråga. Det handlar egentligen om att alla medarbetare i en organisation ska kunna känna respekt och trygghet på jobbet, och man ska kunna gå till jobbet utan att behöva fundera över att något av negativt och kränkande slag ska hända. Man ska inte behöva hamna i sådana situationer.

Detta är ett ansvar för organisationen och på de olika ledningsnivåerna. Vi kan dock inte ha inslag som dessa i fortsättningen om vi ska kunna genomföra de rekryteringsambitioner som vi har.

Anf. 11 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag vill citera följande: "Vi har sökt oss till Försvarsmakten för att vi är beredda att försvara Sverige och rätten att leva som man vill, men ofta har våra värsta motståndare funnits i vår egen organisation."

Det är rätt ruggigt att läsa något som detta, eftersom dessa kvinnor är villiga att offra sina liv för vår frihets skull och för att Sverige ska kunna vara det trygga land som vi tycker att det är.

När vi har träffat kvinnorna i detta nätverk berättar de också att det finns kvinnliga nätverk inom Försvarsmakten. Men ingen vill eller har velat vara med, för de kvinnliga nätverken har betraktats på ett nedvärderande sätt.

När Försvarsmakten har gjort sina medarbetarenkäter har man sett att rätt många har varit utsatta för kränkande särbehandling. Bland dessa fall finns även män. Vi får inte glömma bort männen i det hela, för det är inte bara kvinnor som blir utsatta för kränkningar. Det kan alla bli, men kränkningarna kan komma till uttryck på olika sätt.

Sedan jag skrev min interpellation och efter att jag skrev en debattartikel i frågan har kvinnor hört av sig till mig. Det finns en sak som oroar mig. En del som har hört av sig jobbar eller har jobbat på ministrarnas eget departement. Jag har lovat dem att inte avslöja vad de har sagt till mig, eftersom det skulle kunna röja vilka de är. Det som jag har fått höra reser fler frågor än det ger svar, och det här gör mig riktigt orolig.

Jag undrar hur försvarsministern tänker ta itu med problemen på det egna departementet, för problemen finns där och går inte att förneka.

Det här gäller hela vägen. Vi har sett att det finns i politiska partier, ja överallt i samhället. Det som har kommit upp den senaste tiden i samband med metoo-upproppet har fått mig att undra. Har vi haft en så osund kultur i Sverige? Jag blir som kvinna förskräckt över att så många kvinnor har blivit kränkta.

Hur tänker försvarsministern ta itu med problemen på sitt eget departement?

Anf. 12 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! När det gäller Regeringskansliet finns det tydliga riktlinjer för detta i Regeringskansliets vägledning för en arbetsplats fri från trakasserier och kränkande särbehandling. Det här är den värderingsgrund som gäller för hur arbetsmiljön ska vara utformad. Därför råder nolltolerans mot trakasserier och kränkande särbehandling.

När ärenden som dessa uppkommer ska de hanteras via den personalavdelning och personalchef som finns på departementet, och samma sak gäller även på andra departement inom Regeringskansliet.

I mars inledde vi ett utvecklingsarbete som syftar till vad vi kallar en inkluderande arbetsmiljö med likabehandling av män och kvinnor. Inom detta genomförs kunskapshöjande seminarier liksom utbildningar av chefer och medarbetare. Detta arbete måste betraktas som förebyggande, och det måste genomföras kontinuerligt för att på detta sätt påverka attityder och förändra värderingsgrunder som eventuellt är skeva.

Vi måste på olika områden i samhället ta initiativ när det gäller dessa saker. Vi tog initiativ i mars då vi inledde detta utvecklingsarbete inom departementet.

På vår arbetsplats gäller samma arbetsmiljörörelseverk som på alla andra arbetsplatser. Vi måste tydligt markera mot handlingar som dessa. Jag kan dock inte kommentera några enskilda fall i detta sammanhang, och avser inte att göra det. Som jag redovisade har vi vidtagit en övergripande åtgärd.

Vi kommer självklart att fortsätta arbeta med det här på samma sätt som man kommer att fortsätta arbeta med frågorna inom Försvarsmakten som helhet. Vi måste förändra attityder och inriktning när det gäller dessa frågor. Det här är ju någonting som har pågått under många år och många decennier. Dessa attityder och beteenden måste vi successivt se till att rangera ut ur all verksamhet.

Anf. 13 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag förstår att försvarsministern inte kan kommentera några enskilda ärenden, för jag kan inte ens tala om vad det handlar om trots att jag har fått berättelser till mig. Det här är känsligt eftersom det är personbundet.

Som vi sa tidigare handlar mycket om sekretess. Jag hoppas att de kvinnor – inom både Försvarsmakten och Regeringskansliet – som har blivit kränkta och som lyssnar till denna debatt i fortsättning kan anmäla sina eventuella chefer eller underordnade för att få en utredning med sekretess till stånd. Det här måste ske på ett värdigt och bra sätt för att man ska komma till rätta med problemen.

Som jag sa tidigare är det inte hållbart om tio till tolv personer är inblandade i en utredning, så som det har varit inom Försvarsmakten. Då försvinner sekretessen helt och hållet, och då vill som sagt ingen anmäla. Det är av detta skäl som de kvinnor som har hört av sig till mig har varit oroliga. Om det exempelvis är ens överordnade som har utsatt en för en kränkning är man kanske rädd för att förlora sin tjänst eller för hur man ska kunna jobba tillsammans i fortsättningen.

Det är bra att försvarsministern är medveten om detta. Jag litar på och hoppas att försvarsministern tar itu med det här ordentligt på sitt eget departement och genom att se till att Försvarsmakten i allmänhet tar itu med problemen.

Jag vill också passa på att önska försvarsministern en god jul och ett gott nytt år. Jag hoppas att han kan få lite ledighet och vila tillsammans med familjen.

Anf. 14 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag vill bara återigen markera att vi i mars tog initiativ till det arbetsmiljöarbete som handlar om en inkluderande arbetsmiljö med likabehandling för män och kvinnor. Det handlar om en kunskapshöjande verksamhet med utbildning av chefer och medarbetare för att komma åt denna problematik.

Lena Asplund talar om sekretessen, och den är väldigt viktig. Jag upprepar det jag sa tidigare: Det är intimt sammankopplat med professionalism. Om professionalismen inte fungerar finns det brister i ledarskap och chefskap. Det blir då också en fråga som måste lösas på olika sätt.

Allt sådant här ska ju behandlas på ett seriöst sätt. Vi ska försöka göra vad vi kan på vårt departement. Jag är också övertygad om att Försvarsmaktens ledning har en mycket bestämd uppfattning om hur det här ska hanteras inom Försvarsmakten; de värdegrunder som ska råda ska även råda i framtiden. Det är väl så vi måste se det.

Jag tror att vi i grunden är överens även i denna fråga. Om det inte finns åsiktsskillnader ska man inte odla sådana. Vi får jobba vidare och försöka se till att lösa de olika problem som finns.

Jag tackar för de här två viktiga debatterna och önskar Lena Asplund en god jul och ett gott nytt år.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2017/18:53 om polisens närvaro

Anf. 15 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Tobias Billström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att polisen kan hålla en bemanning i yttre tjänst på betryggande avstånd från miniminivån i våra brottsutsatta områden.

Det är en prioriterad fråga för regeringen att det polisiära arbetet i våra utsatta områden ska stärkas och att fler poliser ska kunna bekämpa brottsligheten och öka tryggheten där.

För att ge Polismyndigheten möjligheter att öka antalet anställda aviserade regeringen nyligen en historisk satsning som kommer att medföra kraftfulla resursförstärkningar till myndigheten. Hur resurserna ska fördelas internt är en fråga för Polismyndigheten, men redan i dag har myndigheten prioriterat de utsatta områdena i den interna fördelningen av medel. Samtliga prioriterade områden har fått förstärkning.

Regeringen har redan tidigare gett Polismyndigheten förutsättningar att öka antalet platser på nuvarande polisutbildning och planerar dessutom för polisutbildning vid ytterligare två lärosäten. Det börjar ge resultat. I år har det antagits nästan dubbelt så många studenter till polisutbildningen jämfört med genomsnittet de senaste sex åren. Regeringen vill givetvis också att de som redan är anställda inom Polismyndigheten stannar kvar. Därför har regeringen gett myndigheten i uppdrag att skapa förutsättningar för förbättringar av arbetsmiljön och se över karriärvägar.

Rikspolischefen har betonat att problemen i utsatta områden inte enbart är en polisiär fråga. Det håller jag med om. Det behövs breda och långsiktiga insatser från hela samhället för att motverka brottsligheten i dessa områden. Regeringen har därför presenterat flera åtgärder för att bidra till

detta, bland annat ett långsiktigt reformprogram för att stärka utsatta områden och minska segregationen i landet. Programmet innehåller åtgärder inom en mängd områden, exempelvis brottsbekämpning. Regeringen har dessutom presenterat ett nationellt brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, som poängterar vikten av att fler aktörer än rättsväsendet engagerar sig i det brottsförebyggande arbetet för att det ska bli effektivt. Även den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor lyfter det våldsförebyggande arbetet.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 16 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar justitie- och inrikesministern för svaret.

Fru talman! Vi möts dagligen av rubriker som beskriver krisen inom svensk polis och de konsekvenser som krisen får. Myndigheten utmanas av en grövre kriminalitet som tar sig uttryck i alltifrån narkotikahandel och stöld till uppgörelser och mord och nu också de fruktansvärda gruppvåldtäkter som sker i till exempel min hemstad Malmö. Samtidigt har regeringens knappa resurstilldelning och bristande styrning under pågående omorganisation lett till personalbrist och sjunkande utredningsresultat.

Jag har med mycket stor oro, statsrådet, tagit del av berättelserna från mina egna hemtrakter. Jag har flera gånger träffat polisledningen i till exempel Malmö och pratat med dem om de här frågorna. Jag har hört om hur poliser flyttas från yttre till inre tjänst för att avlasta utredningsarbetet. Den biträdande områdespolischefen i Malmö konstaterade i en intervju nyligen att man börjar nå minimigränsen för poliser i yttre tjänst – minimigränsen, statsrådet. När polisen borde mobilisera mot kriminalitet och det grova våldet i våra brottsutsatta områden tvingas man i stället på reträtt med en bemanning nära miniminivån.

Regeringens passivitet och polisens bristande resurser leder naturligtvis till en negativ spiral. Utredningar samlas på hög. Poliser behöver tas ut ur yttre tjänst för att beta av de här högarna. Med färre poliser i yttre tjänst minskar risken för de kriminella att åka fast. Brottsligheten blir mer lönsam, och vi får ett samhälle som blir mer och mer otryggt.

För att vända den här utvecklingen behövs det krafttag. Regeringen satsar däremot för lite och för sent. Därför blir det märkligt när vi i den här kammardebatten hör hur justitie- och inrikesminister Morgan Johansson låter som om saken redan vore löst – polisen har fått mer resurser, och utsatta områden prioriteras av myndigheten! Men ministerns bild stämmer helt enkelt inte med den verklighet som möter många av oss som deltar i debatten och som framför allt lever i det här landet. Därför måste jag fråga justitie- och inrikesministern på nytt: Hur ska den negativa spiral som regeringen har försatt svensk polis i brytas?

Anf. 17 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Skåne är ju även mina hemtrakter. Jag besökte i höstas bland annat Malmöpolisen för att se hur de jobbade med den situation som de haft under året, framför allt vad gällde skjutningarna. Dessa gjordes som ni vet till en särskild händelse i början av året. Man drog samman resurser från egentligen hela Sydsverige för att kraftsamla i Malmö och få bukt med den typen av organiserad kriminalitet. Jag får säga att jag tycker att Malmöpolisen har bedrivit ett mycket professionellt arbete under året.

Ska man knäcka den organiserade kriminaliteten måste man se till att få bort de mest brottsaktiva individerna från gatorna och samtidigt minska nyrekryteringen till de kriminella gängen. Hela strategin går ut på detta.

Man har som sagt kraftsamlat i Malmö, och detta ser vi nu också resultat av, med över 80 häktade under den här perioden. Man har gått på de mest brottsaktiva. Jag tror att antalet häktade nu är det högsta på många år. Det gäller att fortsätta på den vägen och fortsätta att driva dessa utredningar framåt med kraft. Det gäller också det som Tobias Billström nämnde när det gäller utredningarna av de våldtäkter som skett på senare tid. Jag är säker på att också de utredningarna kommer att drivas fram med den professionalitet och den kraft som svensk polis besitter, inte minst i Malmö. Jag har stort förtroende för deras sätt att göra sitt jobb. Utifrån ganska svåra förutsättningar gör de ett bra jobb, skulle jag vilja säga.

Region syd och Polismyndigheten levererar mer nu än vad man gjorde för bara något år sedan. Till exempel har antalet öppna ärenden i utredningsverksamheten nu minskat med nästan 1 300. Man har alltså betat av köerna. Det är en minskning med 4 procent.

Det är likadant med antalet utredningar som redovisas till åklagare. Totalt sett i landet ökar nu för första gången sedan 2009 antalet utredningar som redovisas till åklagare från Polismyndighetens sida. Bara i Region Skåne har över 2 000 fler utredningar genomförts i år jämfört med förra året. Det är en ökning med 9 procent.

Minimibemanningen i yttre tjänst har aldrig underskridits. Man har varit på väg att hamna i en sådan situation, men man har inte underskridit minimibemanningen. Man har klarat av att göra fler utredningar utan att för den skull komma för nära det som är det minsta man behöver ha i yttre tjänst.

Fru talman! Det finns inga genvägar i detta. Ska man kunna klara av att rycka upp rötterna på den organiserade kriminaliteten behöver vi ökade resurser och ökad bemanning. Vi har från regeringens sida sagt att vi behöver ha 10 000 fler anställda inom Polismyndigheten fram till 2024. Detta resurssätter vi nu. De 2 miljarder vi går ut med från och med nästa år är den största ökningen från ett år till ett annat någonsin vad gäller polisen, åtminstone under den tid jag kan överblicka: de senaste 20 åren.

Vi har fördubblat antagningen till polisutbildningen. Inom kort kommer också besked om den polisutbildning vi ska starta i Malmö. Vi skärper från den 1 januari straffen för de grova vapenbrotten, vilket gör att häktningsmöjligheterna ökar.

Det finns inga genvägar. Man måste vara beredd att resurssätta, och det gör vi nu också från regeringens sida genom att öka resurserna till polisen så mycket.

Anf. 18 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Malmö är ett skyltfönster för regeringens misslyckade politik när det gäller brottsbekämpning. Det måste man verkligen säga. Det är intressant att justitie- och inrikesministern talar om att skjutningarna var händelser som inträffade i början av året. Det här är en fråga som har många år på nacken. Det är någonting som har accelererat under den här mandatperioden.

Jag håller helt med om att Malmöpolisen har gjort fantastiska insatser inte minst givet de resurser som ställts till deras förfogande. Det är inte det

som är i fråga i debatten. Vi talar om resultatet och förutsättningarna som de har fått. Bristen på poliser gör det svårt för myndigheten att kunna mäta med både utredningarna och det brottsförebyggande arbetet, vilket är två saker som hänger ihop.

Jag delar uppfattningen att det inte finns några enkla vägar framåt. Men de sakerna borde man fokusera på mycket mer från regeringens sida. När polisen borde mobiliseras mot kriminaliteten och det grova våldet i våra brottsutsatta områden blir det i stället den reträtt vi talar om med en bemanning nära miniminivån.

Jag kan referera till ytterligare en artikel i Sydsvenskan. Eftersom ministern har bakgrund från Skåne utgår jag från att han läser den regelbundet. Där skrivs att polisen lagom till jul tar paus i kampen mot Malmös gängkriminella när fokuspoliser och andra brottsförebyggare kallas in till skrivbordsarbete. Det konstateras i artikeln att de kriminella kommer att få ett efterlängtat andrum under de kommande månaderna.

Är det en framgångsrik politik för regeringen? Menar verkligen justitie- och inrikesministern att vi nu när vi går in mot valåret och det är dags att summera ansträngningarna de här åren ska vara nöjda med det facit som kommer till uttryck i artikeln?

Fru talman! Nu har vi kunnat höra hur Morgan Johansson har talat om att med regeringens politik får vi fler poliser. Den ska alltså ha lett till detta. Några saker är bra att lägga på minnet. Nyligen rapporterade Svenska Dagbladet att regeringen har tillåtit antalet poliser att sjunka till 19 273, för att vara exakt. Trots att vi blir fler som bor i Sverige för varje år har vi betydligt färre poliser i dag än vad vi hade under Alliansens regeringstid.

Bara hittills i år har 815 poliser lämnat myndigheten varav fler än hälften av en annan anledning än pension, vilket annars brukar vara det argument som lyfts fram. Målet om minst 20 000 poliser har regeringen där emot övergivit. Det finns inte med i de handlingsplaner vi kan ta del av. Jag vill därför fråga ministern: Kommer vi att se antalet poliser sjunka även under 19 000 innan vi ser någon vändning på utvecklingen?

Anf. 19 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Bilden är snarare den att vi har mobiliserat i Malmö och i de utsatta områdena. Alla de särskilt utsatta områden vi talar om har fått polisförstärkning. Vi drog samman polisresurser just till Malmö med anledning av skjutningarna. De utredningarna har gett resultat. Det är nu över 80 häktade, och jag ser hur utredningarna drivs fram med kraft.

Tobias Billström refererar till en artikel. Jag tycker att Tobias Billström också ska läsa kommentaren till det av polischefen i Malmö. Han menar att man ger en felaktig bild av hur polisen kommer att arbeta under julhelgerna. Man ska inte alltid tro på vad som står i tidningar och i varje fall inte hur vinklingarna blir. Han ska kanske tala med polischefen i Malmö om hur hans bild i stället är i den delen. Det gör jag när jag stöter på den typen av påståenden.

Det finns inga genvägar. Det tar två och ett halvt år att utbilda en polis. Den situation vi nu har med alltför få poliser är i allt väsentligt en situation som är skapad av att man under lång tid har tagit in alldeles för få på polisutbildningen.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

När Tobias Billström satt i regeringen 2014 tog ni in 689 på polisutbildningen. Samtidigt går det 400–500 i pension varje år. Var och en förstår att det är alldeles för liten dimensionering av utbildningen. Man kan inte ta in 689 när samtidigt 400–500 går i pension, i varje fall inte om polisorganisationen ska växa.

Nu har vi fördubblat antagningen till polisutbildningen. I år talar vi om över 1 300 som går polisutbildningen. Vi kommer att få ligga kvar i den takten och förmodligen också behöva öka till kanske uppemot 2 000 per år som vi tar in till polisutbildningen. Det finns ett stort intresse bland landets ungdomar för att bli polis. Jag ser fram emot det.

Men för att kunna klara det måste man vara beredd att sätta av resurser till detta. Min fråga till Tobias Billström, som satt i den tidigare regeringen, är: Om ni ville ha fler poliser, varför utbildade ni då så få? Varför utbildade ni bara hälften så många som vi nu utbildar?

Jag har fler frågor till Tobias Billström, när vi nu också talar om ekonomi. När vi ser hur ni resurssatte polisen under era åtta år ser vi att ni borde ha gått fram med betydligt större resurser. Ni sänkte skatten med 140 miljarder, men ni ökade anslagen till polisen med endast 5 miljarder.

Vi gör på ett annat sätt. Vi prioriterar polisen framför den typen av skattesänkningar, och vi gör det med egna pengar. Vi slipper låna pengar till polisen eller annan offentlig verksamhet. Återigen: Det finns inga genvägar. Vi måste vara beredda att prioritera de offentliga resurserna.

Den ökning vi nu gör med 2 miljarder för nästa år, 2,3 miljarder året därpå och 2,8 miljarder året därefter är den största satsning som har genomförts på svensk polis från någon regering oavsett partifärg under de senaste 20 åren.

Det skulle ändå vara bra att få höra Tobias Billström resonera lite grann kring det. Om det nu är så att ni ville få antalet poliser att öka, varför utbildade ni då så få? Varför var ni så snåla med resurserna som ni var? Varför byggde ni inte upp för en expansion av polisen som vi så väl behöver?

Anf. 20 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag har en alldeles utmärkt relation till polismästaren i Malmö, Stefan Sintéus. Jag tror till och med att jag som riksdagsledamot från Malmö vid några tillfällen besökte honom oftare än vad regeringens representanter gjorde. Justitie- och inrikesministern har en väldigt konstig bild av hur befolkningen i Malmö ser på frågorna. Bilden vi har är nog inte densamma.

Jag skulle rekommendera justitie- och inrikesministern att besöka de boende i några av de utsatta områdena i Malmö och ställa frågan om de anser att den glättiga bild som målas upp av regeringens politik stämmer överens med hur de upplever polisen närvaron, utökningen av den grova brottsligheten och konsekvenserna för tryggheten i områdena. Det handlar slutligen också om hur bildsättningen av Malmö har blivit genom den misslyckade polispolitiken.

Det är uppenbart att regeringen har blivit tagen på sängen när det kommer till de utmaningar svensk polis står inför. Från Moderaternas sida har vi varit väldigt tydliga både i vår alternativa budget och i övrigt med att det behövs betydligt fler poliser än vad vi har i dag. Det är också viktigt

att polisen kan vara närvarande i såväl utsatta områden som glest befolkade delar av landet.

Tyvärr har inte ministern här i debatten i dag lyckats övertyga mig om att han kommer att vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att polisen kan hålla en bemanning i yttre tjänst på betryggande avstånd från miniminivån i våra brottsutsatta områden. Tvärtom ser vi hur betydelsefulla brottsförebyggande insatser monteras ned till förmån för utredningar av redan begångna brott.

Den riktigt stora frågan berörde justitie- och inrikesministern inte: Kommer det att vara möjligt att få poliserna som utbildas att stanna kvar i tjänsten, eller kommer de att lämna yrket på det viset vi sett i utvecklingen de senare åren? Det är den stora frågan. När vi möts av alla dessa rapporter om hur polisen tvingas till reträtt för att klara av utredningsarbetet: Tycker ministern att de åtgärder han har vidtagit har varit tillräckliga?

Anf. 21 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! När det gäller åtgärder skulle jag nog vilja säga att vi har genomfört mer under våra tre år än vad ni gjorde under era åtta. Då talar vi om straffskalor. Det gäller till exempel straff riktade mot den grova organiserade brottsligheten.

Vi har höjt nästan alla straff för de grova våldsbrotten: grov misshandel, grov utpressning, grovt rån och grovt olaga hot. Vi har höjt straffen för de grövsta narkotikabrotten. Vi har nu från den 1 januari ytterligare en straffskärpning för de grova vapenbrotten. Inget av detta inträffade under den borgerliga regeringen.

Vi har också aviserat historiskt stora utökningar av polisens resurser, faktiskt mer än vad Polismyndigheten själv begärde. Detta har vi gjort bland annat mot bakgrund av att vi anser att Polismyndigheten måste utöka sin kostym ytterligare. Vi har fördubblat antalet platser i polisutbildningen, men vi måste naturligtvis även jobba med att se till att de som finns i yrket också stannar kvar. Därför har vi gett Polismyndigheten ett särskilt uppdrag att se över arbetsvillkor, karriärvägar och annat för polisen. Vi måste dessutom återrekrytera en del av de poliser som har lämnat yrket, och det finns ett särskilt arbete också för detta.

Men det finns som sagt inga genvägar. Man måste också vara beredd att sätta av resurser, och det är väl det som är bekymret för Tobias Billström. Det finns vissa saker, fru talman, som borgerliga regeringar aldrig gör. De klarar aldrig statsfinanserna, de klarar aldrig jobben och de klarar inte heller av att starta några nya polisutbildningar. De som gör det är vi. Nu gör vi det i Malmö, och vi kommer även att göra det i Västsverige. Vi ser nu också till att resurssätta polisen på ett sätt som man aldrig tidigare har sett.

Återigen: Under er regeringsperiod sänkte ni skatten med 140 miljarder, men lade bara 5 miljarder ytterligare till polisen. När Moderaterna får välja, fru talman, mellan sänkt skatt och satsningar på polisen väljer de alltid sänkt skatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

§ 10 Svar på interpellation 2017/18:54 om fler redskap för polisen

Anf. 22 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Tobias Billström har frågat mig om jag har för avsikt att föreslå en lagstiftning om zonförbud och visitationszoner.

Svensk polis har redan i dag rätt att meddela att en person inte får vistas på en viss plats när han eller hon stör den allmänna ordningen. Svensk polis har också möjligheter till kroppsvisitation utan koppling till konkreta brottsmisstankar. Att zonförbud eller visitationszoner skulle vara effektiva redskap är inte klarlagt. Modellerna är inte utvärderade, men erfarenheter av liknande tillvägagångssätt i andra länder har visat på låg träffsäkerhet, och de har också mötts av omfattande kritik.

Regeringen prioriterar bekämpningen av grov och organiserad brottslighet. Under mandatperioden har vi skärpt mer än 30 straffrättsliga bestämmelser relaterade till organiserad brottslighet, bland dem allvarliga vålds- och vapenbrott. Straffen för grova vapenbrott höjs den 1 januari. Straffskärpningarna innebär att personer som grips med skarpladdade vapen i princip alltid kommer att häktas direkt i avvaktan på rättegång.

Regeringen har också gett tolv myndigheter ännu större möjligheter att rikta sina gemensamma krafter mot organiserad brottslighet, med särskilt fokus på utsatta områden. När det gäller metoder mot illegal användning av vapen har Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och sprida effektiva arbetsmetoder för att motverka sådan. I vår ska myndigheten redovisa sina resultat.

Anf. 23 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Den här debatten anknyter naturligtvis till den föregående interpellationsdebatten. Tryggheten i vårt land utmanas av kriminella som flyttar fram sina positioner, inte minst i städer som Malmö men också runt omkring i landet. Antalet brottsutsatta områden där kriminella nätverk har stor negativ påverkan på lokalsamhället ökar. Medierna rapporterar, som vi vet, om skjutningar med en regelbundenhet som är skrämmande. Det är skjutningar med dödlig utgång och granater som sprängs i bostadsområden.

Detta grova våld måste mötas med full kraft från samhällets sida, både i form av fler poliser och i form av bättre redskap för polisen i dess arbete. Moderaterna har föreslagit att möjligheter till zonförbud ska införas. Vad innebär då ett zonförbud? Det innebär att polisen ges möjlighet att förbjuda en person som har uppvisat ett särskilt otrygghetsskapande beteende att vistas på en viss plats, såsom på ett torg eller i ett köpcentrum. En sådan lagstiftning finns i Danmark. Zonförbudet ska kunna meddelas för en bestämd period som får vara högst tre månader. Därefter ska den kunna förlängas med ytterligare högst tre månader.

Nu säger justitie- och inrikesministern i sitt svar här i dag, som jag tackar för, att svensk polis redan i dag har rätt att meddela att en person inte får vistas på en viss plats när han eller hon stör den allmänna ordningen. Det stämmer att en polisman redan i dag enligt polislagen har en hel del befogenheter som kan begränsa medborgarnas rörelsefrihet i olika situationer. Exempelvis ger 13 § i polislagen en polis möjlighet att i en specifik situation avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller

utrymme samt att även tillfälligt omhändertaga denna för att personen stör eller utgör en fara eller för att avvärja brott.

Då inställer sig den intressanta fråga som justitie- och inrikesministern inte svarar på i det svar som han nyss läste upp. Menar han att denna bestämmelse i polislagen går att använda så att en person som har uppvisat otrygghetsskapande beteende kan förbjudas att vistas på en viss plats under en period upp till tre månader? Eller ska ministerns inlägg tolkas som att ministern inte anser att det behövs en sådan möjlighet? Det tycker jag skulle vara intressant att få reda på.

Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det finns ingen viktigare uppgift just nu i kriminalpolitiken än att rycka upp den organiserade kriminaliteten med rötterna. En del av denna strategi handlar just om att få bort en del av de mest brottsaktiva individerna från gatorna. Då handlar det om brottsbekämpning.

Som jag redovisade tidigare har vi under denna mandatperiod genomfört ett stort antal straffskärpningar, mycket mer än under de åtta år som Tobias Billström satt i regeringen, skulle jag vilja säga. Jag tror att vi har gjort mer under de här tre åren än vad ni gjorde under åtta år vad gäller straffsidan. Om jag ska vara ärlig tror jag faktiskt att ingen regering har skärpt straffen i större omfattning än vad vi har gjort nu.

Jag räknade upp några av straffskärpningarna tidigare, framför allt när det gäller de grova våldsbrotten: grov utpressning, grovt olaga hot, grov misshandel och ett antal andra grova våldsbrott. Vi har skärpt straffen för de grövsta narkotikabrotten, och nu från den 1 januari skärper vi också straffen för de grova vapenbrotten. Det är en sak som vi borde ha gjort mycket tidigare, till exempel redan 2009 när vi såg ytterligare en ökning av skjutningarna. Men den dåvarande regeringen valde vid detta tillfälle att inte göra det. Nu gör vi det från den 1 januari.

Detta innebär också en automatisk häktning för den som anträffas med vapen på stan. Jag tror att detta kommer att få omedelbar effekt när det gäller situationen på en del områden där vi har haft problem med vapenbrott. Det handlar inte bara om ökade häktningsmöjligheter utan också om möjlighet till hemliga tvångsmedel, det vill säga att kunna gå in med telefonavlyssning eller annan form av övervakning för att upptäcka brotten och rulla upp de organiserade kriminella gängen i tid.

Dessutom kommer vi att gå vidare ytterligare på offrets sida. Vi förbereder nu förslag till särskilda ungdomspåföljder, vilket bland annat innebär möjlighet till husarrest. Det handlar alltså helt enkelt om att man inte får lämna hemmet utan kommer att övervakas via fotboja om man har gjort sig skyldig till vissa brott och är i viss ålder. Vi kommer att se till att genomföra en ändring så att livstidsstraff blir normalstraffet för mord. Så är det inte i dag, så det är ytterligare en skärpning. Vi kommer även att gå fram med regler som innebär att det inte är självklart att man får komma ut efter två tredjedelar av tiden. Det ska göras en särskild bedömning i dessa fall när det gäller om man till exempel har gått med på rehabiliteringsinsatser eller inte.

Det handlar om att få bort de mest kriminella och de mest brottsaktiva från gatorna; det är oerhört viktigt. Som vi har varit inne på tidigare jobbar man mycket aktivt med detta, inte minst i Malmö. Där har man över 80 häktade just nu.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Sedan tror jag att man behöver göra ytterligare saker när det gäller verktyglådan. Kameraövervakning är en sådan sak. Just nu sitter det uppe fler kameror än någonsin tidigare. Det är en sak som man har jobbat mycket aktivt med under vår period, bland annat i Malmö runt Sevedsplan. Detta är en fråga som tidigare har varit omstridd.

I frågan om polisens verktyg skulle jag vilja säga att vi har utvecklat dessa verktyg mer under denna period än vad någon någonsin tidigare har gjort. Vi kommer dessutom att gå vidare med andra delar när det gäller hemliga tvångsmedel. Det är samtidigt viktigt att se till att när man utvecklar polisens verktyglåda ska man verkligen göra det med verktyg som man tror fungerar och inte bara ge någonting som fungerar som en symbol. Jag har konstaterat att de förslag som Moderaterna har inte är utvärderade i Danmark, där dessa metoder finns. Vi har letat mycket för att se om det finns någonting som pekar på att detta har haft en reell effekt. Men några sådana resultat finns inte, fru talman.

Anf. 25 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Justitie- och inrikesministern ägnade större delen av sitt inlägg åt att undvika att svara på den fråga som jag hade ställt. Det kom upp först under de sista sekunderna. Däremot var det mycket prat om det som regeringen berömmar sig av att ha gjort.

Det jag tycker är intressant är det som interpellationen handlar om. I svaret på interpellationen anförde Morgan Johansson att det inte är klarlagt att zonförbud eller visitationszoner skulle vara effektiva redskap, och nu kommer han tillbaka till detta och säger att metoderna inte är utvärderade. Men så sent som i september i år öppnade justitie- och inrikesministern i medierna för att införa visitationszoner, där polisen kan genomöka personer trots att det inte finns någon misstanke om brott. Och man ska vara medveten om att polisen har uttryckt sitt intresse för såväl zonförbud som visitationszoner.

Min fråga – den som inledde hela denna diskussion och den som interpellationsdebatten handlar om och kretsar kring – är: Ska vi tolka dagens besked i kammaren som att ministern stänger dörren för att ge polisen dessa redskap i kampen mot gängkriminalitet och skjutningar? Jag trodde annars att vi var överens om att det var viktigt att bekämpa detta.

Anf. 26 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det stämmer att jag svarade på en fråga i medierna tidigare i höstas. Jag fick frågan om både zonförbud och visitationszoner. Jag sa: Ja, jag tittar gärna på erfarenheterna från till exempel Danmark för att se om det finns någonting som tyder på att detta har haft någon effekt.

Det var mitt svar vid det tillfället. Under hösten har vi gått igenom detta för att se: Finns det någonting som tyder på att detta skulle innebära ett mervärde i förhållande till vad svensk polis redan i dag har för befogenheter? Precis som har konstaterats tidigare finns det redan i dag möjligheter att avvisa personer som stör ordningen. Man kan redan i dag egentligen göra den typ av visitationer som jag tror att Tobias Billström är ute efter. När man misstänker att det till exempel kan finnas vapen kan man göra den typen av visitationer.

Frågan är då: Är det bara en symbol som Tobias Billström vill prata om, eller är detta någonting som faktiskt skulle kunna tillföra ett mervärde för polisen?

Min slutsats är nog den att vi i dag har de befogenheter som vi behöver ha. Jag jobbar i stället hellre med andra och mer effektiva verktyg. I mitt förra inlägg radade jag upp några av dem. Jag tänker till exempel på de särskilda ungdomspåföljderna och på skärpningar när det gäller straffskalorna för en lång rad olika brott. Vi går nu fram med kameraövervakning i ökad omfattning. Vi kommer också att lägga fram ett lagförslag för riksdagen i vår om att utöka möjligheterna ytterligare.

Men jag tror att det är viktigt att man inte, så att säga, snöar in på sådant som kanske inte får den effekt som man hoppas på, sådant som handlar mer om symboler än om verklig, riktig och effektiv politik.

Anf. 27 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Ja, det är viktigt att titta på mervärdet. Där kan vi nog vara överens om betydelsen. Men då är det viktigt att understryka att polisens åsikter är viktiga för oss moderater – det handlar om utövarna av det professionella polisyrket. Polisen har uttryckt intresse för såväl zonförbud som visitationszoner.

Polismyndigheten bedömer i dag att det finns ca 200 kriminella nätverk och runt 5 000 kriminella aktörer i de områden som är utsatta för allvarlig brottslighet runt om i vårt land. Antalet bekräftade skjutningar med dödligt utfall har ökat sedan 2014. Till och med november 2017 ska det ha skett så många som 279 bekräftade skjutningar med 38 dödsoffer i vårt land.

Zonförbud och visitationszoner skulle kunna leda till att fler kriminella hamnar bakom lås och bom samtidigt som färre vapen cirkulerar olagligt på våra gator. Men jag märker här i debatten att ministern tvekar eftersom det inte är klarlagt att zonförbud eller visitationszoner skulle vara effektiva redskap.

Låt mig då avsluta med en ny fråga: Är justitie- och inrikesministern beredd att tillsätta en utredning som förutsättningslöst tittar på möjligheterna att ge polisen tillgång till de redskap som de uppenbarligen själva efterfrågar, som zonförbud eller visitationszoner? Det tycker jag skulle vara intressant att få höra innan vi avslutar denna interpellationsdebatt.

Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag jobbar nog hellre med verktyg som faktiskt visat sig vara effektiva än med det som ännu inte ens är utvärderat. Som sagt: Ingen har kunnat visa att visitationszoner eller zonförbud har haft någon reell effekt. Däremot har vi kunnat se en väldigt låg träffsäkerhet.

Det finns olika varianter. En variant tillämpas i New York – det är den man kallar för stop-and-frisk. Jag besökte New York för ett par år sedan för att se hur de hade jobbat där. Där har de inte heller en slumpmässig visitation, utan de måste ha en misstankegrad på ungefär, skulle jag vilja säga, samma sätt som vi har i Sverige. Men de hade ändå byggt ut denna visitationsstrategi mycket kraftigt i början av 90-talet. Det fungerade väldigt bra i början, men så småningom slog det över. Det kunde till och med vara så att man stoppade och visiterade samma person flera gånger per

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

dag. Till slut spårade det ur så mycket att det blev en mycket stark motreaktion mot polisens sätt att jobba. Därför har man dragit ned på den typen av strategier.

När man tar fram nya verktyg för polisen måste man, tycker jag, se till att de verkligen fungerar och tillför ett mervärde.

Som sagt: Polisen har redan i dag möjligheter att göra visitationer under särskilda förutsättningar, och man gör det också. Man har också möjlighet att avvisa människor om de stör ordningen. Låt oss i stället jobba med de särskilda ungdomspåföljderna, med kameraövervakning och med att se till att skärpa straffen för de grova vapenbrotten, så som vi gör nu från den 1 januari! Det tror jag är mycket mer effektivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2017/18:55 om rån mot elektronikdjur och butiker

Anf. 29 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Tobias Billström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska antalet rån och öka tryggheten för dem som arbetar i och driver butiker i Sverige.

Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Det är därför oacceptabelt att butiksägare och deras anställda känner oro över risken att bli utsatta för brott.

Polismyndigheten och Svensk Handel har under flera år haft en fungerande samverkan, och det senaste mötet genomfördes under oktober 2017. Samarbetet syftar bland annat till att öka förmågan att tidigt upptäcka och agera mot seriebrottslighet. Inom ramen för samarbetet diskuteras också brottsförebyggande aktiviteter och andra åtgärder som polisen har vidtagit eller planerar att vidta.

För att förbättra förutsättningarna för polisen har regeringen bland annat föreslagit historiskt stora resurstillskott till Polismyndigheten för de kommande tre åren. Utifrån de nya budgetramarna och verksamhetens behov är det Polismyndigheten som avgör hur resurser ska fördelas internt.

Regeringen har sedan tidigare gett Polismyndigheten förutsättningar att öka antalet platser på nuvarande polisutbildning och planerar dessutom för polisutbildning vid ytterligare två lärosäten. Det börjar ge resultat. I år har det antagits nästan dubbelt så många studenter till polisutbildningen jämfört med genomsnittet för de sex senaste åren.

Regeringen har dessutom gett Polismyndigheten i uppdrag att skapa förutsättningar för ytterligare förbättringar av arbetsmiljön samt fler karriärvägar för polisanställda.

Det är dock inte enbart Polismyndighetens ansvar att minska risken för brott, utan ansvaret delas av flera. I detta är det brottsförebyggande arbetet en viktig framgångsfaktor för att skapa ökad trygghet. Regeringens brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, riktar sig till en bred målgrupp, vilket är en förutsättning för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete på lokal nivå.

Några butiker vidtar också många åtgärder för att förebygga brott och minska risken att bli utsatta för rån eller stölder, exempelvis genom en

säker förvaring av dagskassor och stöldbegärlig elektronik. Det är naturligtvis bra. Om det likväl sker ett rån eller rånförsök prioriteras dessa utredningar vid aktuellt lokalpolisområde.

Prot. 2017/18:53
19 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 30 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Enligt branschorganisationen Svensk Handel ökar antalet beväpnade rån mot elektronikkedjor. Framför allt är det mobiltelefoner och bärbara datorer som lockar, eftersom de är lätta att sälja vidare. De flesta säljs dessutom utomlands.

När rättsväsendet i Sverige upplevs vara på reträtt blir det alltmer tilltalande för dem som är kriminella att försörja sig via brott. Det ligger därför nära till hands att anta att det finns ett direkt samband mellan den passivitet som regeringen har lagt i dagen när det gäller detta politikområde och polisens bristande resurser och det ökande antalet rån i Sverige.

När brotten mot näringsidkare blir vanligare ökar också otryggheten för dem som arbetar. Samtidigt kan vi läsa i tidningen om hur näringsidkare får vänta i upp till tio timmar på polisen när de anmäler att någon har tagit sig in i butiken och brutit upp butikens kassaskåp.

I sitt svar till mig i dag talar Morgan Johansson om att butiker vidtar egna åtgärder för att skydda sig. Det är precis det som blir lösningen när staten sviker en av sina mest centrala uppgifter, nämligen att erbjuda medborgarna trygghet. När polisen inte längre klarar av att upprätthålla lag och ordning tvingas butiker antingen att stänga verksamheten eller att investera i egna dyra säkerhetslösningar.

Detta skapar naturligtvis konsekvenser: Dels kan det bli en katastrof för den enskilde näringsidkaren som blir av med sitt levebröd, dels är det skadligt för vår ekonomi att butiker måste stänga, dels handlar det om en försämrad service till medborgarna, som inte längre kan köpa de varor de vill.

Mot den bakgrunden undrar jag om justitie- och inrikesministern inser att tryggheten blir mer och mer av en klassfråga, för om man tittar på det geografiska utfallet ser man ju att det inte är alla områden som är präglade av det här problemet utan framför allt vissa.

Anf. 31 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Tobias Billström sa att vi ser ett ökat antal butiksrån. Det är faktiskt inte sant. I den statistik som finns sedan år 2000 ser vi att genomförs ungefär 800 butiksrån per år. Vi hade en topp på nästan 1 200 butiksrån, och den toppen inföll 2009. Vad gjorde Tobias Billström då? Han satt på Justitiedepartementet. Sprang han benen av sig efter åtgärder? Nej, det gjorde han inte. Han reagerade såvitt jag förstår inte alls.

Det innebär inte att detta är ett litet eller minskande problem. Vi måste ändå ta tag i problemet, se till att öka tryggheten och ta itu med både de rån och de andra stölder som genomförs i butiker.

Nu hade Tobias Billström på sätt och vis en väldig otur, för i förra veckan träffade jag Svensk Handel och Handelsanställdas Förbund och diskuterade bland annat vilka åtgärder som man skulle kunna vidta. Vi gick igenom en lång rad åtgärder, och en sådan åtgärd är snabbare lagföring.

I dag kan det ta över 20 veckor från att man anmäler en stöld i butik till att vederbörande lagförs för detta. Nu genomför vi ett försöksprojekt i

norra Stockholm, bland annat i Täby och Rinkeby, där vi har gjort en regelförändring som gör att vi kan ta ned lagföringstiden från dagens 22 veckor till 2 till 6 veckor för detta.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man får en snabb återkoppling när det gäller stölderna. Nu talar vi framför allt om de ringa stölderna. Butiks-rån är förstås ett grövre brott, och det kommer vi också att behöva handlägga i särskild ordning. Men en snabbare lagföring för dessa stölder tror jag är otroligt viktigt.

Vi går också på de grova vapenbrotten. Vid mellan 30 och 40 procent av alla butiksrån förekommer det skjutvapen. Från den 1 januari får vi en ny lagstiftning där vi skärper straffen för de grova vapenbrotten. Det borde vi ha gjort för länge sedan, skulle jag vilja säga, men nu gör vi det från den 1 januari. Vi får automatisk häktning av den som anträffas med vapen på stan, och vi får även möjligheter till hemliga tvångsmedel så att man kan avlyssna dem som misstänks för den här typen av brott.

Det är en del av det. Nu i somras höjde vi dessutom minimistrafket för de grova rånen från fyra till fem år.

Utöver detta behöver vi också göra ett särskilt åtgärdspaket mot de internationella stöldligorna. Vi vet att de är väldigt aktiva framför allt när det gäller inbrott på olika håll, till exempel i villor eller sommarstugor. Det kan också handla om systematiska butiksstölder, det vill säga man går in och försöker stjäla så mycket som möjligt på så kort tid som möjligt, och sedan för man ut stöldgodset till de länder som vi pratar om.

På det senaste mötet som jag var på i EU-sammanhang träffade jag företrädare för Litauen och Rumänien, två länder varifrån en hel del stöldligor opererar. Vi är nu på väg fram och bygger ut polissamarbetet med Rumänien. De är beredda att gå in och sätta av resurser och personal till Sverige.

Med Litauen har vi en diskussion om att dem som vi tar för brott här i Sverige och som är kopplade till dessa internationella stöldligor ska avtjäna sina straff hemma i Litauen i stället för i Sverige. Bara det tror jag är en viktig signal.

Dessutom kommer vi inom kort, strax efter årsskiftet, att tillsätta en särskild utredning för att ta fram åtgärder mot systematiska stölder. Det kommer jag att återkomma till, för det kommer ytterligare ett antal åtgärder i detta paket.

Anf. 32 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Vad gäller statistiken är det justitie- och inrikesministern som har fel. Det förvånar mig lite, eftersom han själv sa att han hade haft ett möte med Svensk Handel och eftersom jag baserar mitt antagande på vad Svensk Handel har sagt om att antalet väpnade rån mot elektronikkedjor ökar.

Vad gäller antalet personrån, ministern, ökade de också under både 2015 och 2016, men ministern kanske kommer att ifrågasätta den siffran också.

Riksdagen har uppmärksammat att försök till häleri av normalgraden inte är kriminaliserat i dag och tillkännagav redan 2015 för regeringen att häleri av normalgraden borde kriminaliseras på försöksstadiet. Eftersom

lönsamheten med förmögenhetsbrott bygger på att det som stulits säljs vidare kan man ju tycka att det borde vara prioriterat för regeringen att åtgärda detta.

Men tiden går. Vi är snart färdiga med den här mandatperioden. Nästa år är det val, och ännu har regeringen inte återkommit med något förslag till riksdagen i den här delen.

Jag ställde faktiskt en fråga till statsministern – justitie- och inrikesministerns chef – om inbrottsverksamheten, även om vi inte ska kalla det för ”verksamheten”. Statsministern använde för övrigt uttrycket ”brottslingarnas affärsplan” när han svarade mig, vilket inte bara devalverar uttrycket utan kanske säger någonting om hur regeringen ser på de här frågorna.

Jag skulle vilja fråga ministern om han avser att tillgodose riksdagens tillkännagivande om att kriminalisera försök till häleri av normalgraden.

Anf. 33 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Häleri är kriminaliserat. Häleri är ju ett brott. Men vi ska naturligtvis titta på tillkännagivandet och se om det är något ytterligare som behöver göras.

Tobias Billström sa att butiksrånen hade ökat. Jag har ju siffrorna här. Han kan få statistiken direkt från Brå. Butiksrånen ligger var som sagt ungefär 800 år 2016. Vi hade en topp 2009 på 1 200 fall, och i den prognos som vi gör för 2017 ser butiksrånen faktiskt ut att minska, vilket även gäller övriga tillgreppsbrott.

Detta innebär som sagt var inte att problemet blir mindre. Jag vill bara säga att man ändå måste ha klart för sig vad man pratar om. Statistiken gällande detta toppar alltså 2009, och då gjorde den dåvarande regeringen, där Tobias Billström ingick, ingenting för att vända utvecklingen.

Vad gör då vi? Det är precis det som jag pratade om innan: Det handlar om snabbare lagföring. Det handlar om att se till att vi har en snabb återkoppling framför allt när det gäller stöld i butik så att vi får ned tiden från det att man anträffas till exempel med att ha försökt stjäla från en butik till att man lagförs från dagens kanske 22 veckor till 2 till 6 veckor. Den försöksverksamheten sätter igång redan i januari och februari.

Det handlar om skärpta straff för de grova vapenbrotten. Om 30–40 procent av alla butiksrån genomförs med vapen måste vi också gå mycket hårdare fram mot vapnen, och det gör vi nu med en straffskärpning från den 1 januari.

Vi har redan skärpt straffet för de grova rånen från fyra till fem år, så när Tobias Billström säger att vi ännu inte har gjort någonting har han glömt allt detta.

Vi går också på de internationella stöldligorna. Vi har visat en del av de åtgärder som vi tänker vidta, framför allt i samarbete med de länder som vi pratar om. Rumänien och Litauen var två exempel.

Vi behöver dock göra ännu mer. När det gäller stöldbrotten är en del av förövarna unga kriminella mellan 18 och 20 år. Vi har precis tillsatt en utredning för att se över även straffsatserna för dem. Är man 18 år tycker jag att man måste vara beredd att bära ansvar som den vuxna person man är, och därför har vi precis tillsatt en utredare för att se över just det man kallar för straffreduktion för unga gärningsmän.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Vi kommer att gå fram med nya ungdomspåföljder för att kunna ingripa tidigt men också på ett väldigt tydligt sätt i förhållande till de gärningsmän som är på väg in i en mer förhårdad kriminalitet. Det handlar helt enkelt om att man får hålla sig hemma under kvällar och helger under övervakning med fotboja. Där är vi också på väg fram med förslag.

Vi gör nog mer under våra hittills tre år än vad den borgerliga regeringen gjorde under sina åtta, och vi gör det tillsammans med parterna. Jag träffade som sagt Handelsanställdas Förbund och Svensk Handel så sent som i förra veckan just för att prata om detta.

Anf. 34 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag har inga problem med statistiken, men det tror jag att justitie- och inrikesministern har. Han gör nämligen det man brukar göra när man ställs i ett pressat läge, det vill säga att han försöker prata om helheten, inte delarna. Jag talar om väpnade rån mot elektronikkedjor, inte butiksbrott som helhet. Därför rekommenderar jag justitie- och inrikesministern att gå tillbaka till sin statistik. Mig bluffar han inte i den här diskussionen.

Ett annat problem som har uppmärksamrats särskilt med framväxten av kriminella gäng i brottsutsatta områden, som vi borde prata mer om, är svårigheterna för butiksägare att driva sina verksamheter vidare, alltså konsekvensen av en brottsvåg som sveper över ett område. Butikerna utsätts för ständiga brott samtidigt som polisens möjligheter att agera i områdena är begränsade. Den samlade bilden är skrämmande. Det är tydligt att det finns områden i Sverige där detta är ett mycket betydande problem.

Vilka åtgärder avser ministern att vidta för alla som driver butiker i landet så att de kan lita på rättsväsendets förmåga, att polisen kommer när de ringer efter att ha blivit utsatta för rån, att personalen känner tillit till samhället och att de vet att anmälda brott blir utredda? Det är en viktig sak att diskutera när vi går in i en jultid då många människor är beroende av fungerande butiker för att dra in försörjning till sig själva och sina familjer och även för oss som vill gå ut och vistas i julhandeln.

Med dessa ord vill jag önska statsrådet god jul och gott nytt år, och jag utsträcker hälsningen till talmanspresidiet och kammarpersonalen.

Anf. 35 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag använder mig av den officiella statistiken. Jag ifrågasätter faktiskt om det finns statistik på den detaljnivå som Tobias Billström pratar om, det vill säga väpnade rån riktade mot just elektronikkedjor. Statistiken för butiksrån toppade år 2009, men sedan dess ligger den på ungefär 800 per år. Det är naturligtvis alldeles för högt, och vi måste se till att få ned den siffran. Det är vi överens om.

Jag har redovisat alla åtgärder som vi vidtar. Det gäller snabbare lagföring, skärpta straff för grova vapenbrott och för grova rån samt åtgärds paket mot internationella stöldligor. Dessutom kommer vi att tillsätta en särskild utredning för att ta fram åtgärder mot systematiska stölden. Där kommer ytterligare åtgärder. Vi väntar lite grann där eftersom direktiven precis är färdiga, och vi hoppas att kunna presentera dem strax efter nyår.

Vi ser över straffrabatten för ungdomar och nya ungdomspåföljder. Jag vill också lyfta fram att det ofta finns ett bra brottsförebyggande samarbete lokalt mellan polisen och enskilda butiker. Jag besökte så sent som för bara

några veckor sedan Södermalmspolisen. Jag fick då ta del av hur de jobbar med butikerna i det närområdet. Jag träffade butiksinnehavare som sa att efter det att de hade börjat jobba mer systematiskt och samarbetat med polisen hade svinnnet från butikerna minskat kraftigt. De var nöjda med detta.

Vi pratar här om Södermalm, där det finns en hel del problem i närområdet runt Medborgarplatsen och Björns trädgård och så vidare. Men till följd av det nära samarbetet med polisen har det blivit resultat. Det ska vi inte heller glömma.

Jag önskar naturligtvis också Tobias Billström en riktigt god jul och en välförtjänt vila.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2017/18:130 om förstärkt vittnesskydd

Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Lars-Arne Staxäng har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att förstärka vittnesskyddet i Sverige.

Det är av central betydelse för rättsskipningen att parter och vittnen fritt och sanningsenligt kan lämna sina berättelser utan att känna sig hotade eller påverkade av andra personer.

Polismyndigheten har det huvudsakliga ansvaret för att skydda hotade personer men samverkar i detta arbete också med andra myndigheter, kommunala aktörer samt ett flertal organisationer. Personsäkerhetsverksamhet finns i alla polisområden, och varje skyddssituation bedöms individuellt. Åtgärder som kan vidtas omfattar till exempel rådgivning, skyddspaket med larmtelefon, bevakning, skyddat boende och ytterst ny identitet. Polismyndigheten har särskilda personsäkerhetsprogram. Programmet omfattar bland annat vittnen som medverkar eller har medverkat i en förundersökning eller rättegång som rör grov eller organiserad brottslighet. De åtgärder som erbjuds personer som ingår i programmet är mycket omfattande och kan ytterst innebära att personen får en helt ny identitet och då i princip tvingas att "byta liv". Mot den bakgrunden bedöms det inte aktuellt att utvidga just denna typ av vittnesskyddsprogram till att gälla även annan typ av brottslighet.

Som jag nämnt i ett tidigare frågesvar till Lars-Arne Staxäng har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder för att stärka vittnesskyddet. Regeringen har bland annat skärpt regleringen för övergrepp i rättssak och uppdragit åt Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket att återrapportera till regeringen vilka åtgärder som myndigheterna har vidtagit för att vittnen ska få ytterligare information om olika former av vittnesstöd. Bland annat föreslås att Domstolsverket och domstolarna ska ta ett större ansvar för att utveckla och sprida den centrala informationen om möjligheterna att få tillgång till vittnesstöd.

Brottsoffermyndigheten har också fått i uppdrag att i samråd med Domstolsverket och Brottsofferjouren Sverige ta fram en webbaserad grundutbildning för nya vittnesstöd. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2019.

Som också nämndes i angivet frågesvar fick en särskild utredare i december 2015 i uppdrag att se över bestämmelserna om ordning och säkerhet i domstol i syfte att förbättra förutsättningarna för att vittnen och målsägande ska våga lämna sina uppgifter inför domstol. I betänkandet *Stärkt ordning och säkerhet i domstol*, som har remitterats, lämnas ett flertal förslag ämnade att skapa större trygghet för parter och vittnen. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Den 5 december 2017 lämnades även betänkandet *Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål*. Betänkandet innehåller förslag på nya bevisregler i brottmål som bedöms kunna minska risken för press på och hot mot förhörspersoner. Betänkandet ska nu ut på remiss.

Regeringen har också den 13 december 2017 givit Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att studera fenomenet tystnadskultur och brottet övergrepp i rättssak. Brå ska belysa mekanismerna bakom att tystnadskulturer uppstår och upprätthålls i exempelvis socialt utsatta områden och inom organiserad brottslighet samt vid relations- och hedersvåld. Brå ska även, utifrån nationell och internationell kunskap, lämna förslag på hur tystnadskulturer och övergrepp i rättssak skulle kunna motverkas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2019.

Regeringen har således vidtagit ett flertal åtgärder för att förstärka stöd och skydd till vittnen och kommer även fortsättningsvis att följa utvecklingen av denna för rättsstaten mycket viktiga fråga för att vid behov vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 37 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Jag får först tacka för svaret.

Vi är här helt överens om att fungerande vittnessystem är en av de viktigaste frågorna i vårt rättssystem, precis som statsrådet var inne på. Därför är det bra att regeringen initierat en del utredningar, några av dem så sent som i december i år, 2017. Men problemet är att flera av utredningarna inte är klara för lagbeslut förrän tidigast 2019. Dessutom är det tunga batteriet av åtgärder som samhället kan sätta in för vittnesskydd, som statsrådet nämnde tidigare, egentligen begränsat till i praktiken grov organiserad brottslighet eftersom det för med sig så mycket avigsidor att byta liv. Det är inget man gör på en halvtimme.

Problemet är tyvärr att dessa påtryckningar ökar även bland så kallade vardagsbrott, det vill säga stöld, skadegörelse och så vidare.

Det är ingen hemlighet att framför allt vissa utanförskapsområden i Sverige tenderar att ha egna lagar och regler och att svensk lag inte längre gäller. Det finns exempel på detta i Göteborg. Jag vet att de finns i Malmö, i Stockholmsområdet och i många andra storstadsområden.

När det gäller övergrepp i rättssak, som statsrådet tog upp, är läget ännu mer alarmerande. För fem år sedan gick 22 procent av fallen till åtal. I dag är det 14 procent. Enligt polisen finns redan en tystnadskultur.

Finns det inte fler saker, statsrådet, att göra även på kort sikt för att stävja problemet? Jag tänker inte i första hand på anonyma vittnen och liknande, som verkligen är en svår avvägning att göra, så som man har gjort i Norge, utan jag tänker på andra delar där snabba åtgärder kan sättas in kanske redan under 2018.

Fru talman! Tack för interpellationen! Jag betraktar faktiskt detta som en ödesfråga för rättsstaten framöver. Om vi inte kan gå på de organiserade kriminella på rätt sätt och rycka upp den typen av kriminalitet med rötterna är risken stor att de tror att de kan härja fritt och att de därmed också kan utöva påtryckningar, inte bara mot vittnen utan också mot delar av rättsväsendet – mot poliser, mot åklagare, mot domstolar. Att gå på den organiserade kriminaliteten är därför kriminalpolitikens viktigaste uppgift just nu, för om detta får fortsätta kommer det att bli systemhotande. Där tror jag att vi är helt överens.

Sedan handlar det om hur man gör. De största paketen är väldigt ingripande, och jag tycker nog att de ska förbehållas de situationer där det finns ett verkligt behov av detta.

Man ska också komma ihåg att det finns en trappa – allt från rådgivning och skyddspaket ända upp till att byta identitet och behöva flytta och så att säga försvinna från kartan, från hotfulla individer. Det bör man spara till de situationer där det verkligen behövs.

Vi behöver mer av generellt stöd till brottsoffer och mer av vittnesstöd. Det var därför jag anknöt till vad brottsofferjourerna och Brottsoffermyndigheten gör. Vi har under den här perioden kraftigt byggt ut stödet till brottsoffren. När det gäller mäns våld mot kvinnor har vi byggt ut kvinnojourerna – vi har satt av nästan 100 miljoner kronor mer per år, vilket är den största ökningen någonsin. När det gäller brottsofferjourerna har vi sett till att de har mer pengar än någonsin att röra sig med. De ideella krafter som vi talar när det gäller brottsoffren gör ofta ett fantastiskt bra jobb i att stödja dem som utsatts för brott under tiden de går igenom processen.

Det vi kommer att göra 2018 är att bygga ut målsägandebiträdessystemet ytterligare, framför allt när det gäller dem som utsatts för sexualbrott. Från den 1 juli 2018 går vi fram med det stora paketet med samtyckeslagstiftning och reformeringen av sexualbrottslagstiftningen. Där gör vi också en särskild insats för att se till att man får målsägandebiträdesstöd redan från den dag man anmäler brottet. Det är reserverat för den typen av brott. Jag tror att det är otroligt viktigt för att kunna öka andelen som lagförs för de brotten.

Det finns inga enkla vägar i det här. Det är ganska svår materia, men vi måste gå på det. Vi ska gå på de kriminella och se till att de försvinner från gatorna, och vi ska dra samman polisresurser. Jag är otroligt frustrerad över och förbaskat trött på att det finns individer som springer omkring i de här områdena och tror att de äger dem. De individerna måste vi naturligtvis sy in. Det är därför polisen har kraftsamlat just i de utsatta områdena. Vi har också ökat pressen på den typen av individer.

Vi ska också ge stöd till brottsoffren, som jag sa.

Den tredje delen är att när vi har en miljö med mer av organiserad kriminalitet blir det också viktigare att det finns annan bevisning när man ska bevisa brott och gå till domstol. Då talar vi om teknisk bevisning – alltså att det finns till exempel kameraövervakning så att brottet har fastnat på bild någonstans – och hemliga tvångsmedel, alltså att det finns avlyssningsmöjligheter, buggningsmöjligheter och möjligheter till telefonövervakning samt datalagring så att vi kan följa var någonstans man har kopplat upp sin mobiltelefon och så vidare. I en sådan miljö blir det ännu viktigare

att dessa hemliga tvångsmedel fungerar. Dem utvecklar vi också, fru talman.

Anf. 39 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Jag är naturligtvis nöjd med att regeringen satt in utredningar som kan ge ny och bättre lagstiftning om några år. Problemet är bara att det inte räcker eftersom saken är akut här och nu.

I Malmö i statsrådets egen landsdel Skåne säger polisen själv i en intervju i *Ekot* att tingsrätterna borde byggas om omedelbart eftersom problemet är så stort. Man blandar vittnen, målsägande och brottslingar och kanske även åhörare i en salig blandning, vilket ger en tydlig signal att vittnen ska vara ganska starka för att stå emot ett sådant tryck. Det säger polisen själv, och det är viktigt att vi rättar till det. Det går kanske att göra saker ganska snart, och då borde det vara ett av förslagen man tittar på 2018.

Ett annat förslag som förekommit i debatten är att man i högre grad ska kunna skilja på allmänna upplysningslämnare och klassiska vittnesmål. Om polisen i högre grad kan få upplysningar kan man använda tekniska saker som kameraövervakning och en massa annat, men man måste ändå ha grundupplysningar – vad som har hänt, vilket gäng det är, vilka personer som har rört sig i området och så vidare. Det behöver kanske inte vara ett klassiskt vittnesmål, men man måste få in information om man ska klara av att lösa sådana här brott.

Ett annat förslag är att införa en modell med anonyma vittnesmål. Vi vet dock att det har både för- och nackdelar, och det utmanar rättsprinciper. Men vi borde titta på modellen i Norge och kanske även i Danmark och andra stater som i någon mån har infört detta, åtminstone i en utredning för att titta vidare på om man kan använda delar av sådana här saker vid grov brottslighet.

Anf. 40 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Som en följd av den diskussion som förts på senare år är det faktiskt så att tingsrätter byggs om. Det görs förstärkningar av skyskyddet i olika avseenden men också för att man ska slippa konfronteras direkt med gärningsmän.

I den utredning som Fredrik Wersäll lämnade till mig nu i december, för bara några veckor sedan, föreslås större möjligheter att lämna vittnesmål direkt – man gör en kameraupptagning som man kan använda vid rättegången, vilket skulle kunna medföra en bättre situation för dem som ska lämna vittnesmål och andra uppgifter.

Tingsrätterna byggs om, som sagt. Lars-Arne Staxäng pekade på att jag är från Skåne. Tingsrätten i Lund, min hemstad, är faktiskt en sådan som man i detta nu håller på att bygga om. Det är bara ett exempel. Men det måste ske successivt. Det är ofta stora investeringskostnader kopplade till det, men det måste göras successivt. Det är den vägen jag tycker att vi ska gå.

Jag drar mig för en diskussion om anonyma vittnen. Jag ser att det medför stora rättssäkerhetsproblem. Därför vill jag inte gå den vägen.

Jag talar hellre om de hemliga tvångsmedlen och möjligheten att bygga ut dem ytterligare. När vi skärper straffen för till exempel grova vapenbrott från den 1 januari får också polisen möjlighet till hemliga tvångsmedel –

telefonavlyssning och hemlig teleövervakning – för den typen av brott. Polisen kan då så att säga rulla upp den här typen av nätverk på ett annat sätt än tidigare.

Men man ska komma ihåg att för att man ska vara framgångsrik där måste det också finnas fungerande datalagring. Där har vi nu ett bekymmer, nämligen att EU-domstolens dom gör att den svenska lagstiftningen kring detta är upphävd. Det är också ett antal företag som över huvud taget inte vill medverka till att klara upp grova brott, till exempel Bahnhof och Tele 2. Det sätter käppar i hjulet för den brottsbekämpande verksamheten. Där gäller det att se till att vi får ny lagstiftning på plats som är i samklang och överensstämmelse med EU-rätten, och det jobbar vi med nu. Det är väldigt viktigt för att kunna klara upp en del av dessa brott.

Slutligen, fru talman, måste vi fortsätta bygga ut stödet till brottsofferorganisationerna i olika avseenden – både det professionella stödet som målsägandebiträden kan stå för och det ideella stödet som till exempel brottsofferjourer och kvinnojourer står för. Där händer det saker redan nu, som jag var inne på tidigare, och även 2018.

Jag tror inte att vi i grunden är oense om det viktiga i att fortsätta den här typen av utbyggnad och investeringar. Men jag vill vara tydlig med att min uppfattning är den jag varit inne på från början – att om vi inte går på detta riskerar vi att hamna i en situation där den här typen av brottslighet till slut blir systemhotande. Därför måste alla sådana här strategier alltid innehålla ett mycket starkt moment av att man sätter press på de kriminella som utövar hot och att man ser till att polisen har både de resurser och de verktyg man behöver för att kunna bura in de mest brottsaktiva individerna och därmed få bort själva roten, själva problemet i grunden.

Anf. 41 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Fru talman! Problemet är akut. De som arbetar nära dessa viktiga frågor ger tydliga signaler om att rättsväsendet håller på att urholkas. Detta är faktiskt grunderna för ett tryggt samhälle. Om detta inte fungerar och rättssamhället inte klarar dessa frågor uppstår en otrygghet som ger ett farsansfullt samhälle, precis som statsrådet var inne på i sitt första anförande.

Detta är prioritering nummer ett: att vi kommer till rätta med brottsgången, framför allt i de utsatta områdena. Då behöver vi ökad kunskap. De medborgare som hjälper till vid exempelvis våra tingsrätter behöver, liksom personalen, ökade kunskaper om dessa frågor. Vi behöver skärpa straffen för inte minst övergrepp i rättssak, men även i övrigt. Att på olika sätt stärka vittnesskyddet mer än i dag är välbehövligt, liksom en del av de åtgärder som statsrådet har varit inne på. De skulle behöva sättas in tidigare – problemet finns redan i dag.

Vi behöver ha en större anonymitet för uppgiftslämnare. Jag menar då inte dem som är vittnen, utan uppgiftslämnare i allmänhet. Dessutom bör vi faktiskt utreda frågan om anonyma vittnen – inte införa det. Jag inser problematiken, men vi har ändå gränsstater, bland annat Norge, där detta har fungerat på ett hyggligt sätt. Vi bör titta på det; kanske kan vi införa vissa delar.

Jag önskar statsrådet god jul och gott nytt år!

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! När det gäller polisens underrättelseverksamhet är nog min bedömning ändå att polisen får in mycket omfattande information från allmänheten utan att allmänheten behöver vara vittnen. En hel del av den informationen ligger sedan till grund för bland annat ytterligare spaningsåtgärder. Kanske väcks frågan om avlyssning eller något annat som behöver göras i fråga om enskilda individer. Jag bedömer nog ändå att regelverket är tillfredsställande när det gäller de underrättelser man får in.

Det finns inga genvägar i detta. Det är klart att vi behöver fortsätta att öka satsningarna på polisen. Vi behöver tillsätta ytterligare resurser, vilket vi gör från den 1 januari: ytterligare 2 miljarder kronor till polisen. Vi bygger ut polisverksamheten. Vi ska ha 10 000 fler anställda inom polisen fram till 2024. Vi har fördubblat antagningen till polisutbildningen, och vi startar nya polisutbildningar. Detta är åtgärder som vi vidtar här och nu.

Vi har redan ökat stödet till brottsofferorganisationerna. Brottsofferjourerna har mer pengar att röra sig med än någonsin tidigare. Vi gör saker när det gäller målsägandebiträden redan från nästa år; vi bygger ut det stödet ytterligare, framför allt när det handlar om sexualbrottssituationer.

Vi behöver ökade möjligheter till hemliga tvångsmedel. I en del fall får man det redan från den 1 januari, med straffskärpning för de grova vapenbrotten. Vi måste samtidigt lösa datalagringsfrågan, och vi behöver ha ökad kameraövervakning i en del av de utsatta områdena. Det sitter nu fler kameror uppe än någonsin tidigare, men vi behöver också förändra regelverket i den riktningen. Så visst händer det mycket på både kort och lite längre sikt.

Jag vill också avsluta med att önska Lars-Arne Staxäng en riktigt god jul och en välförtjänt vila under de kommande veckorna!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2017/18:195 om stärkt äganderätt och näringsfrihet

Anf. 43 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! John Widegren har frågat mig om jag anser att äganderätten och näringsfriheten borde omfattas av begränsningsreglerna och reglerna om vilandeförklaring i 2 kap. regeringsformen, vad jag anser om att inrätta en näringsfrihetskommision samt vilka åtgärder jag avser att vidta i syfte att stärka äganderätten och näringsfriheten.

Jag anser, i likhet med John Widegren, att det är av grundläggande betydelse för det moderna samhället att enskilda så långt som möjligt garanteras närings- och yrkesfrihet och skydd för sin egendom. Bestämmelserna som tillförsäkrar enskilda dessa fri- och rättigheter är grundlagsskyddade i regeringsformen.

Bestämmelsen om äganderätt ändrades 2011 så att huvudprincipen om rätt till full ersättning för förlusten vid expropriation och annat sådant förfogande gjordes tydligare. Det infördes också ett tillägg som innebär att rätten till ersättning vid så kallade rådhetsinskränkningar som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl ska regleras i lag.

Den nya utformningen hade sin grund i en politisk överenskommelse mellan samtliga dåvarande riksdagspartier inom ramen för den parlamentariskt sammansatta Grundlagsutredningen. Även utformningen av bestämmelsen om närings- och yrkesfrihet, som infördes i regeringsformen den 1 januari 1995, var resultatet av en bred politisk överenskommelse över blockgränserna.

I syfte att stärka äganderätten infördes år 2010 dessutom nya ersättningsregler vid expropriation och andra situationer där fastigheter tas i anspråk med tvång. De nya reglerna ledde till höjda ersättningar.

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen uttalat att bestämmelsen om egendomsskyddet i regeringsformen är väl avvägd. Utskottet har behandlat motionsyrkanden om att göra egendomsskyddet likvärdigt med de så kallade politiska rättigheterna men har inte varit berett att föreslå ändringar av begränsningsreglerna i syfte att stärka äganderätten.

Jag instämmer i de bedömningarna och vill samtidigt understryka vikten av att värna den politiska överenskommelse som så sent som 2010 legat till grund för den nuvarande utformningen av 2 kap. regeringsformen. Samma överväganden gör sig gällande när det kommer till näringsfriheten. Jag ser därför inte några skäl att vidta åtgärder i syfte att göra ändringar i det befintliga grundlagsskyddet.

Anf. 44 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Äganderätten och näringsfriheten är grundläggande beståndsdelar i ett fritt samhälle och även oundgängliga förutsättningar för välbefinnande och utveckling. De har ett visst grundlagsskydd genom bestämmelser som finns i 2 kap. regeringsformen.

Vi moderater står fortsatt bakom uppgörelsen i Grundlagsutredningen och de förändringar av regeringsformen som blivit resultatet av denna uppgörelse. Vi anser dock samtidigt att det är viktigt att hålla den författningspolitiska debatten vid liv och fortsätta diskutera vilka ytterligare förändringar av regeringsformen som kan vara motiverade, så att inte en död hand läggs över diskussionen om författningsfrågor.

Alla i regeringsformen garanterade fri- och rättigheter åtnjuter inte samma skydd mot rättighetsbegränsande lagstiftning. Skyddet för äganderätten och näringsfriheten är till exempel svagare än skyddet för fri- och rättigheter såsom yttrande-, informations-, mötes-, demonstrations- och föreningsrättigheterna.

Äganderätten och näringsfriheten skyddas inte av begränsningsreglerna och reglerna om vilandeförklaring. Mycket talar för att grundlagens skydd mot rättighetsinskränkningar borde vara lika starkt oavsett vilken fri- eller rättighet det gäller.

Om äganderätten skulle omfattas av begränsningsreglerna skulle en inskränkning i den enskildes äganderätt endast få göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle eller absolut nödvändiga. Det blir, som jag sagt tidigare, lättare att inskränka äganderätten och näringsfriheten än vissa andra fri- och rättigheter i och med att begränsningsreglerna och reglerna om vilandeförklaring inte är tillämpliga på dessa rättigheter.

Fru talman! Den begränsning som finns i regeringsformen 2 kap. 15 och 17 § är att de båda rättigheterna endast får inskränkas för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Men vad är då allmänna intressen? Det

blir i hög grad upp till den som vill expropriera en viss egendom att avgöra vad som är ett angeläget allmänt intresse.

Man kan till exempel tänka sig ett företag som vill expandera genom att köpa en grannfastighet med hjälp av expropriationslagen eller med stöd av plan- och bygglagen efter en planprocess. Företaget kanske ber kommunen om att expropriera marken för att detta skulle kunna leda till fler jobb. Skulle detta då kunna omvandlas till ett allmänt intresse, på bekostnad av enskilda människors äganderätt?

Därför frågar jag på nytt ministern: Vore det inte lämpligt att äganderätt och näringsfrihet åtnjuter samma skydd som andra fri- och rättigheter och därför omfattas av begränsningsreglerna och reglerna om vilandeförklaring i regeringsformen 2 kap. 21 och 22 §?

Anf. 45 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är välkommet att John Widegren har påkallat den här debatten om äganderätt och näringsfrihet. Det är angelägna frågor för ett land som har byggt sitt välstånd med just dessa två ben som fundament. Som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet vill jag passa på att bredda den här debatten med några exempel från verkligheten som rör just detta område.

Herr talman! År 2013 gjorde länsstyrelsen ett tillsynsbesök hos familjen Hillström i Bredöl, några mil från Väneren. Familjen har i flera generationer, sedan 1856, drivit ett småskaligt sågverk med energi från Nossans strömmande vatten. Men ungefär 200 meters mellanrum finns två turbiner, som vid maxeffekt tar ut ungefär en fjärdedel av vattendragets medelflöde. Men efter länsstyrelsens besök förklarades häradsdomen för ingreppet i vattendraget som ogiltig.

Motivet var att man ville ge fiskarna bättre vandringsvägar uppströms. Det kan vara bra, men det finns här naturliga vandringshinder två kilometer nedströms, som omöjliggör för fiskar att ta sig uppåt när det är dags att leka.

Den juridiska processen beräknas kosta 1,2 miljoner kronor. Det är små belopp i den här kammaren, där vi ofta pratar om miljarder, men för en enskild familj är det hisnande summor.

Herr talman! År 2014 beslutade Länsstyrelsen i Västra Götaland att utöka strandskyddet för 66 av 141 sjöar i Lerum. Skyddet från strandkant gick då från att vara 100 meter till 300 meter. Detta skedde trots att flera områden redan var bebyggda. Det fanns alltså ingen strand där.

Dessutom fanns det ett antal fastigheter dit kommunen själv hade dragit VA ända fram till tomtgräns. Den investeringen blir då tämligen värdelös.

När överklagande sedan gjordes till Högsta domstolen slog man fast att staten är skadeståndsansvarig om grundläggande rättigheter inte respekteras. I det här fallet kan man tänka sig att det handlar om äganderättskyddet i regeringsformen eller Europakonventionen. Men när regeringen har fått ärendet på sitt bord har man viftat bort detta.

Herr talman! År 2017 uppmärksammades skogsägarparet Andreasson i Bollebygd. De hade gjort en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen enligt konstens alla regler, men de fick ändå vänta i elva månader på ett beslut om vad de ska få göra på sin egen mark. Det är nu det blir intressant. När beslutet väl kom ville myndigheten begränsa avverkningsplanerna för

att skydda tjäderns spelplats. Men tjäderns spelplats var inte på paret Andreassons mark utan på grannens mark.

Det är klart att man kan tycka att sällsynta fåglar bör skyddas, men tjädern är inte ens rödlistad. Tvärtom får man faktiskt skjuta hur många man vill under jaktsäsongen. Då kan man undra vem det är till gagn att äganderätten åsidosätts, för varken grannen, paret Andreasson eller samhället verkar göra någon särskild vinst.

Herr talman! Man ska inte dra stora växlar på enskilda exempel, men jag skulle bli förvånad om inte också justitieministern ser det mönster som avtecknar sig.

Anf. 46 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag satt med i Grundlagsutredningen, som lade fram förslaget till den nya regeringsformen. Det var ett antal frågor vi diskuterade där. Det var en helhetsförhandling. Utredningen leddes ju, som ni vet, av Per Unckel.

En fråga som vi diskuterade mycket var just regleringen av äganderätten. Man ska vara klar över att det är åtminstone två starka intressen som står mot varandra. Det ena är den privata äganderätten – rätten att få göra vad man önskar med det som man äger, oavsett om det är en fastighet, skog, mark eller vad det nu kan vara. Det andra är kollektiva samhällsintressen. Den privata äganderätten står på ena sidan och de kollektiva samhällsintressena står på den andra.

Hur kan då ett kollektivt samhällsintresse se ut? Det kan till exempel handla om viktiga investeringar som vi behöver göra. Vi kan behöva dra en väg eller en elledning. Vi kan behöva dra en järnväg. Vi kan behöva sätta upp mobilmaster. Då måste man på ett eller annat sätt kunna ta i anspråk privat egendom. Kan man inte det skulle en hel del av samhällsutvecklingen i de här avseendena avstanna och låsas.

Det finns massor av sådana exempel. Jag har själv suttit i byggnadsnämnden hemma i Lund. Det är visserligen 20 år sedan, men jag minns mycket väl när vi skulle dra dubbelspåret genom Lund. Det var ett jättestort planärende, där man till slut fick vara beredd att lösa in en del fastigheter för att vi över huvud taget skulle kunna få rum med den järnväg vi skulle bygga. Detta var helt nödvändigt för att kunna öka kapaciteten.

I Grundlagsutredningen diskuterade vi mycket om var gränserna ska gå någonstans och om vad som ska hända när man får sin privata egendom i anspråk på olika sätt – det kan handla om att rådhjuten över den blir begränsad eller kanske till och med att den blir exproprierad. Då ändrade vi regelverket och sa att man bör få full ersättning för egendomen. Vi tydliggjorde detta i utredningen. Det bör också finnas ett bättre lagstöd när det gäller en del rådighetsinskränkningar. Sedan vidtog Alliansregeringen år 2010 ytterligare åtgärder när det gäller ersättningsreglerna. Om fastigheter skulle tas i anspråk med tvångsmedel höjde ni ersättningen så att man skulle få ytterligare 25 procent av marknadsvärdet i förhållande till vad som gällde tidigare.

Här talar vi om sådant som är grundlagsreglerat. Jag tycker att den reglering vi har nu är väl avvägd. Jag står fast vid den överenskommelse som finns, precis som Moderaterna gör, vad jag förstår.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Det är kanske ännu viktigare att vi håller fast vid detta nu eftersom vi ju står inför en situation där vi kommer att behöva göra väldigt stora samhällsinvesteringar de kommande åren. Vi kommer att behöva bygga jättemycket infrastruktur, både vägar och järnvägar. Vi kommer att behöva bygga väldigt mycket bostäder. Vi kommer kanske också att behöva rusta upp it-infrastrukturen på olika sätt. Då kan vi inte medverka till att försvåra detta ytterligare. Det är ju precis dessa avvägningar man måste göra.

En grundlagsöverenskommelse tecknas för mycket lång tid framöver, och det är bara några år sedan vi gjorde detta. Jag ser därför ingen anledning att riva upp grundlagsöverenskommelsen när det gäller den här frågan. Jag står fast vid det som vi kom överens om då.

Anf. 47 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Tack för svaret, ministern! Jag vill precis som Jesper tala lite om jord- och skogsbruket, som ofta aktualiseras i äganderätsfrågor mot bakgrund både av offentliga myndigheters ingripande med hänvisning till miljö- och bevarandesynpunkter och av att offentliga eller privata aktörer vill ha tillgång till jordbruks- eller skogsmark för exempelvis vägar och järnvägar. Ministern talar här om det kollektiva intresset. Jag förstår det kollektiva intresset, men grundbulten måste ändå alltid vara att ägandet ska komma före det allmänna. Då kanske vi ska höja ersättningarna ännu mer när vi gör ingrepp.

Vi ser ökade talerätter och överklaganden när markägare gör avverkningsskyltningar för att producera skog. Skogen är vår viktigaste exportnäring. Det handlar om artskyddsförordningen, nyckelbiotoper med mera. Det är hela tiden ett tryck mot enskilda markägare. Som jag berättade för ministern för någon vecka sedan ser vi aktivister på gårdarna, där människor vill bedriva sin verksamhet.

Är det ett allmänt intresse att göra exproprieringar av åkermark – man tar bort en ändlig resurs, åkermarken, som är en ständigt minskande vara på jorden? Man kan också ta upp Reepaluutredningen och kraven på vinstbegränsningar för privata välfärdsföretag, vilket i praktiken innebär inskränkningar av både äganderätt och näringsfrihet. Detta är några exempel på situationer där frågan om äganderätt och näringsfrihetens ställning i dagens samhälle aktualiseras.

Mot bakgrund av äganderättens och näringsfrihetens grundläggande betydelse för ett fritt och välmående samhälle framstår det därför som angeläget att nu göra en omfattande kartläggning av hot mot och inskränkningar i äganderätten och näringsfriheten.

Hur tillämpas till exempel skrivningarna om ”angeläget allmänt intresse”? Hur vanligt är det med expropriation, och vilka skäl anförs? Vilka andra åtgärder hotar, i teorin och praktiken, äganderätten och näringsfriheten? Vilka av hoten beror på utformningen av lagstiftning och andra regler – vem får till exempel överklaga en avverkning? Vilka beror på hur myndigheter och domstolar tillämpar reglerna? Vi har till exempel 27 olika länsstyrelser som tolkar regler på helt olika sätt i exempelvis förprovningar och annat.

Därför vill jag återigen fråga ministern, herr talman, om det inte är dags att regeringen tillsätter en äganderäts- och näringsfrihetskommision som får i uppgift att djupt och brett kartlägga och analysera situationen så att denna urholkning av äganderätten inte fortsätter.

Anf. 48 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Vi har just nu tillväxt i Sverige, och det beror lite förenklat på tre saker.

För det första är exporten till andra länder stark. Vi vet dock att många av de ekonomier vi exporterar till är lånedopade. För det andra har vi en stor offentlig konsumtion till följd av ett stort flyktingmottagande. Mottagandet har dock minskat avsevärt sedan 2015 och fortsätter att minska med aviserad politik. För det tredje har vi en stark privat konsumtion. Detta beror till stor del jobbskatteavdragen, men dessa är ju Socialdemokraterna kritiska till.

Herr talman! Man behöver därför fundera på var den framtida tillväxten ska komma ifrån. Som ett retoriskt grepp kan vi titta på de tre stora sektorerna inom den tillverkande industrin, det vill säga basen i det svenska välståndet.

När det gäller cementindustrin på norra Gotland, där Europas grönaste cementfabrik ligger, hotas hela verksamheten av regeringens förslag på nya, stora Natura 2000-områden. När det gäller skogen i Norrland och våra 330 000 privata skogsägare har regeringen verkligen ökat tempot i att peka ut nya nyckelbiotoper, något som inte ger formellt skydd men gör att virket blir värdelöst. När det gäller SSAB och LKAB, två stora bolag, är det klart att de påverkas av regeringens totala skattehöjningar om 40 miljarder sedan 2014.

Frågan blir självklart var tillväxten egentligen ska komma ifrån när äganderätten sätts ur spel.

För övrigt vill jag med enfaset ställa mig bakom de förslag John Widgren har lyft fram i sin interpellation och tacka för debatten.

Anf. 49 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! När Jesper Skalberg Karlsson ska förklara den starka tillväxt vi har radar han upp exporten, och det är ju riktigt. Han nämner den offentliga konsumtionen, men den har sannerligen inte bara med flyktingmottagandet att göra. Så var det kanske 2015–2016, men inte nu, 2017. Nu är det i stället till följd av de stora pengar vi har gått ut med till exempel när det gäller sjukvård och skola – att vi anställer betydligt fler i de verksamheterna.

Han nämner även privat konsumtion och kopplar det till jobbskatteavdraget. Nja, den privata konsumtionen tror jag i stor utsträckning drivs av att sysselsättningen har ökat så mycket som den har gjort. Folk har jobb, helt enkelt, och har man jobb har man också pengar i plånboken och kan gå ut och handla. Arbetslösheten har som ni vet minskat väldigt kraftigt.

Sedan glömmar Jesper Skalberg Karlsson totalt en av de frågor vi faktiskt diskuterar här, nämligen byggandet. Bostadsbyggandet ligger ju på rekordhöga nivåer, och det är klart att det också driver tillväxten just nu att vi har fått en vändning när det gäller bostadsinvesteringar. Vi behöver bygga många bostäder.

Slutligen handlar det om det faktum att vi har ordning och reda i statsfinanserna. Att vi har överskott i statsfinanserna innebär i sig att räntorna kan hållas låga, och det innebär också i sig att tillväxten kan vara hög. Jesper Skalberg Karlsson ger alltså inte ens en halv förklaring, skulle jag vilja säga, till den goda ekonomiska utveckling vi ser just nu. Det är dock riktigt att vi har en stor tillväxt.

Det jag ville förklara i mitt tidigare inlägg var att olika intressen står mot varandra. Vi har å ena sidan privat äganderätt och å andra sidan kollektiva *samhällsintressen*. Det var det jag sa; det handlar alltså inte bara om kollektiva intressen utan om kollektiva *samhällsintressen*. Vi har ett intresse av att kunna genomföra många av de investeringar vi behöver göra. Jag pekar på väginvesteringar, elledningar som måste dras, järnvägar, mobilmaster som måste sättas upp och så vidare.

Hade vi inte haft möjlighet att genomföra den typen av investeringar på grund av att detta skulle vara låst av enskilda fastighetsägare kan ni ju tänka er vilket land vi hade haft. Ibland behöver vi kunna genomföra den typen av investeringar, och då behöver vi möjlighet att i värsta fall exproprieras. Då ska ägaren ha full ersättning. Det ska finnas tydligt lagstöd för detta, och det var precis det vi rättade till från och med 2011 tack vare den uppgörelse vi gjorde.

John Widegren lyfter också fram frågan om de privata välfärdsföretagen, och jag måste säga att jag har otroligt svårt att förstå den diskussionen. För mig handlar diskussionen om att se till att förvalta skattepengar på ett bra sätt, det vill säga se till att de pengar vi betalar in i skatt också används till skolan, till exempel. Det är nämligen det som är tanken med att betala in pengar i skatt – att de ska användas till skolan och inte så att säga bubbla bort i några stora vinstuttag och slutligen hamna i ett skatteparadis någonstans. Det vill vi inte.

När det gäller skolan och dessa starka vinstintressen finns det dessutom risk för betygsinflation, det vill säga att företagen tävlar med varandra i den delen. Jag tycker inte alls att detta har med näringsfriheten att göra utan med hur man bäst förvaltar våra gemensamt hopslitna skattepengar och ser till att de används på ett bra sätt.

Slutligen är jag inte beredd att ta upp frågan igen. Jag menar att vi gjorde en uppgörelse 2010, efter den utredning som leddes av Per Unckel. Den uppgörelsen står jag fast vid, och jag utgår ifrån att även Moderaterna står fast vid den.

Anf. 50 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Jag hör ofta ministrar ta upp den goda ekonomin, och det känns ju fantastiskt roligt att det är tack vare den borgerliga regeringen vi har den goda ekonomin i dag. Den värsta ekonomiska krisen på väldigt länge tog vi oss igenom bäst av alla länder i Europa.

När det gäller välfärdsföretag kommer jag och ministern nog inte att vara överens. Jag menar att det fortfarande är ett företag man driver, och i ett företag blir det vinster. Vi ska dock inte tala om vinsterna utan om kvaliteten.

Jag pratar med många markägarorganisationer, och de känner ett stort hot i dag. De känner att äganderätten är hotad och att den urholkas mer och mer. Det är en oro vi måste ta på allvar. Jag förstår att ministern ibland kanske kan ha lite svårt att framhäva äganderätten, för de partier han ämnar samarbeta med är inte så himla glada i äganderätt. Jag ber därför ministern, återigen, att under helgerna ta sig en rejäl funderare på om vi kanske ändå ska öppna äganderätts- och näringsfrihetskommisionen för att komma vidare i äganderättsfrågorna.

Utöver det vill jag passa på att önska ministern en god jul och ett gott nytt år. Jag tackar för debatten.

Anf. 51 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag ska naturligtvis fundera på mycket under julen. Jag tror dock inte att jag kommer att ha kommit till någon annan slutsats efter helgerna än jag gör i dag, nämligen att vi en gång faktiskt har bestämt hur gränsdragningen ska se ut. Det gjorde vi när vi gjorde upp om detta utifrån Grundlagsutredningen för några år sedan.

Jag och mitt parti står som sagt fast vid uppgörelsen, och jag tycker faktiskt att det är rätt viktigt. Det kan inte vara så att Moderaterna bara står fast vid Grundlagsutredningen när man sitter i regering och sedan, så fort man hamnar i opposition, börjar försöka avvika från överenskommelser. Det måste trots allt finnas något slags grundläggande ärlighet här. Det vi kommer överens om ska gälla alldeles oavsett om man befinner sig i opposition eller regeringsställning.

Jag utgår som sagt ifrån att Moderaterna också står fast vid den uppgörelse som gjordes. Den var ju en del av ett paket där mycket annat naturligtvis förhandlades. Vi gav oss i olika avseenden, och ni gav er i olika avseenden, John Widegren, just för att vi skulle kunna hitta en kompromiss. Börjar man rycka i den kompromissen bara för att man har hamnat i minoritet hamnar man till slut i ett läge där det inte går att teckna stora överenskommelser. Det måste gå att lita på varandra även när det har blivit ett regeringsskifte. Jag tycker att det är viktigt.

Ekonomi går bra, och John Widegren säger att det beror på den borgerliga regeringen. Jag ska säga att inte var så kul att tillträda 2014, då vi fick ta över ett jättestort underskott. Det var 60 miljarder i underskott. Man kan självklart också säga att ju längre vi får styra, desto bättre går det för Sverige. Den argumentationen från John Widegrens sida tror jag alltså är rätt svag.

Jag vill dock naturligtvis passa på att önska John Widegren en riktigt god jul och en välförtjänt vila under de veckor som kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2017/18:243 om Försäkringskassans utbetalning av assistansersättning

Anf. 52 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för interpellationen!

Lars Beckman har frågat mig om jag känner till att de problem som Försäkringskassan har med utbetalningar inom personlig assistans har fortsatt och kräver akuta åtgärder samt vilka åtgärder jag avser att vidta i min tjänsteutövning så att företagen inte blir drabbade av Försäkringskassans sena handläggning.

Lars Beckman har också frågat mig om jag kan tänka mig att arbeta för att införa en lagändring så att myndigheten blir skyldig att göra utbetalningar ett visst datum, förutsatt att alla handlingar är korrekt ifyllda.

I oktober 2016 införde Försäkringskassan efterskottsutbetalning av assistansersättning för ca 90 procent av alla assistansberättigade. Syftet var att säkerställa en bättre kontroll och en mer rättssäker hantering av assistansersättningen samt att minska de felaktiga utbetalningarna.

Jag instämmer med Lars Beckman i att idén med förändringen var god. Det är en bra åtgärd för att uppnå en bättre kontroll. Det är också en naturlig ordning för de flesta affärsdrivande verksamheter att man får betalt när en tjänst har utförts och redovisats.

Under hösten 2016 införde Försäkringskassan en möjlighet för assistansbolagen att lämna tidsredovisningar digitalt. Hösten 2017 införde myndigheten ytterligare en tjänst som gör det möjligt att även registrera assistenter som utför personlig assistans elektroniskt. Detta är uppgifter som krävs för att utbetalningar ska kunna göras. Under våren 2017 driftsatte myndigheten också ett helt nytt handläggningsstöd för alla handläggare.

Sammanlagt innebär detta att stora förändringar i handläggningen har genomförts hos Försäkringskassan under det senaste året för att förenkla redovisningen och snabba på handläggningen. Införandet har medfört vissa inkörningsproblem under en viss tid, vilket har bidragit till längre handläggningstider och svårigheter med utbetalningar av assistansersättningen.

Jag fick i förra veckan information från Försäkringskassan om att handläggningen har fungerat bra under denna höst och att myndigheten är på god väg att komma till rätta med inkörningsproblemen. För att en utbetalning ska kunna ske efter att assistans har utförts krävs dock att en komplett redovisning från anordnaren har inkommit till myndigheten. Detta är nödvändigt för att rättssäkerheten ska kunna garanteras.

Försäkringskassan har informerat mig om att uppemot 40 procent av de underlag som assistansanordnare skickar in, som ska ligga till grund för utbetalningen, är ofullständiga och behöver kompletteras. Effekten av ofullständiga underlag från anordnare är en fördröjd handläggning och utbetalning.

Försäkringskassan lägger ned mycket tid på kontakter med assistansanordnare för att komplettera underlag och på att informera om vikten av att lämna rätt och fullständiga uppgifter. På grund av det oväntat stora kompletteringsbehovet ligger myndigheten ännu inte helt i fas med utbetalningarna.

Försäkringskassans skyldighet att betala ut assistansersättning den 20 varje månad regleras i förordningen om assistansersättning. Myndigheten har vidtagit flera åtgärder för att utbetalningarna ska fungera så smidigt som möjligt. Utöver att extra resurser har tillsatts för att handlägga inflödet av underlag har Försäkringskassan infört ytterligare ett utbetalningsdatum per månad för att assistansberättigade och anordnare ska kunna få ersättning så fort som möjligt. Om underlagen för utbetalning är korrekt ifyllda finns alltså redan i dag såväl bestämmelser som förutsättningar för Försäkringskassan att göra snabba utbetalningar.

Anf. 53 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Denna interpellation handlar om huruvida tusentals personer ska kunna köpa julkappar i år. Denna interpellation handlar om huruvida de privata assistansföretagen ska få betalt av Försäkringskassan, vilket skulle betyda att de kan betala ut lön på fredag.

Denna interpellation handlar alltså om människor. Den handlar om tusentals anställda som har fått se sina löner bli för sent utbetalade och som nu riskerar att inte kunna köpa julklappar på fredag.

Herr talman! Statsrådet Mikael Damberg har ägnat en stor del av 2017 åt att prata om 30 dagars betalningstid. Han har rest land och rike runt. Han har varit väldigt intresserad av att skapa korta betalningstider, och han har också berättat varför detta är viktigt.

Naturligtvis borde statsrådet Mikael Damberg i stället ha satt sig i ett rum med statsrådet Åsa Regnér. Han borde ha kallat till sig Försäkringskassan och försökt att få Försäkringskassan att börja betala ut pengar i tid.

Den attack som har skett mot välfärdsföretag, herr talman, ska man nog se som en samlad bild. Denna regering började med att fördubbla arbetsgivaravgifterna för unga. Det slog naturligtvis stenhårt mot de privata assistansföretagen, vars anställda assistenter till ungefär 25 procent är under 25 år.

Regeringen har inte räknat upp den statliga ersättningen i förhållande till de kollektivavtal som är tecknade. Detta innebär en oerhörd press på såväl de funktionsnedsatta i Sverige som på de privata assistansföretagen.

Man gick även över till efterskottsbetalning. Då hade det väl inte varit helt otänkbart att regeringen och Försäkringskassan skulle ha lyssnat på de varningssignaler som kom? Det var ju inte så att företagen satt stilla och inte försökte att påverka Försäkringskassan och regeringen.

Den 21 juni skrev till exempel Vårdföretagarna ett brev till Försäkringskassans styrelse, vilket jag är helt säker på att statsrådet Åsa Regnér känner till, där man varnade för konsekvenserna av att införa efterskottsbetalning när it-systemen inte var på plats. Det framgår ju av statsrådets svar att det har funnits stora inkörningsproblem.

Jag skulle vilja se det privata företag som kan skicka ett brev till Skatteverket och säga: ”Kära Skatteverket! Vi kan inte göra inbetalningar av arbetsgivaravgifter eller moms nu, på grund av att vi har inkörningsproblem i våra it-system.”

Jag är ganska säker på, herr talman, att Skatteverket skulle strunta fullkomligt i en sådan förklaring. Jag tycker att det är mycket tråkigt och tragiskt att denna regering konsekvent har gått till attack mot Sveriges funktionsnedsatta. Det känns som att frågan om efterskottsbetalningen går i linje med den politik man har bedrivit.

Jag ska berätta om ett företag i Gävle. Det var därför jag skrev denna interpellation, och jag har frågat den berörda kvinnan om jag får läsa upp detta. Hon skriver så här:

”Detta gör att en av mina kollegor ringer Försäkringskassan i Östersund och frågar om Försäkringskassan inte har något ansvar eller skyldighet att betala ut pengarna då. De hänvisar till att de inte har någon skyldighet att betala ut några pengar i tid, för det fanns inget juridiskt skrivet om det – bara att de kan och ska betala ut när de har tid. Han sa att vi kunde kolla juridiken, men det fanns inget stöd för det, varpå han avslutade samtalet med att slänga på luren i örat på min kollega.”

Detta är verkligheten, statsrådet. Detta är verkligheten för de företag som nu sliter med att kunna betala ut pengar till sina anställda till jul.

Anf. 54 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med att nämna vad syftet med LSS och personlig assistans är. Det är att människor ska kunna leva självständiga liv, vilket vi som moderater värnar väldigt mycket om.

Assistansreformen är viktig. Den är en central frihetsreform, vilket jag tror att Åsa Regnér håller med om. Som moderat är jag stolt över att vi tillsammans med den övriga borgerliga regeringen 1991–1994 genomförde denna frihetsreform.

Regeringens regleringsbrev och den ändrade rättspraxisen har skapat oro. Konsekvenserna har blivit förödande för personer med funktionshinder och för deras anhöriga. Denna debatt handlar om hur detta har drabbat de företag och de medarbetare som jobbar med personer som berörs av denna frihetsreform.

Förutsättningarna för att bedriva assistans har förändrats helt och hållet genom åren. Lars Beckman nämnde en hel del saker som har förändrats på området. Lägg till obligatorisk tillståndsplikt, administrativa pålagor, dokumentation och de efterskottsbetalningar som dagens debatt handlar om.

Som både ministern och Lars Beckman nämnde var tanken med efterskottsbetalningarna att man skulle ha kontroll på och få en rättssäker hantering av assistansersättningen. Men vi ser ju att det har blivit precis tvärtom för företag som bedriver assistans på området.

Det är mycket skrämmande att fyra av tio företag, vilket framgår av undersökningar, får vänta längre än 31 dagar på ersättning, och det blir bara sämre och sämre för de här företagen. Det handlar om att företag går omkull eller att medarbetare inte får ut sina löner i tid. Här har vi då en myndighet som har ansvar för de sena utbetalningarna. Svenska myndigheter får inte bete sig på det här sättet. Det är oacceptabelt.

Jag följer upp med Lars Beckmans fråga om det är så att ministern och regeringen avser att göra någon lagändring så att myndigheterna helt enkelt blir skyldiga att göra utbetalningar ett visst datum. Som sagt: Det är skrämmande att svenska myndigheter betalar ut så här sent. Det är oacceptabelt.

Anf. 55 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Jag trodde faktiskt att regeringen och Moderaterna var överens om att det är viktigt att kontrollera fusk och se till att skattebetalarnas i det här fallet mycket omfattande medel går just till det viktiga syfte som LSS handlar om, det vill säga personer med omfattande funktionsnedsättningar och deras rättigheter. Jag trodde inte att Moderaterna hade synpunkter på att regeringen, och i det här fallet Försäkringskassan, arbetar hårt för att komma till rätta med fusk och oegentligheter.

Så sent som häromdagen kom en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen som visar att den absolut största andelen av alla anordnare inom personlig assistans är seriösa företag, men att problemen med oseriösa företag fortsätter och att det är viktigt att på olika sätt se till att komma till rätta med dem.

IFS har också frågat företagare hur de själva ser på oseriösa bolag i branschen, och de säger att de tycker att det är stora problem med att det fortfarande finns oseriösa aktörer och att det ställer till med problem för de seriösa aktörerna.

När vi pratar om LSS är människorna som har rättigheterna alltid de viktigaste. Men det är också otroligt viktigt att de människor i Sverige som arbetar hårt, med funktionshinder och utan och som sliter ihop de här pengarna, kan lita på att vi gör allt vi kan för att medlen ska användas till de här rättigheterna. Moderaterna brukar anföra företagens rättigheter. Jag tycker att det är otroligt viktigt att medlen används som det var tänkt. Och jag ser att företagen i ISS rapport, som regeringen har beställt, också menar att det är viktigt att på olika sätt ha god kontroll så att pengarna går till det som de var avsedda för och till seriösa aktörer.

Efterskottsbetalningar är ett verktyg som Försäkringskassan har infört för att öka kontrollen. Det är sant att man hade inkörningsproblem med detta. Man säger själva att i de fall underlagen håller den kvalitet som de ska fungerar arbetet mycket bättre.

Faktum är att en partikamrat och riksdagsledamot från Moderaterna, Cecilia Widegren, ställde en fråga till mig om precis motsatsen. Så sent som i somras var hon upprörd över att man inte tillräckligt noggrant följer upp fusket i det nya systemet. Det är inte lätt att tillfredsställa Moderaterna i den här frågan.

Vad jag gör under tiden är att arbeta hårt med att se till att medlen går till rätt personer, som har rätt till personlig assistans, och att samtidigt diskutera med Försäkringskassan om hur man kan höja kvaliteten i bedömningarna och se till att det är seriösa aktörer som är de som utför assistansen för människors bästa.

Anf. 56 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Statsrådet Åsa Regnér har nu stått och sagt att 37 procent av företagen i assistansbranschen är oseriösa, och det förutsätter jag att statsrådet inte menar. Det är nämligen så många, fyra av tio företag, som har fått vänta 31 dagar eller mer på ersättningen – fyra av tio företag!

Statsrådet säger själv i sitt svar att Försäkringskassan har problem med sina it-system och att det skulle vara orsaken. Kontroll har vi ingenting emot. Sedan kan man alltid undra om tidsaspekten är vettig.

Jag pratade med ett företag. Eftersom man har så kort tid på sig från det att de personliga assistenterna ska lämna in signerade tidrapporter betyder det att man har ungefär fyra dagar på sig, eller tre i praktiken, att skicka in handlingarna till Försäkringskassan. Det innebär att det företaget har en anställd som åker runt och hämtar in tidrapporter därför att Postnord inte levererar i tid. Man har alltså en anställd som åker runt och hämtar in tidrapporter. Sedan skickar man in allting korrekt till Försäkringskassan, och ändå får man inte betalt.

Konsekvensen blir, Åsa Regnér, att tusentals personer på fredag inte kan köpa sina julklappar. De personliga assistenterna – vi skulle kunna ha ett helt inlägg till om hur fantastiskt duktiga de är – kommer inte att kunna köpa julklappar på grund av att Försäkringskassan, en statlig myndighet, inte kan betala ut pengar i tid på grund av, som statsrådet själv säger i svaret, administrativt strul, bristfälliga rutiner och personalbrist.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Mikael Damberg sa i torsdags att statliga myndigheter ska betala inom 30 dagar. Han var väldigt klar på den punkten. Han sa också att om inte Försäkringskassan betalar i tid ska man få fakturera ränta och extra avgifter. Det är väl också bra om Åsa Regnér klargör här i dag att företag som under 2017 inte har kunnat få betalt i tid, varit tvungna att få nödkrediter från banker – det är så man har fått lösa likviditetsbristen – kan få ersättning av Försäkringskassan för dessa kostnader.

Den konkreta frågan är alltså: Delar statsrådet Åsa Regnér Mikael Dambergs uppfattning att företag som inte har fått betalt i tid ska fakturera de extrakostnader man har haft? Det var det konkreta besked Mikael Damberg gav.

Sedan är det tyvärr så att när Vårdföretagarna gjorde en undersökning i våras, i mars, var det tre av tio företag som hade fått vänta 31 dagar eller mer. När man nu gjort om samma undersökning är det fyra av tio företag. Det är alltså inte bara de privata vårdföretagen, utan det är även KFO. Utvecklingen har alltså gått åt fel håll.

Ingenstans i svaret antyder statsrådet – och jag har inte sett någon sådan undersökning – att de sena utbetalningarna skulle bero på ett omfattande fusk som man har upptäckt. Det finns ingen som har påstått det här i kam-maren, utan enligt det svar vi har fått i dag beror det på att Försäkringskas-san har bristfälliga it-system och för lite personal att man inte har betalat ut pengarna i tid.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet. Kan andra företag som har bristfälliga it-rutiner strunta i att betala moms, skatter och avgifter, precis som Försäkringskassan gjorde när man slängde på luren vid samtalet med företaget i Gävle?

Som sagt: Delar statsrådet Mikael Dambergs uppfattning att de företag som har drabbats av sena utbetalningar ska fakturera ränta och de kostna-der som man har haft?

Anf. 57 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med att påminna om att jag inledde mitt första inlägg med varför LSS, den personliga assistansen, är så viktig just för den som behöver det och dennes anhöriga och att jag är stolt över att det var den borgerliga regeringen som införde den 1991–1994.

Den enskilda personen, individen, ska absolut stå i fokus. Men utan företag och utan medarbetare i dessa företag finns inte stöd för att tillfreds-ställa behovet hos dem som behöver den personliga assistansen. De kan tyvärr inte leva självständiga liv utan de här företagen och deras fantastiska medarbetare. Det var den ena delen.

Den andra delen är efterskottsbetalningarna. Man ska absolut göra rätt för sig och fylla i papperen korrekt.

Problemet är att pengarna inte betalas ut i tid av en svensk myndighet. Följden blir att många får ta dyra lån för att kunna betala ut löner. Ännu värre är att de kanske tvingas lägga ned sin verksamhet.

Låt mig lyfta fram det Mikael Damberg sa till Lars Beckman under frågestunden: Vi har en lagstiftning som gäller för offentlig verksamhet, och myndigheter och offentliga aktörer är skyldiga att betala ut inom 30 dagar. Gäller det även på detta område?

Anf. 58 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Som jag sa i mitt svar har Försäkringskassan en skyldighet att betala ut assistansersättning den 20 varje månad. Det står i förordningen om assistansersättningen. Man har också tillskjutit ännu mer medel och infört ytterligare ett utbetalningsdatum per månad för att komma i kapp.

Allt detta kräver att man har underlag från företagen som är av tillräckligt hög kvalitet för att kontrollen ska kunna göras. Försäkringskassan bedömer att 40 procent tyvärr fortfarande inte har det i första vändan. Då tar det längre tid, och ärenden läggs på hög.

För mig är det viktigt att människor som har rätt till personlig assistans får det. Försäkringskassans arbete med detta är navet i denna verksamhet. Det mesta vi talar om här handlar om Försäkringskassans myndighetsutövning, och Försäkringskassan har arbetat hårt med att öka kontrollen och rättssäkerheten och att få en bedömning i landet som är jämn.

Med det nya kontrollsystemet ökas också möjligheten att hitta oseriösa aktörer. Men man behöver inte lägga ord i min mun. Jag har inte uppgett någon siffra för hur många det skulle vara, och det behöver vi inte heller göra. Problemet är att det fortfarande finns oseriösa aktörer, vilket ISF också nämner i sin färsk rapport. Åtminstone jag tycker att det är en fråga om brukarnas rättigheter och att man håller koll på om dessa medel kommer dem till del eller inte.

Jag tror att det har framgått under mandatperioden att regeringen är angelägen om att se till att medlen går till rätt ändamål, och Försäkringskassan jobbar hårt med det.

Anf. 59 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag tackar Åsa Regnér för debatten.

Låt oss först reda ut var siffran 40 procent kommer från. På ett möte den 9 juni berättade Försäkringskassan för bland andra Vårdföretagarna att 40 procent av underlagen är felaktiga, men de kommer från kommunerna.

Denna debatt handlar om de tusentals personliga assistenter som riskerar att inte kunna köpa julklappar i helgen på grund av Försäkringskassans senfärdighet.

Vi är överens om kontroller och allt sådant, men vi är inte överens om att en myndighet inför en efterskottsbetalning och inte kan betala de privata företagen i tid. De som drabbas av detta är ytterst de funktionsnedsatta och de duktiga personliga assistenterna, som jobbar hårt.

Jag blir förvånad av denna debatt. Jag hade förväntat mig att vi skulle stå på samma sida, för de funktionsnedsatta och för de duktiga personliga assistenterna och för att Försäkringskassan ska fullgöra sin uppgift att betala ut pengar i tid till de företag som har lämnat in fullständig dokumentation.

Jag hoppas att Åsa Regnér bjuder in Vårdföretagarna och andra och att hon tar denna fråga på stort allvar. Det är inte rimligt att företag riskerar att gå i konkurs för att Försäkringskassan inte betalar ut pengar i tid, som assistansföretaget i Jönköping som drivs av en miljöpartist och som vi har kunnat läsa om. Företagen får omfattande likviditetsbekymmer.

Jag önskar Åsa Regnér god jul och gott nytt år. Vi får se om du fortsätter som statsråd eller åker till FN.

Prot. 2017/18:53

19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 60 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Jag tackar Lars Beckman för julkhälsningen.

Givetvis ska företag ha goda förutsättningar och kunna förutse när de får sina medel. Samtidigt ska Försäkringskassan kunna göra goda kontroller.

När det i somras uppstod problem med Försäkringskassans betalningssystem och kontrollsystem ansträngde man sig mycket, inte minst för att seriösa företag inte skulle drabbas av de problem man hade i systemet. Då var Moderaterna arga för det och ställde frågor till mig om varför man inte var duktigare med fusk. Det är inte lätt att tillfredsställa er i denna fråga.

Men jag är glad om vi är överens om att man måste se till att medlen går till de personer som har rätt till dem samtidigt som man måste ha både ett synsätt och ett system som gör att seriösa anordnare ska ha de bästa förutsättningarna medan oseriösa anordnare ska kunna lita på att man hittar dem.

Det är viktigt att hitta en balans, och mina kontakter med Försäkringskassan ger vid handen att man arbetar hårt med detta för att komma till rätta med de bekymmer som har varit och, framför allt, för att säkerställa att personer som har rätt till personlig assistans får det av seriösa anordnare.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2017/18:207 om vargens påverkan på landsbygden

Anf. 61 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Sten Bergheden har frågat mig vilka åtgärder jag vidtar inom mitt ansvarsområde för att minska vargens påverkan på landsbygden och djurhållningen samt om jag avser att öka ersättningen till dem som verkar inom de areella näringarna och drabbas av varg.

Regeringens ambition är, och har under hela mandatperioden varit, att bringa ordning och reda inom svensk viltförvaltning. Vad gäller rovdjurspolitiken är det långsiktiga målet att dessa arter ska uppnå och bibehålla en gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Samtidigt som vi har livskraftiga rovdjursbestånd ska de som lever och verkar på landsbygden kunna känna trygghet, bedriva jakt och hålla tamboskap.

Rovdjursförvaltningen är regionaliserad. För förankring och trovärdighet inom viltförvaltningen behövs lokalt inflytande, samverkan och reell delaktighet, till exempel så som sker genom viltförvaltningsdelegationerna. I dessa sammanhang finns möjlighet till samråd och faktiskt inflytande i myndigheternas processer.

Regeringen värdesätter delegationernas roll i detta sammanhang och har nyligen stärkt det lokala inflytandet genom att utöka delegationerna med två representanter för olika lokala intressen.

Regeringen har också förbättrat möjligheten att ge ekonomiskt stöd till jordbruket för åtgärder för att förebygga och ersätta rovdjursskador. Under mandatperioden har regeringen gjort stora höjningar av anslaget, från drygt 30 miljoner kronor till drygt 52 miljoner kronor. För att förenkla att

dessas medel får sin tänkta nytta hos enskilda jordbrukare beslutade regeringen den 23 november 2017 om regler som underlättar stöd till nämnda ändamål.

Avsikten är att detta ska kunna bidra ytterligare i den långsiktiga förankringen av rovdjurspolitiken, det vill säga minska påverkan från rovdjur för dem som lever och verkar på landsbygden.

Anf. 62 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag trodde att den fråga som är enklast att svara på är vilka åtgärder statsrådet vidtar inom sitt ansvarsområde för att minska vargens påverkan på landsbygden och djurhållningen. Jag hade kanske förväntat mig något om att vargstammen faktiskt är lite för stor i Sverige och att vi borde se över hur många vargar som verkligen finns på vår landsbygd och i våra skogar. Men tack ändå för svaret!

Ministern säger i svaret att tamdjurshållningen inte påtagligt ska försvåras. Ministern säger också att människor på landsbygden ska känna trygghet, bedriva jakt och hålla tamboskap.

Vi har en vargstam som ligger långt över den nivå som riksdagen har beslutat om: 170–270 individer. Det är en vargstam som på vissa ställen har gjort det helt omöjligt att släppa jakthundar, som allvarligt har fått människor på landsbygden att sluta med sin djurhållning för att de inte orkar längre och som har gjort att älgjakten tvingats ställas in för att det är för få älgar på grund av vargen.

En inventering har nyligen gjorts där man konstaterade att vi har minst 400 vargar. Jag tror att landsbygdsministern precis som jag när jag reser runt i landet får en tydlig bild av vad människor där ute anser om vargstammen. Man anser att den är för stor, och man vädjar till oss politiker att göra något.

Herr talman! Jag lyssnar på vad människorna säger, och det är en av de stora anledningarna till att vi har denna debatt i dag. Det är här vi måste fatta någon form av beslut och ha något slags inriktning för när vi anser att vi har för många vargar i landet och vad vi kan göra åt situationen.

Herr talman! Läget är inte acceptabelt. Tamdjurshållningen och jakten har försvårats högst påtagligt. Ministern är ansvarig för det som sker, även om ministern och Socialdemokraterna uppenbarligen har förhandlat bort vargfrågan och lämnat över den till Miljöpartiet att sköta i regeringsställning. I de interpellationsdebatter vi haft här tidigare har det varit uppenbart att det inte är Socialdemokraterna och ministern som styr detta utan Miljöpartiets ideologi.

Ministern har helt enkelt offrat landsbygdens människor och deras trygghet, tamdjur, hundar och jakt för att hålla Miljöpartiet på gott humör. Detta är ett svek mot landsbygden.

I stället för att öka livsmedelsproduktionen och ta vara på de möjligheter vi har att producera mer djur och mer mat på landsbygden har regeringen valt att se till att vargstammen får öka där.

Herr talman! Landsbygden behöver svar på några frågor som kommer här: Anser ministern att nuvarande vargstam är acceptabel för landsbygden och att den inte på något sätt hämmar tamdjurshållningen? Anser ministern att nuvarande vargstam inte påverkar jakten påtagligt? Anser ministern att landsbygden helt enkelt får tåla denna nivå av vargar i Sverige?

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 63 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag fick samma dag som interpellationen lämnades in en skriftlig fråga av ledamoten Sten Bergheden med exakt samma innehåll, som jag har svarat på. Det blir nu ett svar igen på samma fråga, nu i form av en interpellation. Jag är lite förvånad över hur dessa instrument hantearas, men okej.

Jag vill inleda med att tacka för möjligheten att på nytt få debattera rovdjursförvaltningen i riksdagen. Det är en mycket viktig fråga för mig och regeringen och i synnerhet för landsbygden och de människor som bor där. Jag känner till den mycket väl som landsbygdsbo.

Regeringen har kontinuerligt och konsekvent arbetat för att bringa ordning och reda inom svensk viltförvaltning. Regeringen har en långsiktigt hållbar förvaltning som beaktar alla möjligheter och utmaningar som rovdjuren innebär.

Herr talman! När regeringen tillträdde hösten 2014 var det total oordning när det gäller jakten efter varg. Den rättsordning som den dåvarande alliansregeringen satte på plats skapade total oordning. Det gick till och med så långt att den underkändes av Högsta domstolen. Det var ett lotteri om det skulle bli jakt eller inte. Jag förstod ganska snabbt den uppgivenhet som fanns på svensk landsbygd över denna rättsordning och oordning.

Herr talman! Rovdjuren är en del av den svenska biologiska mångfalden och en självklarhet i vår natur. Det är också viktigt med ett livskraftigt bestånd. Det är lika viktigt att rovdjurspolitiken tar hänsyn till de människor som lever i de områden där rovdjuren finns, det vill säga främst på landsbygden.

För en förankring av politiken behövs en nära dialog med de människor som berörs av rovdjuren. Det är därför förvaltningen är regionaliserad till länsstyrelserna. Dessa har lokal kännedom och förankring, vilket behövs för att de beslut som de ska ta och den politik som ska genomföras ska spegla verkligheten där ute.

Regeringen har bringat ordning och reda när det gäller denna jakt. Regeringen har också närapå fördubblat anslaget för att kunna skydda tamdjur, från 30 till 52 miljoner.

Anf. 64 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Om ministern med ordning och reda i Vargsverige menar att vargstammen får öka utan att något mer händer och att landsbygden får tåla detta kan det stämma, om det var syftet med att bringa ordning och reda. Regeringen har låtit vargstammen öka på landsbygden – på landsbygdsbefolkningens, tamdjurens och hundarnas bekostnad.

Det är jättebra att vi ska ha en lokal kännedom och en dialog med människor som är drabbade, men vad gör vi när vi ser att situationen inte håller där ute och att vi måste börja diskutera? Vi har faktiskt fattat ett beslut om 170–270 vargar i Sverige, och vi har enligt inventeringen över 400 vargar. Självfallet måste vi börja diskutera om nivåerna håller och om människor verkligen ska tåla detta.

Jag ställde tre frågor till ministern om detta är acceptabelt för landsbygden, och jag tror att ministern har noterat dem. Innan debatten är slut kanske jag får ett svar på dem. Än så länge har jag inte fått det.

Herr talman! Vi har över 250 000 vargar i världen. De flesta länder i Europa har vargar, och i de andra länderna jagar man varg. I vissa länder är vargjakten helt fri. I övriga Europa har vi ingen debatt om utrotningshotade vargar, utan där betraktas vargen som vilket vilt som helst.

Sverige har ungefär 400 vargar, enligt inventeringen, men det kan vara många fler. Finland ligger däremot på 220–245 vargar, på en mycket större yta. Den lilla yta vi har varg på i Sverige är mindre än Finlands totalyta med varg, och de har ungefär hälften så många vargar.

Självfallet får vi stora skador och problem med en vargstam som är så tät som den är i dessa områden. Det är detta som är det centrala bekymret. Om vargstammen hade varit 270 vargar som var utspridda över hela landet hade det varit en helt annan sak, men nu är de koncentrerade till vissa områden. Där blir det stora skador, och där har människor börjat ge upp.

EU har nu skapat nya förutsättningar för att flytta arter från rödlistade till jaktbart vilt. Det skulle underlätta jakten på varg i Sverige om vi fick den överflyttad från rödlistad till jaktbart vilt.

Sveriges riksdag har givit ett tillkännagivande till regeringen om att upprätta en ny viltmyndighet dit vargen skulle flyttas från Naturvårdsverket. Ministern har vid ett flertal tillfällen sagt att denna fråga bereds på Regeringskansliet. Nu har regeringen haft lång tid på sig, sedan mars 2015, att ändra och se till att tillkännagivandet verkligen uppfylls. Även om regeringen kanske inte är så snabb i sitt arbete borde väl ändå nästan tre år räcka för att nu presentera ett förslag på en ny viltmyndighet?

Här har vi inte heller sett någon vilja från regeringen att faktiskt tillmötesgå riksdagens beslut om att lägga fram ett förslag om en viltmyndighet.

Mina frågor blir återigen:

Ska människor på landsbygden tåla den nivå på vargstammen som vi har i dag med tanke på jakten, tamboskapen och hundarna?

Tänker ministern på något sätt jobba för att flytta vargen från att vara rödlistad till att vara jaktbart vilt i Europa?

När kommer förslaget om en ny viltmyndighet att presenteras, efter tre års betänketid?

Anf. 65 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Sten Bergheden nämner vargen och vargpopulationen i Europa. Vargen är strikt skyddad inom EU enligt art- och habitatdirektivet. Det är ingenting som man kan ta beslut om på nationell nivå. Det finns ett skydd som är mycket hårt.

Jag vet inte vilken inventering av varg som ledamoten Sten Bergheden talar om. Men den officiella inventering som finns visar att det finns 355 individer. Det är Naturvårdsverket som ansvarar för genomförandet av politiken och som också gör en kvalitetssäkring.

För 2018 års licensjakt har länsstyrelserna beslutat om 22 individer. Besluten är överklagade och har lämnats över till Förvaltningsrätten i Luleå som har fastställt besluten. Domen har dessutom blivit överklagad.

Vi har nu bringat ordning och reda inom vargjakten. För det första har länsstyrelserna ålagts att ta beslut en månad tidigare. För det andra har vi inte som tidigare flera instansdomstolar som tar beslut på helt olika sätt, utan det är en förvaltningsdomstol i Luleå. Domar där kan överklagas till Kammarrätten i Sundsvall. Detta har gjort att vi har fått ordning och reda

inom vargjakten. Det var total oordning när denna regering tillträdde 2014. Den rättsordning som alliansregeringen hade satt på plats skapade ett lotteri när det gällde om det skulle bli jakt eller inte. Det var så illa att den till och med upphävdes av Högsta förvaltningsdomstolen. Nu är det ordning och reda inom vargjakten.

Vi har också ökat anslagen från 30 till 52 miljoner för att kunna skydda tamdjuren.

Anf. 66 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Även om man reducerar ned det antal som har kommit fram vid inventeringen till 355 har man självklart inte hittat alla individer vid den inventeringen heller. Och 355 individer är såvitt jag vet mer än de 170–270 individer som riksdagen har ställt sig bakom.

Det är uppenbart att jag inte får något svar på vad landsbygden ska tåla när det gäller antalet vargar. Ministern anser tydligen att landsbygden får tåla denna vargstam. Jägarna får uppenbarligen tåla att viltstammarna minskar och att de får sina hundar uppätta. Ministern har inte jobbat fram något förslag om en viltmyndighet, som jag kunde tolka det som han sa, efter tre års betänketid. Ministern har inte heller här i dag tydligt sagt något om han har som ambition att flytta vargen från att vara rödlistad till att bli jaktbart vilt i Europa, vilket skulle kunna vara möjligt.

Regeringen har alltså inte gjort någonting mer än att låta vargstammen växa i Sverige på landsbygdens bekostnad. Under tiden har man lugnt suttit tillsammans med Miljöpartiet i Regeringskansliet och väntat. Det blir mer och mer uppenbart att ministern och regeringen har tagit ut julleddigheten lite väl tidigt. Nu måste regeringen och ministern vara ordentligt utvilade efter tre års vila i Regeringskansliet. Jag önskar ändå ministern lite julefrid, även om jag inte är helt säker på att tomten kommer att besöka ministern.

Avslutningsvis önskar jag både talmannen och ministern en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Anf. 67 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Inte blev det någon vila när vi tillträdde med tanke på den oordning som rådde i fråga om vargjakten när alliansregeringen lämnade över. Det var mycket hårt arbete för att få detta på plats. Frågorna om rovdjursförvaltningen är viktiga, och man kan inte slarva med dem. Man måste ha ordning och reda. Jag har stor förståelse för de landsbygdsbor som drabbas av detta. Det är också därför som regeringen har ökat anslagen för att tamdjuren ska kunna skyddas. Det är en viktig del i detta.

Men det går inte att hantera dessa frågor så slarvigt som man gjorde från den tidigare regeringen. Nu har vi skapat ordning och reda, och vi kan också hantera vargstammen på ett vettigt sätt. Vargstammen är skyddad, men inte genom nationella beslut. Sverige kan inte upphäva de skydd som vargen har inom EU.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 68 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtler har ställt fyra frågor till mig:

*Svar på
interpellationer*

1. Anser ministern att det vid växtodling finns några fullgoda alternativ till glyfosat i Sverige i dag?
2. Med vilken grund, i exempelvis vetenskapliga slutsatser, förordar ministern och regeringen en omställning till alternativa metoder för det svenska lantbruket, och vilka metoder syftar regeringen på?
3. Hur anser ministern att förutsättningarna för en växande svensk livsmedelsproduktion, i enlighet med målen i livsmedelsstrategin, påverkas om glyfosat förbjuds?
4. På vilket sätt är ministern beredd att agera för att säkerställa goda förutsättningar, exempelvis avseende ett fungerande växtskydd, för växtodling i Sverige – såväl här och nu som i framtiden?

När Jonas Jacobsson Gjörtler ställde dessa frågor till mig hade frågan om godkännande av glyfosat ännu inte avgjorts i omprövningskommittén. Nu har vi ett avgörande. Den 27 november 2017 röstade en kvalificerad majoritet i omprövningskommittén för ett godkännande av glyfosat i fem år.

Tillgången på hållbara växtskyddsmedel och växtskyddsmetoder är viktig för regeringen. Regeringen har därför tidigare i år fattat beslut om att förändra och stärka Växtskyddsrådets verksamhet med 6 miljoner kronor. Under 2017–2019 satsar regeringen också 18 miljoner kronor för att säkra växtskyddsmedel för mindre användningsområden. Båda satsningarna är en del av handlingsplanen för livsmedelsstrategin och kommer att bidra till att Sverige har strategier och förutsättningar att klara framtida utmaningar inom växtskyddet, detta samtidigt som de bidrar till att nå livsmedelsstrategins skrivning om att minska riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

För regeringen är det också angeläget att den översyn av växtskyddsförordningen som pågår inkluderar lagstiftningens påverkan på jordbrukets diversitet och konkurrenskraft samt på människors hälsa och på miljö, i enlighet med förordningen. Regeringen har för avsikt att fortsätta med det påverkansarbete som har påbörjats i detta syfte.

Anf. 69 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Min interpellation handlar alltså om glyfosat. För de åhörare som inte känner till glyfosat vill jag börja med att berätta att det är det vanligaste verksamma ämnet i det enskilt vanligaste växtskyddsmedlet i Sverige som används framför allt för ogräsbekämpning på jordbruksmark.

När det gäller specifikt i Sverige är det dessutom så att vi, eftersom vi har väldigt hårda regler på växtskyddsområdet, i praktiken inte har några alternativ till det här växtskyddsmedlet. Det innebär att det är otroligt viktigt att det är tillåtet att använda detta växtskyddsmedel som i praktiken är det enda som man faktiskt kan använda för att bedriva växtodling här.

Nu har det varit en process på EU-nivå under hösten som vi hörde statsrådet referera till. Där har man diskuterat huruvida glyfosat ska få ett fortsatt godkännande eller ej. Myndigheterna inom EU, dels kemikaliemyndigheten, dels livsmedelssäkerhetsmyndigheten, har i olika rapporter dragit slutsatsen att glyfosat inte är cancerframkallande.

I Sverige har vi länge ansett att det är viktigt att vi ska luta oss mot vetenskapliga slutsatser när vi gör våra bedömningar av vilka medel man ska få använda eller inte. Det som var problemet i den här processen var att regeringen tydligt sagt att man har för avsikt att stå upp för de vetenskapliga slutsatser som finns och som görs – det har man bland annat gått ut och sagt i medierna – men när man började behandla de här ärendena under hösten agerade regeringen i motsatt riktning. I en första omröstning om en tioårig förlängning röstade Sverige nej i en så kallad indikativ omröstning när man gjorde en runda runt bordet för att se var medlemsländerna stod i frågan. Man gick alltså på tvärs emot vad man hade sagt att man skulle göra, och man gick dessutom på tvärs emot de vetenskapliga bedömningar som borde ha legat till grund för hur man agerade.

Det här är allvarligt av många skäl. Det bryter mot den viktiga principen och traditionen att vi ska luta oss mot vetenskapliga slutsatser. Det skapar också stor osäkerhet om Sveriges position. Kan man lita på Sverige i olika sammanhang när vi säger att vi ska göra en sak i EU-sammanhang och regeringen sedan väljer att agera på ett annat sätt?

Det allvarligaste är naturligtvis att den här hanteringen riskerar att äventyra framtiden för det svenska jordbruket och skapar en stor osäkerhet i det svenska jordbruket. Vad får man göra? Vad får man inte göra? Vilket ben står egentligen den svenska regeringen på?

Herr talman! Jag tvingas konstatera att statsrådet tyvärr inte svarar på mina fyra frågor. På en av dem, den sista, svarar han väl delvis. Jag vill gärna säga att jag tycker att det är bra att det görs insatser för att utveckla och förbättra växtskyddet på sikt. Jag tror att vi i den här kammaren är brett överens om de förstärkta insatser som görs på det området. Det kan skapa nya möjligheter på längre sikt, och det är positivt.

Problemet gäller dock inte på lång sikt, skulle jag säga, utan problemet gäller på kort sikt och handlar om den osäkerhet som regeringen skapar genom att agera på olika sätt i den här processen och oklarheten för det svenska jordbruket om vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet.

Jag skulle gärna vilja veta hur regeringen ser på det här med synen på vetenskaplighet. Gäller det besked man har gett tidigare, eller är det nya bud nu?

Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Jag tycker att det är välkommet att Jonas Jacobsson Gjörtler har påkallat den här debatten om växtskydd och jordbrukets långsiktiga förutsättningar. Sverige är ett avlångt land i norra Europa, och med vårt kalla klimat behöver vi all draghjälp som är möjlig att få för att ha en fungerande livsmedelsproduktion. Då är det också orimligt om Sverige på eget grepp ska fälla krokben på sig självt.

Herr talman! Glyfosat är ett namn som kan låta farligt och främmande, men det är faktiskt namnet på ett av världens mest använda växtskyddsmedel. I Sverige är det det mest använda växtskyddsmedlet. Det är bra.

Glyfosat är ofta det medel som ersätter andra, mer skadliga alternativ, exempelvis växtskyddsmedel med klororganiska föreningar som aktiv substans.

Glyfosat är också godkänt av Europeiska myndigheten för livsmedels-säkerhet, Efsa, och av Europeiska kemikaliemyndigheten Echa. Det är de två instansernas ståndpunkter som vanligtvis ligger till grund för den svenska ståndpunkten i frågor som rör kemikalier. Det är bra, eftersom kemikaliepolitiken genom Reachförordningen ligger på EU-nivå.

Traditionen att lyssna på vetenskaplig expertis snarare än att låta politiker gå på magkänsla eller låta intresseorganisationer diktera villkoren säkerställer att branscher som är beroende av effektiva växtskydd får långsiktiga, förutsägbara spelregler. Här har regeringen svajat betydligt under hösten med sina olika besked i frågan om ett förlängt godkännande av just glyfosat.

Det är väldigt märkligt. Regeringen vet att den svenska användningen av glyfosat är restriktiv. Man får exempelvis inte använda medlet före skörden när man odlar spannmål. Regeringen vet också att konventionell odling kräver effektiva växtskydd. Vill man till exempel ägna sig åt plöjningsfritt jordbruk, som bland annat leder till minskad dieselanvändning, krävs glyfosat. Regeringen vet också att vi har en kortare odlingssäsong i Sverige än i exempelvis Sydeuropa, vilket leder till att vi har färre grödor att välja mellan.

Herr talman! Det kanske kommer ännu bättre alternativ än glyfosat i framtiden. Jag är övertygad om att nanoteknik, grön kemi och digitalisering kan leda till nya innovativa lösningar. Det är inte otroligt att de framstegen också görs här i vårt land, men till dess skulle ett förbud mot glyfosat bli en enorm riskfaktor för svenska lantbrukare.

Jag är intresserad av att höra svaret på Jonas Jacobsson Gjörtlars andra fråga som handlar om vilka alternativa metoder regeringen ser i sin spåkula. Jag frågar lantbrukare, forskare och experter, men ingen verkar se de här alternativa metoderna som regeringen lutar sig mot och tror kan ersätta all användning av växtskydd i konventionell odling fullt ut.

Är det inte lite märkligt att det bara verkar vara regeringen som ser de här alternativa metoderna? Och om de nu finns, vilka är de egentligen?

Anf. 71 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Regeringen ser att det finns en mycket stor potential för att öka livsmedelsproduktionen i Sverige. Det är därför vi har drivit fram och antagit en nationell livsmedelsstrategi. Det handlar om att öka livsmedelsproduktionen – öka den i primärproduktionen och också i livsmedelsindustrin. Vi har satsat 1 miljard för att öka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan.

Varför gör vi det? Jo, vi tror på svenskt jordbruk. Vi tror också att det går att skapa en bättre konkurrenskraft i svenskt jordbruk. Det är också nödvändigt att vi gör det för att vi ska kunna öka vår livsmedelsproduktion totalt sett. Sedan finns det flera olika faktorer som bidrar till konkurrenskraften. En sak är just det som vi diskuterar i den här interpellationsdebatten, alltså växtskyddsmedel. Det är en viktig faktor för att klara konkurrenskraften. Det är därför som den här regeringen har avsatt 6 miljoner

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

kronor till Växtskyddsrådet som en viktig del för inte minst primärproduktionen. Det är också därför som den här regeringen har avsatt 18 miljoner till att forska fram nya växtskyddsmedel.

I livsmedelsstrategin är det tydligt utpekat att växtskyddsmedel är en viktig del för att öka konkurrenskraften i primärproduktionen. Men vi ska inte glömma bort att där också står att vi ska minimera riskerna för människors hälsa och för miljön.

När det gäller växtskyddsmedel är det gemensamma beslut på EU-nivå. Första gången som glyfosat godkändes var 2002. Nu omprövas det. Tyskland har varit rapportör, och det omprövas nu. Det är det som det handlar om: Det beslut som togs 2002 ska omprövas.

Regeringen har varit mycket tydlig. Vi ska acceptera vetenskapliga bedömningar. De europeiska bedömningarna har varit tydliga med att det här ämnet inte är cancerogent. Det är den vetenskapliga bedömningen. Sedan finns det internationella bedömningar från IARC inom Världshälsoorganisationen som har kommit fram till en annan slutsats.

En sak är viktig att slå fast i debatten, särskilt när ledamoten Jacobsson Gjörtlér påstår att man har röstat nej: Sverige har inte röstat nej. Vissa har tolkat svenskt agerande på mötet den 25 oktober som en nej-röst. Det förekom ingen röstningsomgång, utan det var ett rundabordsamtal. Och det samtalet visade att det fanns en klar majoritet bland de andra länderna inom EU för att inte godkänna på tio år. Det beslut som senare har fattats är om en förlängning på fem år.

Anf. 72 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M):

Herr talman! Jag vill tacka landsbygdsministern. Han börjar med att lägga ut texten lite om potentialen för att öka livsmedelsproduktionen i Sverige och vikten av en livsmedelsstrategi. Det är väl ett mer generellt anslag, som det är lätt att instämma i. Jag tror att vi är helt överens om det. Vi har diskuterat livsmedelsstrategin. Och vi har en bred överenskommelse i den här kammaren om att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Om målet är vi överens. Men utmaningen är att också ge verktygen. Vi tvingas konstatera att regeringen misslyckas på punkt efter annan. Man tar inte de stora grepp man borde ta när det gäller kostnader, regelkrångel och annat. Man måste se till att jordbruket får rätt verktyg och att de verktygen finns här och nu. Man kan inte bara blicka framåt.

Herr talman! Det hjälper inte att avsätta pengar för att kanske, förhoppningsvis, hitta nya metoder och bättre alternativa sätt att lösa växtskyddet i framtiden, om man samtidigt åker till Bryssel och röstar för ett förbud här och nu. Då kommer vi inte att ha något jordbruk kvar, när de nya metoderna eventuellt har forskats fram. Vi måste ha en ordning där de mycket reglerade och begränsade möjligheterna att använda växtskydd som finns i Sverige ändå fortsätter att vara tillåtna.

Nu säger landsbygdsministern att Sverige inte har röstat nej. Det är korrekt såtillvida – det sa jag också i mitt förra inlägg – att det inte var en formell omröstning, utan det var en så kallad indikativ omröstning eller en runda för att kolla av. Det spelar ingen roll i praktiken. Om Sverige i det läget säger att man avser att rösta nej är det vad som gäller. Det går då i strid med det besked man har gett. Man har sagt att man skulle rösta för. Och det baserades i sin tur på de vetenskapliga bedömningar som olika myndigheter har gjort.

Frågan kvarstår: Med vilken grund, i exempelvis vetenskapliga slutsatser, förordar statsrådet och regeringen en omställning till alternativa metoder för det svenska lantbruket? Och vilka metoder är det regeringen syftar på?

Det här kan inte bara vara en gissningslek för alla involverade. Jordbruket behöver långsiktiga spelregler. Det handlar om att våga satsa och investera. Men det handlar också om att man planerar och lägger upp odlingen för flera år framöver. Om man ska välja att styra om till alternativa metoder är sådana frågor otroligt viktiga.

I interpellationen tar jag upp plöjningsfritt jordbruk som ett exempel. Det har stora fördelar. Man behöver använda maskinerna mycket mindre. Det blir mindre markpackning. Det går åt mindre diesel, vilket är bra för både ekonomin och miljön. Och det ger minskade klimatutsläpp. Metoden är dock helt omöjlig att tillämpa om man inte har tillgång till de här växtskyddsmedlen. Och i Sverige är det alltså glyfosat som gäller.

Jag skulle vilja att statsrådet utvecklar vad som åsyftas när man talar om alternativa metoder. Och vilka vetenskapliga slutsatser baseras detta på?

Anf. 73 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Om man ska leka en gissningslek kan man tänka sig att ekologisk odling är den enda metod för odling som finns kvar i Sverige utan glyfosat och andra växtskydd. Jag har full förståelse för att en regering där Miljöpartiet ingår vill främja ekologisk produktion. Jag vill också öka den ekologiska produktionen, men inte på bekostnad av den konventionella odlingen. Sverige behöver ge båda näringarna möjlighet att växa. Det handlar inte om den ena eller den andra, utan om båda.

Jag har också läst vad många gröna debattörer skriver om vad de tror att ett förbud mot glyfosat skulle innebära för en omställning till ekologisk produktion här i Sverige. Men jag är mycket tveksam till om det har något som helst stöd i verkligheten.

Det är kundernas efterfrågan som styr produktionen. Det gäller i övriga sektorer, och det gäller här. Om Sverige då på politisk väg försvårar eller omöjliggör konventionell odling och efterfrågan på konventionellt odlad mat hålls konstant kommer det gapet alltså att fyllas med importerad mat. Jag vet, och jag tror att ministern vet, att svensk mat är ansvarsfullt producerad mat – oavsett om den är ekologisk eller konventionell. Det vore oerhöört tråkigt om den förda politiken styrde mot något annat. Det är helt och fullt landsbygdsministrarnas ansvar att se till att så inte sker.

Med det vill jag tacka för mitt deltagande i den här debatten.

Anf. 74 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Sverige kan inte agera ensamt i de här frågorna. Vilka växtskyddsmedel som ska finnas på marknaden i EU regleras gemensamt. Det här gäller en förlängning på fem år. Och den gäller inte bara svenskt jordbruk. Exakt samma sak gäller samtliga länder i EU. Det är ingen skillnad. Besluten om vilka ämnen som ska tillåtas tar länderna tillsammans. Det är alltså inte vi som enskilt land som kan bestämma det här.

När det gäller glyfosat har det tagit tid. Det har också varit en process som har kantats av mycket känslor. Och även risker har diskuterats. Det finns alltid risker med växtskyddsmedel.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Jag vill påstå att Sverige ligger långt fram i de här sammanhangen. Det finns självklart områden där vi måste jobba mer med det här. Vi har nu fått ett växtskyddsråd på plats, som har fått rejält med pengar för att kunna hantera de här frågorna. Det är ett sätt att hantera det.

Det andra är att avsätta 18 miljoner till att ta fram nya växtskyddsmedel. Det är inte att sitta passiv. Det är att följa den livsmedelsstrategi som denna riksdag har slagit fast. Man är tydlig med att växtskyddsmedel är en viktig faktor för konkurrenskraften. Svenskt jordbruk är bland det modernaste i världen. Och jag vet att man kommer att hitta ny teknik. Jag är övertygad om det.

När det gäller ekologisk produktion, som ledamöterna tar upp, har vi stor import av ekologiska varor. Gå runt i butikerna i den här staden och titta! Hyllorna är tomma på ekologiska produkter.

Titta på vårt grannland Danmark! Man satsar enormt på ekologiskt, för att ta ännu större del av den svenska marknaden, och den tyska marknaden. Efterfrågan på ekologiska produkter ökar dramatiskt.

Herr talman! Jag förstår inte att Moderaterna är emot att jordbruksprodukter ska komma högre upp i värdekedjan, att företag ska få tjäna mer pengar. Det är tydligt att de företag som bedriver ekologiskt jordbruk har betydligt högre lönsamhet. Jag förstår inte varför Moderaterna är emot att vi ska få fler svenska ekologiska produkter på affärshyllorna. Jag förstår inte varför Moderaterna vill att vi ska importera mer ekologiska produkter.

Anf. 75 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Statsrådet försöker blanda bort korten lite grann och talar om ganska mycket annat än det interpellationen egentligen handlar om. Men låt oss först reda ut det här med värdekedjan och de påståenden landsbygdsministern kommer med.

Det är självfallet så att Moderaterna ser positivt på att jordbruket och hela livsmedelskedjan kan klättra uppåt i värdekedjan. Det kan man göra på olika sätt, till exempel genom att tillföra mervärde och sådant som konsumenterna är beredda att betala för. Det är alldeles utmärkt. Det vore ännu bättre om man gör det utan att politiken lägger sig i och försöker styra detta. Det är då som det brukar bli fel, när politiken anser sig ha kvalifikationer att bedöma vad som är värdefullt och inte och när man talar om för konsumenterna vilka prioriteringar som de ska göra. Då brukar det gå snett.

Vi är alltså inte emot att man klättrar i värdekedjan, men vi är emot att politiken försöker styra vissa produktionsformer framför andra. Det finns utrymme att växa både för konventionell produktion och för ekologisk produktion.

Den baktanke som man misstänka här, och som antydde tidigare i debatten, är att detta är ett sätt för regeringen att bakvägen slå undan benen för delar av den konventionella produktionen, vilket möjligen skulle ligga i linje med vad delar av regeringen skulle se som positivt, det vill säga att man har som syfte att gynna den ekologiska produktionen genom att slå undan benen för den konventionella. Detta skulle vara mycket problematiskt.

Som statsrådet säger ligger svenskt jordbruk långt framme. Vi använder väldigt lite växtskyddsmedel i det här landet i jämförelse med alla

andra länder, och med ny teknik kommer vi att kunna ännu mindre växtskyddsmedel.

Men att åka ned till Bryssel och rösta för ett förbud mot ett av de få medel som kan och måste användas är direkt kontraproduktivt. Det slår mot jordbruket och dessutom strider det mot de vetenskapliga bedömningar som har gjorts.

Anf. 76 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Sverige har åkt ned till Bryssel och röstat för fem års förlängning.

I mitt arbete kommer jag att fortsätta att engagera mig för att stärka de gröna näringarna. Det kommer inte att ta slut. Det är ett arbete som pågår hela tiden. Även resten av regeringen har ambitionen att stärka jordbruket och att stärka livsmedelssektorn. Vi måste producera mer livsmedel i Sverige. Detta gör vi tillsammans med näringarna. Men politiken måste också understödja näringarna. Det är därför som den här regeringen har avsatt 1 miljard under de närmaste åren för att understödja en ökad livsmedelsproduktion i Sverige.

Det är också därför som den här regeringen nyligen har fattat ett beslut om en historisk satsning på livsmedelsexport på 48 miljarder. Det har vi aldrig tidigare varit i närheten av.

Bakgrunden är givetvis den gemensamma livsmedelsstrategi som vi har antagit i den här kammaren. Jag är glad över att alla partier ställde upp på de övergripande strategiska målen. Också ledamoten Gjörtler var mycket aktiv i det arbetet, och det ska ledamoten ha tack för.

Herr talman! Avslutningsvis: Vi ska lyfta fram våra jordbrukare. De är duktiga företagare som tar ansvar för miljön och för djurhållningen. Det är också viktigt att de får uppmärksamhet och erkännande för det.

Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2017/18:229 om Sveriges livsmedelsproduktion

Anf. 77 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! John Widegren har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att livsmedelsproduktionen ska öka. Widegren har även ställt frågan hur jag avser att underlätta för svenska bönder för att möjliggöra för dessa att öka livsmedelsproduktionen.

Fram till 2019 satsar regeringen nästan en halv miljard kronor på ett fyrtiotal insatser som ska bidra till att målen för livsmedelsstrategin uppnås. Därtill har 540 miljoner kronor öronmärkts inom landsbygdsprogrammet för genomförandet under åren 2014–2020, vilket totalt ger en matmiljard. Insatserna beskrivs i regeringens handlingsplan för livsmedelsstrategin och de realiseras allteftersom de beslutas.

Regeringens handlingsplan gäller fram till 2019. Genomförandet är i full gång och vi håller hög takt i arbetet med att vidta åtgärder inom handlingsplanens tre strategiska insatsområden. Handlingsplanen handlar bland

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

annat om kostnadseffektivt byggande inom jordbruket, lantbrukets företagsledning, livsmedelsföretagens internationalisering, forskning om livsmedel, digitala myndighetstjänster, minskat matsvinn och regionala insatser. Sammantaget utgör dessa åtgärder det första steget i genomförandet av livsmedelsstrategin.

När det gäller jordbruket tar regeringen med livsmedelsstrategin ett brett grepp om frågor som är viktiga för konkurrenskraften. Många av åtgärderna utgår från de förslag som Konkurrenskraftsutredningen lämnade. God myndighetsutövning samt förenkling av regelverk är exempel på viktiga delar. Regeringen avser att fortsätta arbetet med förenkling. För att ge effekt behöver förenklingsarbetet bedrivas på alla nivåer som påverkar företagen. Det är till exempel viktigt att regler är ändamålsenliga så att den administration som krävs för att följa regelverken hålls till ett minimum. Det handlar om att göra reglerna smartare samt att modernisera regelverk utifrån hur företagets verksamhet utvecklas baserat på ny kunskap och ny teknik. Myndigheters service, bemötande och handläggningstider är av stor vikt för ett konkurrenskraftigt företagsklimat.

Regeringen kan göra en hel del, men inte allt. För att målet om ökad produktion ska uppnås krävs att hela livsmedelskedjan bidrar och arbetar i samma riktning. Måluppfyllelse förutsätter även ett starkt engagemang från kommande regeringar.

Ytterligare åtgärder kommer att vara nödvändiga för att målet om ökad produktion ska vara uppnått 2030. Arbetet är långt ifrån klart. Handlingsplanen kommer att kompletteras löpande.

Anf. 78 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Den här miljarden har jag hört om några gånger. Det är jättebra att man ger lite extrastöd här och där. Över huvud taget är livsmedelsstrategin väldigt bra. Det är fantastiskt bra att vi har tagit fram den. Det är också otroligt bra att man säger att vi ska öka vår livsmedelsproduktion. Men vi ökar den inte genom att höja skatter, öka bidrag, öka byråkratin och krångla till regler.

Jag har sagt det några gånger tidigare i den här kammaren att under de nästkommande 40 åren ska vi producera lika mycket mat som vi har gjort under de senaste 8 000 åren. Det kräver en rejäl ökning av livsmedelsproduktionen. Vi i Sverige har förutsättningar för att göra det på alla sätt. Här finns duktiga företagare, bra klimat och en vilja.

Jag återkommer till detta med skatter. Skatten på drivmedel, till exempel, ökar och det blir en höjning nu efter nyår igen. Vi Moderater har sagt att vi vill sänka skatterna för jordbruket. Våra skatter på jobb ligger näst högst inom de gröna näringarna i hela Europa, det visar en undersökning.

Regeringen talar dessutom om ökade skatter på transporter, vilket kommer att drabba primärproducenterna på landsbygden. De är beroende av transporter. De har inte järnvägar att tillgå.

Finansnettot för livsmedel i dag i Sverige uppgår till minus 48 miljarder på grund av att vi importerar så otroligt mycket. Där är det möjligt att vända, men vi måste öka vår produktion. En höjd produktion i Sverige innebär mer skatteintäkter, flera jobb, nöjda företag, stärkt välfärd. När vi ökar vår livsmedelsproduktion i Sverige är det dessutom bra för miljön.

Att exportera produktion av livsmedel är inte lika bra för miljön på grund av duktiga svenska lantbrukare.

Herr talman! Därför vill jag fråga statsrådet igen: Hur ser ministern på möjligheten att minska skattetrycket och anställningskostnaderna för lantbruket?

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 79 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag vill tacka för möjligheten att ge min syn på svensk livsmedelsproduktion.

När det gäller skatter vill jag påminna om att regeringen har genomfört viktiga reformer på skatte- och avgiftsområdet. Det handlar om dieselskatten, metangasreducering, sänkning av arbetsgivaravgiften för enskilda näringsidkare.

Jag vill också påminna ledamoten att den förra regeringen, alliansregeringen, höjde dieselskatten två gånger och försämrade dieselskatte-reduktionen fyra gånger. När den här regeringen tillträdde höjdes återbetalningen från 90 öre till 1,70. Jag vill påminna ledamoten om detta.

Jag vill också påminna om att regeringen har stöttat mjölkbönderna, som var i kris när vi tillträdde. Vi har totalt gått in med 533 miljoner till sektorn i form av stöd för att bönderna skulle klara av den mycket svåra kris de var inne i. Det var en global kris som inte bara drabbade Sverige och EU utan mjölkbönder över hela världen.

Utgångspunkten för regeringen är att det finns en stor potential i livsmedelsproduktion i Sverige. Det har att göra med att vi är ett av de länder som har den högsta livsmedelssäkerheten. Vi har grundförutsättningar som tillgång till mark och ett klimat som är bra. Vi har ett jordbruk som, vill jag påstå, är världsledande när det gäller djurhälsa. Det är också världsledande när det gäller miljötänk. Jag vet dessutom att vårt jordbruk använder minst antibiotika i djurhållningen inom hela EU.

Detta gör att det finns en potential inom livsmedelsproduktionen. Vi har en mycket bra primärproduktion, och ungefär 70 procent av de råvaror som livsmedelsindustrin använder kommer från svensk primärproduktion.

Jag är väldigt stolt över att vi här i kammaren har kunnat fatta ett gemensamt beslut om de långsiktiga och de strategiska målen fram till 2030 när det gäller den nationella livsmedelsstrategin. Målet för arbetet handlar om att öka företagsamheten och öka jobben på inte minst svensk landsbygd.

Jag instämmer i ledamot John Widegrens resonemang och text om att det krävs konkreta åtgärder, och regeringen har konkreta åtgärder. Vi avsätter 1 miljard för att skapa verkstad och för att kunna uppnå de mål som vi gemensamt har satt inom den nationella livsmedelsstrategin. Hittills är 35 åtgärder och 350 miljoner kronor igång. Det är inte så länge sedan strategin klubbades igenom här i kammaren, och dessa bitar är i full gång.

Det är kring de strategiska områdena som satsningarna görs. Det handlar om regler och villkor, om konsument och marknad och om kunskap och innovation. Vi kommer att fortsätta arbetet, och vi kommer att intensifiera det än mer. Vi ska uppnå en betydligt högre livsmedelsproduktion i vårt land.

Anf. 80 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Vad gäller dieselskatten ligger Sverige lite för långt ifrån nära och konkurrerande länder. Vi ligger inte rätt där, och därför vill Moderaterna i sin budget öka återbetalningen ytterligare.

När det gäller den miljard som vi hela tiden återkommer till – ja, det är jättebra med ekonomiska åtgärder. Men det är inte det här som får lantbrukarna att vilja öka sin produktion. Det är ju ökad produktion som behövs, och ökad produktion får vi genom att öka lönsamheten för lantbrukarna. Tyvärr är lönsamheten bitvis mycket dålig inom svenskt lantbruk i dag. Det är inom detta som vi måste göra något.

I interpellationssvaret talar statsrådet om spelregler, byråkrati och sådana saker. Allt detta är jätteviktigt att lyfta upp. Jag hoppas och tror att livsmedelsstrategin kommer att innebära förbättringar här.

Lantbrukare behöver långsiktiga och tydliga spelregler. Avskrivningar inom lantbruket handlar i dag kanske om 20 och 30 år medan det inom övrig industri handlar om två tre år. Det innebär att det måste finnas en långsiktighet i allt vi gör. Lantbrukarna måste få känna att det finns en långsiktig lönsamhet för att göra dessa investeringar.

Det ska finnas en samstämmighet i regeltolkningar. Runt om i EU måste regler tolkas lika. I Sverige har vi till exempel 21 länsstyrelser som tolkar saker olika. En lantbrukare bygger ett kreaturstall i Östergötland, och en annan lantbrukare bygger kanske ett likadant stall i Småland. Båda förprövas, och den ena får godkänt. Men det får inte den andra, för länsstyrelserna har tolkat reglerna på olika sätt. Detta måste vi komma bort från.

Herr talman! Det finns annat som står i vägen. Exempelvis har Kemikalieinspektionen slagit ut lökodling och annan produktion. Vi ställer högre och alldeles för tuffa krav. Vidare är handläggningstiderna på myndigheterna långa.

Statsrådet lyfte fram djurproduktionen, och jag vill återkomma till det. Visst har vi fantastiskt fin djurproduktion i Sverige i dag. Vi har också avsatt stora markområden i Sverige för djurproduktion där vi inte kan få någon lönsamhet i något annat, till exempel spannmålsodling. I stället kan vi köra gräs och annat genom djur.

Under lång tid och ända sedan vi i Sverige bestämde oss för att bli världens renaste jordbruk har vi anpassat våra system efter djuren och inte gjort som de gör i Europa: anpassat djuren efter systemen. Det gör att vi har friska djur i Sverige, och vi har låg antibiotikaanvändning.

När jag för någon vecka sedan ställde en fråga till statsrådet menade han att övriga Europa vill närma sig Sverige när det gäller stallsystem och djurhälsa. Då försvinner ytterligare en av våra konkurrensfördelar, tänker jag. Det är förstås jättebra att man i Europa vill ha friskare djur och på så sätt komma närmare Sverige. Det är dock en av de konkurrensfördelar som vi tidigare har haft. Vi måste inom svenskt lantbruk då ha andra fördelar så att vi kan ligga före på något annat sätt.

Vi har även administrativa bördor. En mjölkbonde har i dag 600 lagar och regler att följa. Det är tufft. Jag tror att de flesta djurbönder skulle kunna tänka sig att ha en egen kontorist som bara hanterar de administrativa bördorna. Detta är såklart inte rimligt, för det finns ingen ekonomi till detta. Journaler och tvärvillkor är exempel på sådant som det ska föras bok över.

Vi behöver underlätta för upphandling. Där finns ett symbolvärde. I mycket är vi på god väg när det gäller upphandling. Vi behöver också underlätta för livsmedelsexport och vidareförädling.

Jag vill därför fråga ministern: Hur ska vi få våra lantbrukare att våga investera så att de kan se en långsiktighet och få en framtidsstro?

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 81 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag vill påminna ledamoten om att LRF Konsult årligen gör något som kallas Lantbruksbarometern. I den frågar man svenska lantbrukare väldigt brett hur de upplever framtiden och sina möjligheter. Den senaste som nyligen kom visar att lantbrukare inte på tio års tid har upplevt möjligheten till lönsamhet så positiv som just nu.

Detta är väldigt glädjande, men vi ska inte slå oss till ro. Mer behöver göras. Jag vill dock säga till ledamoten: Måla inte bilden för svart. Pessimism föder pessimism.

Jag tror att vi är överens om en sak. Sverige är ett importberoende land när det gäller livsmedel. Så är det för många länder. Många, även inom gemenskapen i EU, är importberoende. Genom export, import och handel har svenskt näringsliv faktiskt utvecklats väldigt bra, men tyvärr inte inom denna sektor. Inom livsmedelssektorn har vi inte varit lika framgångsrika.

Vi har en självförsörjningsgrad på knappt 50 procent. Visserligen har vi ett överskott på vissa livsmedel, såsom spannmål och matfågelkött, men det finns många andra exempel där vi inte har det.

Jag håller med om ledamoten Widegrens resonemang i interpellationen att detta inte bara är en miljö- och tillväxtfråga utan också en säkerhetspolitisk fråga. Visst är det så. Med högre livsmedelsproduktion får vi också en bättre försörjningsberedskap.

Exporten är dock väldigt viktig för att vi ska kunna öka produktionen. Det kan vi lära oss från många andra branscher i Sverige: Där man har blivit duktig på export har också produktionen ökat. Se bara på fordonsindustrin, verkstadsindustrin, skogsindustrin och så vidare!

Det är också av detta skäl som regeringen gör den här historiska satsningen på livsmedelsexport. Vi anslår 48 miljoner för 2018 för att öka livsmedelsexporten. Den ökar inte bara till Kina, utan via Business Sweden sätter vi exportansvariga i Sydkorea och Japan. Via Business Sweden sätter vi också exportansvariga i Singapore, som en hubb för Asien, liksom i Kanada och USA. Vi ger särskilda medel till Livsmedelsverket och Jordbruksverket för att man ska ta bort avgifterna för exportgodkännande.

Det här är viktiga insatser för att fler små och medelstora företag ska kunna ta sig ut på nya marknader. Men det är också jätteviktiga insatser för primärproduktionen, för efterfrågan på råvaror kommer givetvis att öka när man lyckas med exporten. Livsmedelsindustrin i Sverige hämtar i dag 70 procent av sina råvaror från svensk primärproduktion. Det är klart att det kan få effekt. Det är därför regeringen fullföljer det som står i den nationella livsmedelsstrategin om export. Det är också därför vi gör den här historiska satsningen 2018 med 48 miljoner på exportsatsningar runt om i världen.

Anf. 82 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet. Jag har också läst Lantbruksbarometern, och jag blir positiv när jag läser den. Jag vill bara inte att den ska

vara en produkt av att lantbruket tror att en samlad livsmedelsstrategi löser alla knutar. Det absolut viktigaste i livsmedelsstrategin är att vi har de rätta verktygen för att öka produktionen.

Jag är också positiv när statsrådet pratar om exporten. Jag ser oerhörda framtidsplaner för svensk livsmedelsexport, där vi har stor potential. På det stora hela är vi nog väldigt överens, jag och Sven-Erik Bucht, om vad som krävs och vad vi behöver göra, men vi är inte riktigt överens om hur vi ska komma dit. Den debatten kanske ska fortsätta.

Jag vill tacka för debatten, som är oerhört viktig, och vill passa på att önska statsrådet, talmannen och övriga medarbetare en god jul och ett gott nytt år. Jag vill också tacka för min höst här i riksdagen. Min tjänstgöring går mot sitt slut för den här gången. Sedan får vi se när jag får anledning att komma tillbaka och debattera de här frågorna igen. Stort tack!

(TALMANNEN: Stort tack! Tack för din tid här i riksdagen, John Widegren! God jul och gott nytt år!)

Anf. 83 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag blir alltid lika glad när den här typen av interpellationer, som berör svensk livsmedelsproduktion, kommer upp i riksdagen. Svensk livsmedelsproduktion är så viktig för det här landet. Den kan spela en enormt stor roll för landsbygdens utveckling och jobben på landsbygden. 50 procents självförsörjningsgrad – tänk om vi ökar vår livsmedelsproduktion med 10 procent! Det handlar om kanske 10 000–15 000 jobb. Och livsmedel produceras i huvudsak på landsbygden. Det är sällan de produceras i en stad.

Tack för en god debatt! Jag vill också önska ledamoten John Widegren en god jul och ett gott nytt år.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2017/18:237 om skogsbruket, äganderätten och framtiden

Anf. 84 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtlér har frågat mig vad anledningen är till att flera av regeringens processer som påverkar skogsbruket, såsom framttagandet av ett nationellt skogsprogram och frågan om en översyn av artskyddsförordningen, drar ut på tiden och om jag anser att Århuskonventionen förpliktar Sverige att införa utökad talerätt avseende vissa avverkningar i enlighet med det förslag som regeringens särskilda utredare nyligen kommit med. Vidare har Jonas Jacobsson Gjörtlér frågat mig om jag är beredd att verka för att den inventering av nyckelbiotoper som pågår stoppas till dess att såväl begreppet som inventeringsprocessen fått en utformning som även skogsägarna kan anse som rimlig samt vilka effekter jag bedömer att de uteblivna beskederna från regeringen avseende en översyn av artskyddsförordningen har för skogsnäringen. Slutligen har Jonas Jacobsson Gjörtlér frågat mig på vilket sätt regeringen och jag är beredda

att agera för att inte enbart ensidigt stärka miljöintressena utan också stärka äganderätten och värna produktionen inom skogsbruket.

Samtliga av Jacobsson Gjörtlars frågor har beröringspunkter med flera av regeringens målsättningar gällande exempelvis jobb, tillväxt, landsbygdsutveckling, klimat, miljö och naturvård. Denna regering har höga ambitioner inom alla dessa områden.

Jag vill understryka att regeringens skogspolitik bygger på två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Det finns behov av att utveckla bägge dessa delar. Äganderätten är grundlagsskyddad och inte ifrågasatt av regeringen. Hälften av landets skogar ägs och brukas i dag av enskilda privata skogsägare, och skogsägarna är således mycket viktiga för förvaltningen av Sveriges skogar. Frihet under ansvar innebär att den enskildes äganderätt till sin skog ska värnas samtidigt som skogsägaren har en betydelsefull del i det gemensamma ansvaret att förvalta skogsresursernas alla värden.

Bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) gäller även skogsbruksåtgärder. Frågan om huruvida en översyn av artskyddsförordningen ska genomföras bereds i Regeringskansliet.

I oktober överlämnade den särskilde utredaren betänkandet *Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen* (SOU 2017:81) till regeringen. Betänkandet bereds nu i Regeringskansliet. Först därefter kommer regeringen att ta ställning till vilka åtgärder som kan bli aktuella med anledning av betänkandet.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 föreslagit en satsning på en landsomfattande nyckelbiotopsinventering, dels för att applicera utvecklad och förbättrad metodik i nordvästra Sverige, dels för att uppdatera den nyckelbiotopsinventering som genomförts i övriga delar av landet.

Skogen ska både vårdas och bidra till utveckling. I ljuset av det ska ett nationellt skogsprogram presenteras för att möjliggöra att skogen bidrar till att den biobaserade ekonomin växer. Fler naturskogar ska skyddas, och naturvårdshänsynen ska öka i den brukade skogen. Likaväl som att skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skogliga råvaror viktig i en omställning till ett biobaserat samhälle och en utfasning av fossil energi. I en växande bioekonomi måste vi säkra ett hållbart uttag av skogsråvara som också säkerställer biologisk mångfald och sociala värden.

Regeringen bedömer att det nationella skogsprogrammet har betydelse för detta. Regeringen kommer att presentera ett nationellt skogsprogram baserat på underlag från skogsprogrammets dialogprocess och därefter utarbeta en handlingsplan för genomförandet.

Anf. 85 JONAS JACOBSSON GJÖRTLAR (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Interpellationen handlar om skogsbruket och framtiden kopplat till äganderättsfrågor och den oro som många skogsägare ger uttryck för när det gäller detta. Många ger uttryck för att de uppfattar att det sker en successiv urholkning av äganderätten. Det ska inte tolkas som att regeringen enligt en uttalad princip ifrågasätter äganderätten, utan det handlar snarare om att ett antal var för sig kanske små och enskilda händelser och aktiviteter från myndigheter, regeringen och andra bidrar till att man känner att man befinner sig på ett slutande plan där en urholkning av äganderätten pågår.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Trots att statsrådet levererar två sidor text i sitt svar lyckas han inte svara på en enda av de fem frågor jag ställde. Men det finns fler möjligheter att utveckla svaren här i kammaren.

Den första frågan handlade om varför vissa viktiga processer som påverkar skogsbruket drar ut på tiden. Jag frågar igen: Varför har arbetet med ett nationellt skogsprogram dragit ut på tiden?

Statsrådet skriver att regeringen anser att det är viktigt. Det är lätt att instämma i det. Det tycker också vi. Det var därför alliansregeringen initierade arbetet och satte igång det. Om det är viktigt borde det vara extra angeläget att få programmet på plats eller att åtminstone kunna presentera rimliga skäl till att det dröjer. Statsrådet får gärna utveckla det.

För det andra gäller det den återkommande frågan om artskyddsförordningen och en översyn av den. Hanteringen av frågan från regeringens sida börjar bli alltmer farsartad. De två ansvariga myndigheterna, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, konstaterade i en skrivelse till regeringen redan i juni förra året att det är nödvändigt att göra en översyn av artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker.

Det har nu gått 18 månader, eller 546 dagar, sedan dess. Regeringen har haft minst 75 sammanträden där den hade kunnat fatta beslut om att sätta igång översynen. Det enda besked som kommer från regeringen och företrädare för regeringen när man ställer frågan är att frågan bereds i Regeringskansliet.

Jag förstår inte varför det ska vara så svårt att komma överens om att sätta igång översynen. Jag inser att det kan finnas utmaningar i att komma överens om slutmålet. Men att sätta igång en översyn som de två ansvariga nationella myndigheterna har begärt borde inte vara svårt.

Det är dessutom så att EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att om man uppfattar att det finns problem kopplat till regelverken på EU-nivå om artskydd och annat göra en översyn av de nationella regelverken i första hand eftersom det är där man bedömer att bristerna kan finnas. Vi misstänker också att det är så eftersom Sverige i detta avseende skiljer ut sig från hur det ser ut i andra länder.

Statsrådet svarar tyvärr inte heller på min fjärde fråga om vad det uteblivna beskedet innebär för effekter för skogsbruket. Det är fler frågor. Det finns anledning att återkomma till dem. Den principiella övergripande frågan handlar om på vilket sätt regeringen är beredd att verka för att tydligare balansera miljöintressena och produktionsfrågorna.

I ord nämner statsrådet att de två målen ska vara likvärdiga. Men trots detta finns det en lång rad exempel på hur regeringen agerar i riktning mot en förskjutning där miljöintressena får en större tyngd och produktionsfrågor, äganderätt och skogsbruk försvagas. Statsrådet får väldigt gärna ge några exempel på åtgärder som regeringen vidtar eller avser att vidta som stärker produktionen.

Anf. 86 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Detta är en väldigt intressant interpellation som pekar på många små frågor som hör ihop i ett större sammanhang. Jag skulle vilja fokusera på två delfrågor som Jonas Jacobsson Gjörtler nämner i sin interpellation.

Det första rör nyckelbiotoper. Under år 2016 ökade antalet reservatsbildningar i Norrbotten och Västerbotten mest i hela landet. Över 15 000

hektar avsattes. Det kan låta mycket. Men då ska man veta att över 170 000 hektar är inventerade nyckelbiotoper. Det är stora ingrepp. Men Skogsstyrelsen menar att det finns lika mycket till som är skyddsvärt.

Självklart ska Sverige ha ett ändamålsenligt naturskydd. Men att peka ut något som en nyckelbiotop ger inte någon formell skyddsstatus. Däremot gör det avverkning omöjlig eftersom virket i princip blir osäljbart. Marknaden vill inte ha sådant trä.

Varför blir då någonting en nyckelbiotop? Ofta är det resultatet av aktivt skogsbruk och ett långsiktigt ägande, ofta över flera generationer. Det är just ägandet och förvalterskapet som skapar det som är skyddsvärt.

Lägg därtill att en skog som ligger i träda eller bara står inte gör mycket samhällsnytta. Om vi däremot brukar skogen i Sverige binder den över 80 procent av våra nationella koldioxidutsläpp. Det borde staten inte bara bejaka utan också uppmuntra.

Herr talman! Med en utökad talerätt för organisationer har det blivit enklare för små grupper att lägga sig i avverkningsplaner på andras fastigheter. I vissa fall har det handlat om grupper som inte ens har en stadga eller något medlemsregister utan enbart konstituerat sig genom grupper på sociala medier. En sådan utveckling, där alla har möjlighet att säga till om allt och därigenom dra ärenden i långbänk även där marken ligger långt borta från en själv, är inte önskvärd.

Rättssäkerheten för ägare av jord- och skogsbruksmark är av stor betydelse. Det är den i par med äganderätten som möjliggjort att långsiktiga verksamheter fått utvecklas och frodas under de senaste århundradena. Om äganderätten för dem inte säkerställs saknas incitament att investera i anläggningar och insatsvaror för att utveckla företagen. Ingen vågar ta risker om man inte vet att man kan få skörda frukten av sitt arbete.

Herr talman! Äganderätten är fundamental. Vetskapen om att man kan förfoga över det man äger, bruka och nyttja det, är grunden för samhällsutveckling i vårt land och i världen. Det är det effektivaste sättet att skapa nytta och värde. Med en stark äganderätt skapas viljan och tryggheten att investera. Vetskapen att det arbete och kapital man satsar kommer en själv till gagn i slutändan är någonting som motiverar.

Här ska man vara tydlig med att man inte ska måla med den svartaste av färger. Sverige är fortfarande ett demokratiskt land. Men vi behöver värna den äganderätt som säkerställer att människor kan utveckla och förvalta sina tillgångar till nytta för dem själva, för deras familjer och för bygden som de bor i.

Om vi lyckas värna äganderätten, rättsstaten och näringsfriheten kan framtiden bli lika framgångsrik som den tid vi lägger bakom oss. Det finns inget som tyder på någonting annat.

Anf. 87 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Över 120 remissvar har kommit när det gäller nationella skogsprogrammet. Det är också väldigt omfattande svar. Det gäller att hantera dessa remissvar på ett seriöst sätt för att vi ska få ett nationellt skogsprogram där också remissinstanser ska känna att de har fått vara med. Det är därför ett mycket omfattande och tidskrävande arbete som just nu sker om de frågorna.

Vi i regeringen vill bringa ordning och reda och skapa förutsättningar för långsiktighet på området. Vi har också som regering en skyldighet att

titta på tillkännagivanden som riksdagen har gett som berör frågan. Det jobbet finns också i detta. Det finns en hel del frågor som berör det nationella skogsprogrammet som gör att det tar tid.

När det gäller skydd av skog konstaterar vi att det finns mycket bred politisk förankring om att 150 000 hektar skog ska skyddas ytterligare. Där är vi en bit på väg med ungefär 90 000 hektar vidare.

Var gör då regeringen konkret? Vi har avsatt ytterligare 250 miljoner för att markägare där skogen blir skyddad ska få ersättning för det. Vi har i dag ersättningar på nära 1,5 miljarder årligen. Tycker ledamöterna att det är fel att vi ersätter skogsägare som avsätter mark för skydd av sin skog? Jag tycker att det är riktigt.

Vi avsätter nu 12 miljoner till laserskanning av alla svenska skogar. Det är något som måste pågå under en tioårsperiod. Också branschen har aviserat att de vill fördubbla de pengarna. Det är ett sätt att förbättra brukningsmetoderna i svenska skogar.

När det sedan gäller artskyddsförordningen är det korrekt att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har skrivit till regeringen om att det finns ett behov att utreda artskyddsförordningen när det gäller tillämpningen, rättssäkerhet och effektivitet.

Samtidigt ska vi påminna oss om att det pågår en del rättsmål. Ett nyligen avslutat rättsmål gällde bombmurklan. Det pågår just nu rättsfall som berör bland annat lavskrikan och tjädern. Det är saker som jag följer väldigt nära och som berör området.

Huruvida en översyn kommer att ske i närtid eller om det drar ytterligare ut på tiden är svårt att säga. Jag ska inte sticka under stol med att det i regeringen är två partier som kan ha lite olika syn på detta. Så var det nog också i den förra regeringen när fyra partier hade lite olika syn. De fick inte igenom saker och ting. Det tog åtta år, och det hände ingenting.

Anf. 88 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Det är lätt att instämma i att skogen är enormt viktig för vårt land – och på många olika sätt, ska också sägas. Skogen är fortfarande en av våra riktigt stora och viktiga exportnäringar. Det handlar om i storleksordningen 125 miljarder kronor årligen. Skogen är alltså en stor och viktig näring, och den ger också många arbetstillfällen. Ett annat skäl till att skogen är viktig är det stora arbete med klimatomställning som pågår, där skogsråvara kan vara en viktig grund för att byta ut drivmedel, byggmaterial och annat för att minska våra klimatutsläpp.

Allt detta bygger på att man har ett skogsbruk som fungerar och att man också tillåter det att fungera. Det som skapar problem är osäkerhet kring regelverket – osäkerhet kring om äganderätten ska gälla fullt ut eller inte. Om olika former av nya inskränkningar hela tiden gör att man känner osäkerhet inför om man kan använda sin skog i morgon, om en vecka, om en månad eller om fem år vågar man inte göra de investeringar som krävs för att det hela ska fungera. Därför är det otroligt viktigt att ta ett brett grepp kring detta.

Alliansregeringen satte igång arbetet med ett skogsprogram, som nu är försenat och drar ut på tiden. Nu tyckte jag att statsrådet i alla fall gav lite mer besked om vad detta beror på. Han hänvisar till att det är många remissvar som ska fångas in och att det dessutom finns tillkännagivanden från riksdagen. Det är väl klokt att man försöker att fånga in mycket av

det. Men arbetet har ändå pågått i flera år nu, och nog borde man väl ha kunnat landa ned detta lite tidigare. Men låt gå för det; till våren är det sagt, och då får vi hoppas att det blir desto bättre när det väl är klart och ska komma till kammaren.

Jag uppskattar att statsrådet talar klarspråk när det gäller artskyddet och erkänner det som vi nog alla har gissat: Det är två partier i regeringen som tycker olika i frågan, och det är därför ingenting händer. Det innebär inte att detta slutar att vara ett problem bara för att vi vet vad det beror på. För skogsbruket är detta ett problem. De två ansvariga myndigheterna har sagt att man behöver få till stånd en översyn. Det är ett och ett halvt år sedan man begärde detta. Regeringen borde komma loss trots sina inre vändor och sätta igång denna översyn. Det borde inte vara särskilt svårt.

När det gäller nyckelbiotoperna och problemet med dem har Jesper Skalberg Karlsson redogjort förtjänstfullt för det hela, så jag behöver inte upprepa alla argument. Man kan bara konstatera att här finns inte den breda samsyn som vi borde ha mellan de olika intressena. Det är stora områden som pekas ut som nyckelbiotoper, och nu vill regeringen öka medlen, och gör också detta i budgeten, för att sätta ännu mer fart på nyckelbiotopsinventeringen. Detta står i strid med det man egentligen borde göra, det vill säga pausa arbetet, vilket Skogsstyrelsen också ville göra för några månader sedan i väntan på att man skulle landa ned tydligare definitioner kring både begrepp och processer för att komma vidare på ett sätt där alla är överens.

Jag tycker att det är bekymmersamt att regeringen väljer att göra på det här viset, för detta är ytterligare ett exempel där man helt kör över produktionsperspektivet. Min övergripande fråga kvarstår. Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht är duktig på att nämna exempel på åtgärder som regeringen vidtar för att stärka miljöintressena. Han nämnde flera stycken här. Det gör jag också i interpellationen; jag nämner en massa exempel. Men kan landsbygdsministern nämna ett enda exempel på åtgärder som regeringen vidtar som stärker produktionsperspektivet? Det är nämligen det som är hotat.

Anf. 89 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! Vi har just nu tillväxt i Sverige, och det är bra. Det beror, lite förenklat, på tre saker. Det första är att exporten till andra länder är stark, det andra är att vi har en stark offentlig konsumtion och det tredje är att vi har en stark privat konsumtion.

Men det finns också risker, till exempel med exporten. Vi vet när det gäller exporten till många ekonomier att dessa ekonomier är ganska lånedopade. Där finns risker. Offentlig konsumtion har varit stor till följd av ett stort flyktningmottagande och ett ökat bostadsbyggande. Men vi vet att mottagandet minskar och att det råder stor osäkerhet på bomarknaden. Den privata konsumtionen har i sin tur möjliggjorts av att fler har haft ett jobb att gå till och av att man har haft mer pengar i plånboken till följd av jobbskatteavdragen. Och det är regeringen emot.

Herr talman! Jag tycker att det finns skäl att uppehålla sig lite vid äganderätten, så som Jonas Jacobsson Gjörtlér också gör i sin interpellation, och fundera på varifrån tillväxten egentligen ska komma om vi inte värnar äganderätten. När det gäller till exempel cementindustrin på norra Gotland, där Europas grönaste cementfabrik står, hotas hela verksamheten av

regeringens förslag på nya, stora Natura 2000-områden. När det gäller skogen i Norrland, som vi har debatterat här, och våra 330 000 privata skogsägare, har regeringen satt av i racerfart för att utlysa så många nyckelbiotoper som möjligt. Det sätter käppar i hjulet för den biobaserade ekonomin. När det gäller stora företag som SSAB och LKAB är det klart att de påverkas av de skattehöjningar som regeringen har genomfört med 40 miljarder sedan 2014.

Frågan blir på sätt och vis självklar: Varifrån ska egentligen tillväxten komma när äganderätten sätts ur spel?

För övrigt vill jag önska en god jul och hoppas att ministern får njuta av mycket svenskt på julbordet.

Anf. 90 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag hade inte tänkt tala om nationalekonomi, men jag blir illa tvungen efter ledamoten Skalberg Karlssons inlägg. Det fanns en regering som sänkte skatter och sänkte skatter, och det blev bara minus och minus. Det fanns minus 60 miljarder när vi tillträdde. Nu finns det plus 80 miljarder, och man kan amortera 40 miljarder och investera 40 miljarder. Det är en fantastisk utveckling.

När det gäller åtgärder nämnde jag laserskanning, där branschen vill dubblera det anslag som staten går in med. Man ser detta som en oerhört viktig del för att kunna öka produktionen. Det pågår omfattande teknikutveckling och forskning där staten är med tillsammans med branschen, väldigt nära branschutvecklingen. Detta stimulerar också produktion. Det pågår mycket inom svensk skog, och det händer väldigt mycket där.

Sverige är sedan 2005 en part i Århuskonventionen. Konventionen är också en del av EU:s rättsordning. Vi kan inte sticka under stol med att förhållandena är sådana. Den utredning som finns föreslår inte att en underrättelse om avverkning ska vara möjlig att överklaga, utan det utredningen föreslår är att det är i samband med tillstånd för fjällnära skog och ädellövskog som denna möjlighet ska finnas. Frågan är lämnad till regeringen från utredningen, och den bereds inom Regeringskansliet. Det är för tidigt att säga exakt var den kommer att hamna.

Regeringen har ambitiösa mål för nyckelbiotoperna när det gäller biologisk mångfald och att skydda skogen. Det är därför också oerhört viktigt att inventeringarna håller hög kvalitet och bygger på ändamålsenligt kunskapsunderlag. Det är oerhört viktigt för att de ska få en acceptans hos branschen. Sedan varierar nyckelbiotoperna mycket över landet, och de är olika ute i naturen. Det är viktigt att man i inventeringarna gör avgränsningar som är transparenta. Objektiviteten och förutsägbarheten ska finnas med. Det är väldigt viktigt för att man ska få acceptans för detta. Vi avsätter ytterligare medel för att skydda det hela, och det är något vi gör för att inte markägare ska komma i kläm.

När det gäller skogen är det precis som ledamoten Jacobsson Gjörtler säger: Den är oerhört viktig för svensk export. Den inbringar 120–125 miljarder årligen i exportinkomster, och den sysselsätter direkt ungefär 100 000 personer och indirekt bortåt 200 000 personer.

Skogen har också många andra värden. Den har sociala värden. Man kan gå ut i en skog och bedriva jakt, plocka svamp och plocka bär. Den har också stora värden när det gäller utvecklingen av besöksnäringen. Naturturismen ökar faktiskt dramatiskt i landet. Det är en viktig del. Där

gör vi också en skattesänkning. När det gäller naturguidning sänks momsen från 25 till 6 procent. Det görs en hel del. Jag vill bara påminna ledamöterna om det.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 91 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Ja, att skogen bidrar med stora värden är vi helt överens om. Det finns sociala värden, miljövärden och produktionsvärden.

Frågan som belyses i denna interpellationsdebatt och som jag vill sätta fingret på gäller de värden som man kan bedöma är hotade på något sätt och vilka problem och effekter det kan leda till framöver. Det gäller framför allt det som är kopplat till produktionen.

Vi kan börja med nyckelbiotoperna. Det är ändå en rätt stor förändring. När man började med detta handlade det om en liten avgränsad del. Det skulle vara guldkornen, alltså de allra finaste och bästa områdena. Det handlade kanske om några få procent i ett avgränsat geografiskt område. Nu ser vi hur det breder ut sig över mycket större områden. Regeringen lägger dessutom väldigt mycket pengar på att expandera detta. Det är klart att det skapar problem. Någonstans blir det en motsättning i förhållande till produktionen.

Sedan gäller det frågan om talerätten och Århuskonventionen. Nej, min fråga gällde faktiskt inte vilken typ av förslag som regeringen eventuellt ska lägga fram när remissrundan är slut. Jag förstår att statsrådet kanske varken vill eller kan svara på det här och nu. Frågan gällde just Århusförordningen och vilka förpliktelser statsrådet och regeringen anser att den innebär för Sverige. Det får statsrådet gärna återkomma till.

Det blir uppenbart, tycker jag, att det är väldigt lätt för landsbygdsministern att ge många exempel på åtgärder som regeringen vidtar för att stärka miljöintresset. Men när man ber om exempel på åtgärder som stärker ägandeperspektivet och produktionen är det väldigt tunt. Det kom ett exempel som handlar om laserskanning. Det handlar kanske om 12 miljoner kronor, efter att man har höjt skatten med 40 miljarder. Man lägger ut flera hundra miljoner kronor i utökade resurser till nyckelbiotopsinventeringar, till exempel. Det är väldigt tydligt att det är en slagsida i hur regeringen arbetar med detta, till nackdel för produktionen.

Anf. 92 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Låt mig än en gång understryka att äganderätten när det gäller skog är grundlagsskyddad och icke ifrågasatt av regeringen. Den är grundlagsskyddad.

Jag gav några exempel på där vi går in i fråga om produktion. Jag nämnde laserskanning. Jag nämnde teknikutveckling och forskning, där staten går in med ett betydande belopp för att gynna produktion. Jag vill kanske påminna om att den dieselskattereduktion som regeringen förbättrade från 90 öre till 170 öre också kom produktionen inom skogen till del. Det är viktigt att komma ihåg det.

Vi har de två jämställda målen. Det finns säkert behov av att utveckla de målen. Det kommer vi också att göra när vi lägger fram ett förslag om ett nationellt skogsprogram. Sedan ska vi komma ihåg att det är väldigt viktigt att vi har ordning och reda inom detta område och att det är en långsiktighet i politiken kring dessa frågor.

Det gröna guldets är en välfärdsmotor och betyder oerhört mycket för vår välfärd i landet, både historiskt och just nu men också i framtiden. Därför måste detta hanteras på ett mycket klokt och seriöst sätt. Det kan ta tid. Det som är bra måste ibland få ta tid.

Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2017/18:241 om försörjningstrygghet avseende livsmedel

Anf. 93 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtlér har frågat mig på vilket sätt jag och regeringen avser att agera för att öka kunskapen om läget och förbättra situationen avseende livsmedelsförsörjning i händelse av en allvarlig kris och om jag och regeringen anser att det behövs ett samlat ansvar för dessa frågor hos exempelvis någon för ändamålet lämplig myndighet och i så fall vilken.

I linje med den försvarspolitiska inriktningen för perioden 2016–2020 har arbetet med den sammanhängande planeringen för civilt försvar återupptagits. I januari 2017 lanserade regeringen en nationell säkerhetsstrategi som anger ramverk och inriktning för det arbete som krävs för att värna Sveriges säkerhet, såväl inom som mellan olika politikområden. Tillgång till dricksvatten och livsmedel pekas i strategin ut som ett nationellt intresse. Livsmedelsförsörjningen är beroende av robusta försörjningssystem för bland annat energi, transporter och it-kommunikation.

För att stärka förmågan hos bevakningsansvariga myndigheter och andra aktörer inom civilt försvar föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2018 att permanenta medel ska tillföras, vilket för återstoden av innevarande försvarsinriktningsperiod, 2018–2020, motsvarar totalt 1,3 miljarder kronor. Medlen ska tillföras kommuner, landsting, länsstyrelser, övriga bevakningsansvariga myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer. Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk är ett par av de myndigheter som tilldelas medel för att förstärka planeringen för det civila försvaret. Förstärkningarna skapar förutsättningar att fullfölja den inriktning som anges i den försvarspolitiska inriktningspropositionen.

Grunden för det civila försvaret är det arbete med samhällets krisberedskap som bedrivits av landets myndigheter under lång tid. Livsmedelsförsörjning är en av de prioriterade samhällsfunktionerna i det civila försvaret. Den återupptagna planeringen för civilt försvar har nyligen påbörjats, och i det arbetet involveras centrala, regionala och lokala myndigheter och också de privata aktörerna.

Sedan 2010 har Livsmedelsverket ansvar för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Myndigheten har sedan dess i samverkan med andra berörda myndigheter byggt upp kunskap på området. År 2016 inrättade Livsmedelsverket en privat-offentlig samrådsgrupp för att samla berörda aktörer för det fortsatta arbetet.

En annan viktig del i regeringens politik är livsmedelsstrategin och det övergripande målet att den totala livsmedelproduktionen i Sverige ska öka. Ökad livsmedelsproduktion i Sverige leder till bättre förutsättningar för en god nationell försörjningsberedskap såväl i kris som under höjd beredskap och då ytterst i krig.

I dagarna ska Försvarsberedningen överlämna sitt första delbetänkande. I Försvarsberedningens uppdrag ingår att lämna en inriktning för det civila försvaret och att beakta och analysera ambitionsnivåer för olika beredskapsåtgärder, bland annat avseende försörjningsfrågor.

Sammanfattningsvis är kunskapsläget och planeringen för livsmedelsförsörjningen i det nya säkerhetspolitiska läget under uppbyggnad. Den kraftiga resursförstärkning som regeringen med stöd av försvarsgruppen avsätter för att förstärka planeringsarbetet är av mycket stor betydelse för det fortsatta arbetet. Försvarsberedningens bedömningar kommer att vara en viktig utgångspunkt för regeringen i den fortsatta planeringen av det civila försvaret.

Anf. 94 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Bakgrunden till den här interpellationen är att säkerhetsläget har försämrats i vår omvärld under en lång rad år. Det rör sig om händelser som ligger utom vår kontroll, och det har gjort att frågor om försvar och säkerhet har kommit allt högre upp på dagordningen i den svenska debatten. Som ett brev på posten följer därpå även andra frågor som handlar om vår säkerhet och hur vi klarar oss i händelse av en svårare kris, till exempel när det gäller livsmedelsförsörjningen.

Här tvingas vi konstatera att det är väldigt bekymmersamt att den svenska konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion under flera decennier har urholkats så kraftigt att vi i Sverige faktiskt bara producerar ungefär hälften av den mat som konsumeras här. Detta har vi berört lite grann tidigare, bland annat kopplat till livsmedelsstrategin. Där har vi nu ett gemensamt och brett mål om att öka livsmedelsproduktionen, vilket är positivt.

Den svenska livsmedelsförsörjningen är i dag väldigt beroende av importerade livsmedel. Om vi skulle skäras av eller råka ut för någon form av avbrott blir flera livsmedel relativt snabbt en bristvara.

I sammanhanget vill jag ändå understryka att man inte ska betrakta det som ett problem om vi exporterar mer livsmedel, för kan vi öka vår produktion och också öka vår export bidrar det ändå till att minska vår sårbarhet om en kris skulle uppstå. I det läget kan nämligen råvaror och produkter som annars skulle ha exporterats användas i Sverige.

En annan sida av saken handlar om tillgängligheten till dessa livsmedel, till exempel om drivmedel. Vi måste ha fungerande transporter för att livsmedlen ska komma ut. Drivmedlen behövs dock inte bara för att transportera de färdiga livsmedlen utan också i primärproduktionen, till exempel för att driva traktorer och andra redskap.

Även här är det alltså viktigt att få ett samlat grepp kring hur det ser ut med vår sårbarhet på detta område. Vi behöver helt enkelt en bättre överblick över säkerhetsläget, och det behövs också en tydlig strategi för hur frågorna ska hanteras framöver.

Man kan tolka statsrådets svar, tycker jag, som att regeringen anser att det i dag finns ett samlat ansvar för frågan hos Livsmedelsverket, som, vilket nämns i svaret, sedan 2010 har haft ett ansvar åtminstone för de led som ligger efter primärproduktionen, alltså förädlingen efter själva jordbruksdelen.

Min fråga är om detta är rätt, klokt och tillräckligt. Livsmedelsverket är naturligtvis en viktig aktör, men som jag redan har varit inne på är frågan väldigt mångfasetterad. Det handlar dels om transporter, dels om primärproduktionen, och det ansvaret har inte Livsmedelsverket i dag.

I primärproduktionen finns ett beroende av insatsvaror inte bara i form av drivmedel utan även i form av till exempel proteinfoder och konstgödsel. Alla dessa olika delar i livsmedelskedjan måste man få ett tydligt grepp om.

Jag hoppas därför att statsrådet kan utveckla sitt svar lite grann. Jag är också väldigt positiv till det uppdrag som Försvarsberedningen har i detta och hoppas att de kan bidra till att skingra en del moln och lämna förslag som gör att vi kan nå en större trygghet på det här området.

Anf. 95 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jag delar ledamoten Jacobsson Gjörtlars uppfattning att export inte är något negativt. Ökad export driver på vår produktionsförmåga och säkerställer en bättre beredskap i sämre tider.

Jag delar också uppfattningen att vi är beroende av många andra insatsvaror för att klara av detta. Det handlar inte bara om drivmedel utan även om gödsel, utsäde med mera. Detta är inte tillräckligt i dag, och därför blir det väldigt intressant att se Försvarsberedningens betänkande och hur man ser på de här frågorna.

Jag ser också med tillförsikt på att när vi har nått det övergripande målet i livsmedelsstrategin och ökat vår produktion kommer Sverige att vara betydligt mer robust. Vi måste öka vår självförsörjningsgrad i fredstid för att ha en bättre förmåga även i kristid.

Det är många samhällsfunktioner som påverkar robustheten, och därför måste vi jobba brett. Livsmedelsverket har ju en central roll i arbetet med livsmedelsförsörjningsfrågor, och man har i myndigheten också startat upp en dialog med de privata aktörerna. Det arbetet kommer att fortsätta att utvecklas, för de privata aktörerna är en viktig del i det här. Utan dem tror jag inte att vi klarar av att få en robusthet i systemet.

Livsmedelsverket och andra myndigheter har tagit fram ett kunskapsunderlag kring livsmedelsförsörjning som jag tror kan spela en stor roll när man går vidare i det här arbetet. Man har också tagit fram vägledningar som riktar sig till regionala aktörer, för livsmedelsberedskap sköts ju inte bara centralt utan måste finnas i hela landet.

Man har också genomfört övningar. Bland annat har man genomfört en övning på Gotland där scenariot var uteblivna livsmedelstransporter och den påverkan det har. En sådan övning kan givetvis även andra regioner dra nytta av.

Även Jordbruksverket har ett uppdrag att titta på försörjningsfrågorna, framför allt när det gäller kunskapen om handeln med jordbruksprodukter, där man är den myndighet som är längst fram med detta.

Tillgången till livsmedel är grundläggande för oss alla, och vi har alla ett eget ansvar. Därför är det viktigt att vi har en god information om dessa delar.

Budgetpropositionen för 2018 pekar bland annat ut livsmedelsförsörjning som ett prioriterat område i beredskapsplaneringen som behöver fördjupas. Jag ser fram emot Försvarsberedningens betänkande innan vi kan utveckla mer hur vi går vidare.

Anf. 96 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Landsbygdsministern redogör här för olika aktörers roll och tar ett antal exempel från Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Det går inte annat än att hålla med om att de här aktörerna har en väldigt viktig roll. De är nödvändiga aktörer när det handlar om att bygga upp en fungerande försörjningssäkerhet gällande livsmedel.

Min fråga gäller egentligen inte det. Det är klart att såväl Livsmedelsverket och Jordbruksverket som många andra aktörer har ett ansvar och behöver göra olika saker för att få hela pusslet att fungera. Men den springande punkten tycker jag är det samlade ansvaret, och det är detta samlade ansvar som jag tycker att vi ganska länge har saknat i Sverige.

Efter andra världskriget och långt in på 90-talet hade man ett tydligare, samlat grepp kring det här. Nu handlar det inte om att bygga upp eller göra om saker och ting så som man gjorde då, men jag tror att för att få en ordentlig överblick behöver man ha en myndighet som har ansvar för hela livsmedelsförsörjningen och hur vi ska hantera den i händelse av kris.

Både Livsmedelsverket och Jordbruksverket liksom andra aktörer behöver ingå i någon form av beredning eller arbete kring hur det här läggs upp. Jag tror dock att ansvaret måste samlas någonstans, och det är inte alls säkert att det ska vara på någon av de här enheterna, utan det kanske finns andra myndigheter som skulle vara bättre skickade att hantera detta.

De rena produktionsfrågorna hanteras med fördel av Jordbruksverket, Livsmedelsverket och så vidare. Så har vi distributions- och lagerhållningsfrågorna, som kan verka banala eller enkla. Men det är de långt ifrån; dessa frågor är tvärtom en stor utmaning. Förr hade vi stora beredskapslager uppbyggda. Det har vi inte i dag, och inte minst när det gäller våra större städer blir det här väldigt snabbt ett problem.

Det finns siffror som pekar på att om vi skulle skäras av från omvärlden skulle de större städerna vara utan livsmedel inom några få dagar eller kanske inom en vecka – i bästa fall. Det är väldigt allvarligt. Människor känner nog inte till vare sig detta faktum eller att man själv förväntas ha livsmedel hemma så att man kan klara sig i 72 timmar utan att hämta in någonting utifrån.

Det är också ett ansvar som jag tror att vi behöver få in i det här samlade greppet: att tydligare kommunicera till medborgarna i Sverige vad som förväntas av dem och att man ska kunna leva upp till 72-timmarsregeln.

Poängen är alltså inte att bygga upp nya beredskapslager och särskilda lagerutrymmen som vi gjorde förr. Det tror jag inte att någon förespråkar, utan det här går ju att lösa på annat sätt, till exempel genom lagerhållning i befintliga butiker.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Genom ett tydligt samlat grepp kan vi ge ett uppdrag till de privata aktörer som redan finns där ute – till handeln – att sköta lagerhållningen. Detta kräver säkert någon form av regeländringar och kanske någon form av ekonomisk kompensation om man ska stå med varor som man annars inte skulle lagerhålla, men det är sannolikt väldigt mycket billigare och mer effektivt än att från statligt håll bygga upp separata lagerutrymmen.

Det jag framför allt efterlyser och hoppas att statsrådet tar med sig är behovet av ett samlat grepp om hela paketet med frågor som handlar om primärproduktion, livsmedelsförädling, distribution, lagerhållning, handel, det vill säga hela kittet.

Anf. 97 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jag är inte beredd att i dag peka ut någon myndighet som skulle ha ett samlat grepp om detta. Jag tror inte att någon är beredd att göra så i dag, utan jag tror att vi alla måste invänta Försvarsberedningens delbetänkande som kommer att beröra bland annat dessa frågor.

Ledamoten Gjörtler tar upp frågan om de större städernas sårbarhet. Vi ska inte glömma bort att Sverige är ett avlångt och geografiskt stort land, vilket gör att kommunikationer är en oerhört viktig del i att säkerställa livsmedelsberedskap. Det måste finnas fungerande kommunikationer. Det är inte bara städerna som kommer att få stora problem vid en krissituation, utan det finns också många andra ställen där det finns hög risk. Livsmedel måste nå ut till hela landet.

Det här är inget som Livsmedelsverket kan åstadkomma på egen hand. Jag tror också att privata aktörer tillsammans med myndigheter är oerhört viktiga. Det måste vi poängtera när vi jobbar med dessa regionala frågor. Här har länsstyrelserna ett viktigt ansvar att jobba med dessa frågor.

Det finns all anledning att återkomma i frågorna längre fram efter det att det nya året har börjat och när vi har fått titta på vad Försvarsberedningen säger i sitt delbetänkande.

Anf. 98 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Det låter som att vi är hyfsat överens om vikten av att koppla ett brett grepp och fånga in helheten i problemen. Det är uppenbart och självklart att utmaningarna är olika för de större städerna och för glesbygden, men vi är överens om att de finns.

Det är lätt att instämma i det statsrådet tog upp om att vi bör invänta Försvarsberedningens förslag. Det väntas komma inom kort, och vi hoppas att det finns ett samlat grepp från deras sida.

Jag ska inte förlänga debatten ytterligare. I stället avslutar jag med att önska statsrådet, fru talmannen och övriga en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 99 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Tack för möjligheten att belysa denna mycket viktiga fråga. Den är mycket angelägen för vårt land.

Vi är överens i de flesta frågor, och det är viktigt att inte fastna i de lösningar som fanns tidigare. Det finns en del debattörer som brukar hänvisa till 40-talet, men jag tror inte att lösningarna finns där. Vi måste utgå från den värld vi lever i i dag.

Fru talman! Arbetet är påbörjat, men det finns mycket kvar att göra. Tack vare uppgörelsen i försvarsgruppen kan man nu stärka och bygga upp ett civilförsvar igen. Jag tycker också att Moderaterna är en viktig part i uppgörelsen. Det uppskattar jag mycket.

Tack för en bra debatt! Jag vill tillönska såväl ledamoten som fru talmannen en god jul och ett gott nytt år.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:53
19 december

*Svar på
interpellationer*

§ 20 Svar på interpellation 2017/18:132

Förste vice talmannen meddelade att socialminister Annika Strandhäll (S) på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2017/18:132 av Lotta Olsson (M) om specialistsjuksköterskor.

§ 21 Svar på interpellation 2017/18:169

Förste vice talmannen meddelade att socialminister Annika Strandhäll (S) på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2017/18:169 av Karin Rågsjö (V) om ensamståendes rätt till assisterad befruktning.

§ 22 Svar på interpellation 2017/18:223

Förste vice talmannen meddelade att socialminister Annika Strandhäll (S) på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2017/18:223 av Margareta Larsson (-) om patientsäkerhet kring psykofarmaka och självmord.

§ 23 Svar på interpellation 2017/18:232

Förste vice talmannen meddelade att socialminister Annika Strandhäll (S) på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2017/18:232 av Jenny Petersson (M) om dödfödda barn.

§ 24 Svar på interpellation 2017/18:247

Förste vice talmannen meddelade att socialminister Annika Strandhäll (S) på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2017/18:247 av Erik Andersson (M) om psykisk ohälsa och sjukskrivningar.

§ 25 Svar på interpellation 2017/18:116 om en tioårig grundskola

Anf. 100 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Erik Bengtzboe har frågat mig när jag avser att lämna ett förslag om en tioårig grundskola i enlighet med riksdagens tillkännagivanden så att våra elever får mer tid tillsammans med sina lärare i grundskolan.

Jag har i tidigare interpellationssvar den 14 november informerat om regeringens ställningstaganden i denna fråga. Regeringen anser att en skolstart vid sex års ålder kan och ska genomföras utan drastiska förändringar i skolsystemets grundläggande struktur. Grundskoleutredningens förslag om en obligatorisk förskoleklass (SOU 2015:81) fick också ett stöd av remissopinionen.

Regeringen gör i propositionen *Skolstart vid sex års ålder* (prop. 2017/18:9) bedömningen att det huvudsakliga syftet med riksdagens tillkännagivanden om en tioårig grundskola, med beaktande av förslagen i propositionen och andra viktiga reformer, är tillgodosett. Riksdagens utbildningsutskott har i sitt betänkande den 9 november 2017 (bet. 2017/18:UbU7) instämt i de förslag och bedömningar som regeringen har gjort i propositionen, bland annat att det viktiga är att det tidigare lärandet blir likvärdigt och att alla elever utvecklas så långt som möjligt. Utskottet betonar att förändringstakten i skolan har varit hög under en relativt lång tid och att förändringar på skolområdet måste göras med urskiljning för att ge huvudmän och personal rimlig arbetsro. Utskottet delar regeringens bedömning att förskoleklassen har en viktig roll i skolväsendet, men det är viktigt att förskoleklassens pedagogiska uppdrag samtidigt stärks betydligt. Utskottet konstaterar att regeringen har initierat och genomfört flera reformer i detta syfte samt att det pågår ett arbete med kompetensutveckling för personalen utifrån förskoleklassens förstärkta uppdrag.

Mot denna bakgrund har utskottet ställt sig bakom regeringens proposition utan tillkännagivanden. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut den 15 november.

Anf. 101 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för att han ansluter till oss i riksdagen, och tack för svaret.

Vi har sett de senaste veckorna, och egentligen det senaste året, hur internationella jämförelser från Timss, PISA, Pirls och så vidare visar att kunskapsfokus och investeringar i lärares kompetensutveckling och karriärvägar lönar sig. Den utveckling vi har sett där svenska elever under decennier har tappat i skolresultat är förhoppningsvis något som vi nu har lyckats vända. Vi har åtminstone bromsat den utveckling som har rått. Det är inte något som handlar om politiska reformer, utan det handlar till syvende och sist om det arbete som lärare och elever lägger ned i klassrummet.

Utan tvivel är det så att politiska viljeinriktningar, beslut och förutsättningar skapar grunden som gör det möjligt för lärarna att leverera. Mycket undervisningstid, tidigt stöd och skickliga lärare, säger sig självt, och säger även internationell forskning, är oerhört viktigt för att leverera goda resultat. Det vet vi, och det är också något vi ska konstatera med stolthet. Det vore sorgligt om det var på det rakt motsatta sättet, nämligen att elever lär

sig lika mycket oavsett om de går i skolan eller inte eller om de har lärare eller inte.

Moderaterna och Alliansen är av uppfattningen att vi behöver fortsätta att investera i fler reformer som stärker lärandet. En viktig pusselbit vore att se till att förskoleklassen, som i dag är en isolerad ö i skolsystemet, i stället blir en del av grundskolan. Det finns flera anledningar.

I dag går 98 procent av Sveriges elever i förskoleklass. Med det förslag som regeringen har genomfört tillsammans med Sverigedemokraterna kommer förskoleklass att bli obligatoriskt. 100 procent av eleverna kommer att gå i förskoleklass. Det betyder att alla elever är samlade, och vi missar därmed chansen att lägga större vikt på lärande och inläring för sexåringarna än vad vi skulle kunna göra.

Vi vet i dag att förskoleklasserna präglas av en ojämn kvalitet. Det finns förskolor som levererar extremt god kvalitet, och vi får se långvariga effekter på elevers lärande. De sprider sig genom hela grundskolesystemet. Högstadiе- och gymnasielärare kan vittna om att de ser skillnad på elever som har gått i olika förskoleklasser. Men det finns också förskoleklasser som håller en avsevärt lägre kvalitet. Det är helt enkelt ett splittrat och ojämnt system som inte bidrar till likvärdigheten i skolan i dag.

Dessutom har vi modern internationell och svensk forskning – framför allt den svenska är intressant – som konstaterar att förskoleklassen med sin isolerade form bidrar till att det blir två övergångar: först från förskolan till förskoleklassen och sedan från förskoleklassen till skolan. Elever vittnar själva, fast de är så unga som sju åtta år gamla, om att det känns som att de får börja skolan två gånger. Det är helt i onödan, och det skapar massvis med barriärer och onödiga överlämningar som vi inte behöver ha.

Om vi i stället gjorde förskoleklassen till en del av grundskolan skulle vi slippa dessa övergångar. Vi skulle kunna använda förskoleklassens pedagogik genom grundskolan. Vi skulle kunna koppla på mer lärande och se till att de stödinsatser man har rätt till genom skollagen skulle gälla redan i förskoleklassen.

Det är mycket möjligt att ministern hävdar att tillkännagivandena från riksdagen härmed är hanterade, men att man har lyckats lura med sig Sverigedemokraterna på att göra förskoleklassen obligatorisk betyder inte att Alliansen har ändrat uppfattning. Vi kommer att fortsätta kämpa för att få en mer likvärdig förskoleklass som är en del av grundskolan.

Anf. 102 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe, för inlägget och interpellationen!

För protokollet vill jag vara noga med att säga att regeringen inte har lurat med någon utan i en proposition till riksdagen beskrivit hur man hanterat de tillkännagivanden och den viljeinriktning som finns. Det är riksdagens hantering av det som jag baserar mitt svar på. Jag har full respekt för att Alliansen fortsätter driva sin linje.

Jag tänkte bara komplicera bilden som Erik Bengtzboe ger något. Vi delar nämligen synen att vi i dag brister i likvärdighet också i förskoleklassen. Det är ett problem som är genomgående i det svenska skolsystemet att vi har ökad segregation och ökad olikvärdighet.

När det gäller förskoleklassen kan det beskrivas som att på sina håll är förskoleklassen i dag en isolerad ö vid sidan av det gemensamma utvecklingsarbetet i skolan och vid sidan av ett arbete för att man på ett bra sätt

ska komma från förskolan och få en bra start i det obligatoriska skolväsendet.

På andra håll fungerar förskoleklassen som en bra brygga mellan förskolans mer grupporienterade lekfulla pedagogik och grundskolans mer kunskapsorienterade eller rättare sagt kunskapsresultatsorienterade pedagogik. Det är en bra brygga som hjälper eleven att ta de steg som eleven behöver ta och ger eleven en god start.

Det här har också utvärderats vid ett antal tillfällen. Den största statliga utredningen på området tillsattes av min föregångare och gavs av SOU namnet *Rätt information på rätt plats i rätt tid*. I den konstaterades att enligt forskningen skulle en skolstart med mer av formaliserade skoltimmar och större grupper, som det skulle innebära att ha grundskola också för sexåringar, inte automatiskt hjälpa resultaten. Det som däremot kan hjälpa resultaten är att se till att starten blir likvärdig och bra för alla och börjar sätta det kunskapsfokus som fortsätter genom grundskolan.

Hur jobbar vi då för att det ska bli på det sättet? Ja, en del är såklart att det blir obligatoriskt. Det påverkar de procent som Erik Bengtzboe nämner som i dag inte går i förskoleklassen, men det påverkar också hela organisationen. Det som för varje sexåring är skolstarten ska också för varje rektor och huvudman vara skolstarten. Förskoleklassen ska inte komma vid sidan av organisation eller utveckling för skolan.

Det andra är att vi har ändrat läroplanen – det gäller redan för innevarande läsår – så att förskoleklassen i dag till skillnad från tidigare har tydliga skrivningar i läroplanen. Det är tydligt avgjort vad förskoleklassen ska uppnå för mål, till exempel hur förskoleklassen ska hjälpa till med läsinlärning och påbörjan av matematik, naturvetenskap och de andra ämnena som fortsätter i grundskolan. Det är ett steg framåt för likvärdigheten och möjligheten att utvärdera förskoleklassen.

En tredje del handlar om investeringar, utveckling och stöd.

När det gäller investeringar gör vi med stöd av riksdagen, vilket erkänns i alla olika budgetalternativ som lagts fram för riksdagen, stora statliga investeringar i fler anställda i förskoleklass, lågstadium och fritidshem. Det handlar om 2,8 miljarder årligen eller, enligt senaste uppföljningen, ungefär 4 000 personer som är anställda i de tidiga åren med hjälp av statliga medel. Det höjer såklart likvärdigheten, särskilt som vi samtidigt viktat detta på ett sådant sätt att det går mer resurser till de skolor och förskoleklasser där behovet är som störst.

När det gäller utveckling säkrar vi att förskoleklassens lärare, såväl grundlärare som förskollärare, har möjlighet att ta del av de fortbildningsinsatser som görs.

När det gäller stöd är det viktigt att det som står i skollagen i dag, nämligen att elever också i förskoleklassen har rätt till stöd, blir verklighet för varje elev som är i behov av det i varje förskoleklass i hela landet.

Anf. 103 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Tack, statsrådet!

Det är lite fascinerande att höra hur statsrådet argumenterar i tankebarnorna att förskoleklassen ska vara obligatorisk och att man ska göra de förändringar som statsrådet beskriver när det gäller läroplanen – här har det gjorts uppdateringar, och det diskuteras att göra fler uppdateringar för att stärka kunskapsinlärning, fokus på läsa-skriva-räkna och bedömning

redan i förskoleklassen – samtidigt som han argumenterar för att den inte ska vara en del av grundskolan.

När man vill se mer av kunskapsinläring, när man vill se en läroplan för förskoleklassen som blir alltmer lik grundskolans, borde man rimligen ta steget fullt ut och låta förskoleklassen bli en del av grundskolan som man kan låta hänga med hela vägen.

Förskoleklassens pedagogik fungerar väl; det ska man inte sticka under stol med. Men den är avgränsad till ett enda år, vilket blir trubbigt för många elever. Det är inte nödvändigtvis så att ens mognadsgrad passar exakt ihop med det födelsedatum man har.

Om förskoleklassen vore en del av grundskolan skulle man kunna ha en flexiblare övergång i pedagogiken. Man skulle kunna ha med förskoleklassens lärare hela vägen in i det nya lågstadiet, som i ett sådant läge skulle bli fyraårigt. Vi skulle därmed kunna stärka kunskapsinläringen, läsa-skriva-räkna och bedömningen utan att splittra skolsystemet med att ha olika läroplaner. Man skulle kunna jobba in detta i grundskolans läroplan.

Det är ju precis så som statsrådet beskriver det: Förskoleklassen är i dag väldigt ojämn i sin kvalitet, och vi vet att det inte bidrar till likvärdigheten i skolsystemet. Men även där förskoleklassen fungerar på bästa sätt, där den levererar god kvalitet och fungerar som den brygga det varit tänkt att den ska vara sedan den infördes för snart 30 år sedan, där den är övergången från förskolan in i skolan – även där innebär den två skolstarter för eleven. Det blir ett skifte när man fyller sex och sedan ytterligare ett skifte när man fyller sju, vilket är ganska snabba förändringar för en ung person. Vi vet också av forskningen att detta att byta skolform flera gånger inte bidrar till att eleverna känner att de får börja skolan och därmed så att säga maximera sin kunskapsinhämtning.

Det är absolut så, fru talman, att riksdagen har jobbat mycket med de riktade statsbidragen de senaste åren. Det gjorde alliansregeringen; det har också den rödgröna regeringen gjort därefter.

Det är alldeles utmärkt att vi kan upprätthålla hög lärartäthet i skolan och se till att få in fler vuxna i skolan. Lärartätheten i Sverige ligger fortsatt högt trots att trycket ökar på skolan och vi får in fler elever, både för att det föds fler barn och för att fler invandrar. Det är viktigt, och vi behöver få in fler vuxna för att avlasta lärarna så att de får prioritera sina arbetsuppgifter.

Samtidigt ska vi ödmjukt konstatera att de riktade statsbidragen har fått mycket kritik. Vi vet de facto inte fullt ut att pengarna verkligen hamnar där de behövs allra mest. Även om de satsningarna är roliga att fatta beslut om och känns lovvärda tror jag att vi både i vår framtida politik och i resonemangen här i kammaren behöver fundera på hur man egentligen jobbar med de riktade statsbidragen.

Grundskoleutredningen, som är underlaget för reformen att göra förskoleklassen obligatorisk som regeringen nu har genomfört med stöd av Sverigedemokraterna, hade som sitt uppdrag att se över hur förskoleklassen skulle bli en del av grundskolan. Men regeringen valde att avsluta det uppdraget, så utredningen fick aldrig titta färdigt på det. Därmed är det klart att underlaget för att göra så är begränsat.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 104 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Erik Bengtzboe och även ministern har sagt många bra saker här. Jag tänkte bara komplettera, framför allt med ett exempel på hur skillnader mellan förskoleklasser och förskoleklasser kan ta sig uttryck.

Skolverket har visat på att i en del förskolor har åtta av tio förskollärare behörighet. I andra är siffrorna så låga som två av tio i personalen som är förskollärare.

Den utbildning och de kunskaper som våra förskollärare har påverkar såklart möjligheten både att lära ut och hjälpa barn att utvecklas när det gäller att skriva, läsa och räkna och att göra bedömningen och kunna se att en elev har särskilda behov och behöver särskilt stöd. Särskilt när det gäller ett litet barn kan det vara extra svårt att se om det finns behov av extra stöd kopplat till förmågan att läsa och skriva, eller om barnet kommer att mogna om några månader så att det löser sig av sig självt. Har man inte den specifika kunskapen och kan se detta är det lätt att skjuta upp det och låta månaderna gå. Detta är också något som vi vet att svensk skola historiskt har haft och fortfarande har svårt med – att ge stöd tidigt. Vi skjuter upp det och låter tiden gå i stället.

På detta tema har jag därför två specifika frågor. Den första är om det inte vore bättre att vi såg till att alla lärare och all annan personal som arbetar med våra barn, från det att de går i förskoleklass, får den kunskap som krävs för att följa barnen, göra bedömningarna och ge särskilt stöd.

Den andra handlar om på vilket sätt det är bra att det i dag är skillnad i vilken rätt till stöd man har som elev beroende på om man är ett år yngre och går i förskoleklass eller ett år äldre och går i skolan. Borde inte den rätt till stöd som man faktiskt har vara densamma?

Anf. 105 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe och Ida Drougge! För protokollet och för den som vill kunna följa denna diskussion vill jag, eftersom direktiven till utredningen nämns, påpeka att jag och regeringen gjorde en delning av de direktiv som den tidigare regeringen gett Grundskoleutredningen. Grundskoleutredningen tittar fortsatt på de organisatoriska frågorna. Där ingick också möjligheten att göra förskoleklassen till en del av grundskolan. De pedagogiska frågorna, som Erik Bengtzboe efterlyste, flyttades till en annan utredning, som leddes av Ulf Fredriksson och också har lämnat sitt betänkande, vilket vi har gått vidare med. De frågor som togs bort ur det ena direktivet tillfördes alltså det andra.

Jag vill tacka för anförandena. Jag tycker att de tydligt visar hur mycket vi är överens med varandra om, men också att det finns några saker där vi inte är överens. En sådan sak handlar om förskolans pedagogik i förhållande till sexåringar. Jag ser ett värde i det möte mellan förskolans och grundskolans pedagogik som äger rum i förskoleklassen, när den är gott organiserad utifrån en läroplan som nu är tydlig.

Jag ser att det finns en poäng med att förskolans pedagogik, som är anpassad även till barn i sexårsåldern, kan få genomslag i den verksamhet som riktar sig till sexåringar. Detta innebär inte att organisationen av förskoleklassen är en annan än i dag – det vill säga att förskoleklassen organisatoriskt i praktiken är en del av grundskolan och ligger under en grundskolerektors ansvar.

Detta är en av anledningarna till att det gått att göra förskoleklassen obligatorisk: Det blir tydligare för rektorn att man har ansvar för en helt obligatorisk skolverksamhet från sex års ålder, att de lärare man ansvarar för ska ha samma möjligheter till fortbildning och utveckling i yrket och att man ska utnyttja de möjligheter till organisatoriska vinster som finns i att till exempel låta en grundlärare som är verksam i förskoleklassen följa eleverna ända fram till fyran. Men det innebär att jag tycker att förskollärare fortsatt ska vara behöriga att undervisa sexåringar och att det möte som kan ske mellan förskollärare och grundlärare är bra.

Ida Drougge ställer en specifik fråga om vilken kompetens i fråga om bedömning en lärare som arbetar med sexåringar ska ha. Där instämmer jag: Den lärare som arbetar med sexåringar ska ha kompetensen att till exempel följa läs- och skrivinläring eller matematisk inläring. Det är bra.

Det är dock inte så enkelt att detta kan delas upp i att förskollärare saknar den kompetensen medan grundlärare har den. I praktiken handlar detta i stället om när man fått sin lärarutbildning. En förskollärare som utbildar sig i dag får mycket utbildning i läs- och skrivinläring och matematisk inläring, även om kvaliteten på utbildningen såklart kan stärkas. Detsamma gäller en grundlärare som utbildas i dag.

Däremot har grundlärare och förskollärare som utbildats i en del tidigare lärarutbildningssystem saknat precis den typen av utbildning. Därför är det viktigt med fortbildningsinsatser och kompetensutveckling, som bör riktas mot både förskollärare och grundlärare i förskoleklassen. Detta sker också.

Rätten till stöd är lagligt sett densamma för förskoleklassen och grundskolan. Däremot ser vi att det finns anledning att skärpa regelverket, till exempel genom att införa en obligatorisk kartläggning av elevernas kunskaper redan i förskoleklassen, vilket vore en naturlig följd av att förskoleklassen nu blir obligatorisk. Ett sådant förslag har lagts fram.

Avslutningsvis är lärartätheten, precis som Erik Bengtzboe konstaterar, något som vi ska vara stolta över. Trots att antalet barn ökar kraftigt – mer än vi sett under modern tid, framför allt för att det föds fler barn i Sverige – lyckas vi behålla lärartätheten och till och med öka den något. Detta beror på stora investeringar, som jag är glad att det finns ett brett politiskt stöd för. De ska genomföras på ett sådant sätt att de når fram till alla. Lågstadipengarna är ett av de statsbidrag som lyckas med detta.

Anf. 106 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Tack, statsrådet och ledamoten Drougge! Jag tror att vi alla kan vara överens om att det är ett steg i rätt riktning att göra förskoleklassen obligatorisk. Detta möjliggör, precis som statsrådet också är inne på, att man kan jobba mer med bedömning, kartläggning, språkinläring och tidig matematikinläring och ge alla elever den tidiga start som vi vet att de behöver och som är oerhört viktig, inte minst för det kompensatoriska uppdraget. Detta gör stor skillnad för elever som kommer från olika bakgrunder. Vi vet att de elever som kommer från socioekonomiskt och akademiskt starka hem ofta har detta med sig redan in i förskoleklassen medan vissa andra inte har det.

Detta är, menar jag, ett argument och bara ett steg mot att göra förskoleklassen till en del av grundskolan. Om den nu ska vara obligatorisk och

inhålla alla dessa delar, som i realiteten är inte bara en uppvärmning utan också en del av grundskolans uppdrag, är det också mycket bättre att man samlas under samma organisation.

Jag delar statsrådets uppfattning att mötet mellan förskolans och grundskolans pedagogik ska ske i det läget, men jag menar att detta kan ske inom ramen för grundskolan. Därmed kan man få en större flexibilitet, och det blir något som kan följa med hela vägen.

Detta skulle absolut kräva högre ambitioner från regeringens och Sveriges riksdags sida när det gäller att kompetensutveckla många lärare. Därför är det tråkigt att detta lyftes bort från Grundskoleutredningen. Hade vi haft allt underlag på samma gång hade vi kunnat ta ställning till att kompetensutveckla de lärare som saknar kompetensen att följa med hela vägen, eller de grundskollärare som behöver komplettera sin utbildning för att kunna följa med hela vägen in i mål.

Jag är övertygad om att detta behövs för att höja ambitionerna för svensk skola. Obligatoriet riskerar tyvärr att bara bli en lång paus innan vi kommer dit vi tror att vi gärna vill komma.

Anf. 107 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Ministern har flera gånger under denna debatt varit inne på att förskoleklassen är en viktig brygga mellan förskolan och skolan. Jag undrar då specifikt: Hur kan det vara en viktig brygga när det ser ut som det gör på många förskolor i dag och med de lärarlegitimationer vi har i dag? Man byter först lärare och ofta också skolmiljö när man är fem sex år och börjar i förskoleklassen och gör sedan samma sak igen när man är sex sju år och börjar skolan. Hur blir det en viktig brygga? Ökar det inte bara risken för att kunskap om barnet faller mellan stolarna och för att unga barn blir oroliga och stressade över att byta miljö och få nya vuxna runt omkring sig?

Anf. 108 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe och Ida Drougge, för en god diskussion om utvecklingen av svensk förskoleklass!

Jag tycker att det är ett viktigt steg som vi nu tar genom att se till att förskoleklassen blir obligatorisk, vilket innebär att alla sexåringar börjar i en obligatorisk skola och på det sättet får en jämlik skolstart. Jag tycker att nästa steg är att säkra att skolans innehåll, såväl i förskoleklass som grundskola och vidare på gymnasiet, är jämlikt. En möjlighet till detta ges genom att organisationen är god. Organisatoriskt är det bästa att förskoleklassen organisatoriskt är nära grundskolan, så att det blir en naturlig övergång mellan förskoleklassen och ettan, så att kunskaper inte tappas. Det är så det fungerar i goda förskoleklasser. De flesta exempel vi har i landet ser ut så, bland annat av det skälet att förskoleklassen ansvarsmässigt ligger under en grundskolas rektor. På det sättet organiserar man det.

Genom att det nu blir obligatoriskt blir det också mycket tydligare för rektorn att det inte får vara så att förskoleklassen tappas bort i utvecklingsarbete och liknande. På samma sätt innebär förändringarna i läroplanen att vi tydligare kan följa upp innehållet i förskoleklassen men – och detta är viktigt för mig och regeringen – att mötet mellan förskolans pedagogik och grundskolans pedagogik bibehålls och att förskollärare fortsatt är behöriga att undervisa också sexåringar.

Förskollärare har i dag en akademisk utbildning för att syssla med undervisning av små barn, till exempel sexåringar, och jag ser det inte som motiverat att man skulle ombilda alla förskollärare till en annan lärarkategori för att de var just förskollärare. Däremot är det viktigt att alla lärare får kontinuerlig utveckling, särskilt de lärare som genomgått förskollärar- eller grundlärautbildning i ett tidigare skede, då man inte hade tillräckligt fokus på till exempel läs- och skrivinläring. Det är viktigt att de får fortbildning och kompetensutveckling för att ha de verktygen i sina möten med eleverna.

Det finns resurser i liggande budget för hur detta ska organiseras. Vi tittar vidare på hur det ska kunna komma ut.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 26 Svar på interpellation 2017/18:117 om en ökning av elevernas undervisningstid

Anf. 109 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Erik Bengtzboe har frågat mig vad jag avser att göra för att öka elevernas undervisningstid och om regeringen kommer att gå vidare med Skolkommissionens förslag om att utöka undervisningstiden på sikt.

Enligt timplanen för grundskolan uppgår den totala undervisningstiden till minst 6 890 timmar för varje elev. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens proposition *Skolstart vid sex års ålder*, prop. 2017/18:9, som vi nyligen har diskuterat, och förskoleklassen blir därmed obligatorisk från och med nästkommande hösttermin. Då förskoleklassen omfattar minst 525 timmars undervisning under ett läsår innebär det en avsevärd utökning av antalet undervisningstimmar för elever i de obligatoriska skolformerna.

Undervisningstiden i ämnet matematik har under 2013 och 2016 ökat med totalt 225 timmar. I promemorian *En stadieindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor* har det vidare föreslagits att antalet undervisningstimmar i matematik ska ökas med ytterligare 105 timmar i årskurserna 7–9. Regeringen avser även att utöka undervisningstiden i idrott och hälsa i grundskolan med 100 timmar från och med hösten 2019. Dessa timmar fördelas om från elevens val, då det finns brister i skolornas hantering av elevens val och en stor majoritet av rektorer och huvudmän har framfört önskemål om att undervisningstiden för elevens val ska minskas.

Utvärderingar visar att många elever inte får den undervisningstid de har rätt till. Skolkommissionen bedömer, i likhet med regeringen, att det behöver införas en stadieindelad timplan för att säkerställa att alla elever får den undervisningstid de har rätt till och därmed bidra till en mer jämlik skola. Om detta kan man läsa i Skolkommissionens slutbetänkande, SOU 2017:35. Regeringen har därför beslutat om en proposition om en stadieindelad timplan i grundskolan, prop. 2016/17:143, och riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen. De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 2018.

Som en del i arbetet för att stärka nyanlända elevers resultat har en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan pågått sedan 2013. Regeringen bedömer att satsningen bör förlängas till nästa år.

Skolkommissionen pekar mycket riktigt på att det finns evidens för att mer lärarledd undervisningstid ger positiva pedagogiska resultat. Enligt Skolkommissionen gäller detta i synnerhet ämnen där möjligheterna att på egen hand läsa in eller få föräldrastöd är begränsade.

Den svenska skolan ska utjämna socioekonomiska skillnader och ge alla människor möjlighet att utvecklas till sin fulla potential. Att ge elever möjlighet till hjälp med läxor och annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid är ett viktigt steg mot en ökad jämlikhet. För att stimulera fler huvudmän att erbjuda hjälp med läxor eller annat skolarbete förstärkte regeringen 2016 satsningen med statsbidrag till läxhjälp för att främja möjligheten för elever att få stöd med läxor eller annat skolarbete utanför den ordinarie undervisningstiden. Skolornas intresse för att erbjuda läxhjälp är stort och ökande. I år betalar Statens skolverk ut totalt 363 miljoner kronor i bidrag till skolor som bedriver läxhjälp. Skolverket betalar också ut 20 miljoner kronor till ideella organisationer som erbjuder läxhjälp. Satsningen möjliggör läxhjälp till totalt 460 000 elever.

Riksdagen har i enlighet med regeringens proposition *En skyldighet att erbjuda lovskola*, prop. 2016/17:156, beslutat om en skyldighet för huvudmän att erbjuda lovskola till vissa elever i grundskolans årskurs 8 och 9. Ett införande av en sådan skyldighet skapar en högre grad av jämlikhet och garanterar att de elever som behöver det erbjuds möjligheten till mer undervisning.

Detta är några åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta för att säkra och utöka elevernas undervisningstid. Undervisningstiden har betydelse, men som jag redan nämnt pekar forskning på lärarens undervisningsskicklighet som den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsinhämtning och resultat. Här är tid för förberedelser av avgörande betydelse. Därför är det så klart också viktigt att ca 20 000 fler personer, omräknat i heltidstjänster, anställts i skolväsendet sedan läsåret 2014/15, bland annat genom regeringens satsningar på till exempel fler anställda i förskoleklass och lågstadiet.

Anf. 110 ERIK BENGTZBOE (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Utan tvekan är undervisningstiden avgörande för att vi ska nå goda resultat i svensk skola. Att man är i skolan och får tid tillsammans med en kvalificerad och skicklig lärare är grunden i undervisningen i det upplägg som vi har i Sverige. Det är detta upplägg som jag tror är överlägset för att förmedla kunskap, nämligen att det finns en skicklig lärare som kan lära en och guida en, så att man inte är ansvarig för sin egen undervisning.

Satsningen på läxhjälp och lovskola är absolut positiv. Det är också något som Alliansen har föreslagit och började genomföra redan under förra mandatperioden. Men det kompenserar inte för bristande mängd undervisningstid.

Skolkommissionen konstaterar ju också att mer undervisningstid driver kvaliteten framåt och att det finns en koppling mellan hur mycket undervisningstid man har och hur mycket kunskap man som elev får ut.

Egentligen behöver man inte gå längre än till sig själv för att inse att det är sant. Det man övar på i två timmar blir man bättre på än det man övar på i en timme. Om vi får stå här och debattera i två timmar blir vi säkert klokare än om vi debatterar i en timme.

Det är bra att regeringen nu genomför ett par reformer där vi stärker undervisningstiden i Sverige. Jag är glad och stolt över att Alliansen också har lyckats knuffa regeringen framför sig i detta. Utökningen av matematikundervisningstiden har riksdagen beslutat om ett par gånger. Äntligen kommer den. Samma sak gäller utökningen av idrottsundervisningen, som regeringen ju tidigare har argumenterat emot men som nu kommer in i timplanen till 2019. Förhoppningsvis är nästa steg att vi också lyckas övertyga regeringen om att den totala undervisningstiden faktiskt behöver ökas kraftigt.

Vi vet att det finns en koppling mellan undervisningstid och resultat. Vi vet också att Sverige har mindre undervisningstid än andra länder, faktiskt ganska mycket mindre än jämförbara länder.

Statsrådet konstaterar att när förskoleklassen nu blir en del av grundskolan utökas antalet timmar där med lite drygt 500. Detta är absolut positivt, men det betyder att vi fortfarande ligger ett par hundra timmar under OECD-genomsnittet. Eftersom förskoleklassen har mindre undervisningstid per dag faller dessutom snittet i undervisningstid från 754 timmar per år till 742 timmar per år, men vi får alltså ett år till.

Detta ska jämföras med att man i Frankrike har 932 timmars undervisning per år och i Danmark över 1 000 undervisningstimmar per år. Det är ganska stora skillnader gentemot det svenska utbildningssystemet. En dansk elev går alltså 30 procent mer i skola än en svensk elev.

Jag tycker inte bara att det är häpnadsväckande att vi har lyckats komma så långt i Sverige att vi ligger så pass långt efter till och med våra grannländer, utan det är även häpnadsväckande att vi på ett nästan arrogant sätt – och detta är ingen kritik mot statsrådet, utan det gäller på bredden – tror att vi ska kunna leverera lika goda resultat som andra länder i OECD trots mycket mindre undervisningstid.

Om vi förväntar oss goda resultat av våra elever – och vi vet att forskningen säger att vi ska ha höga förväntningar – är det också rimligt att lärare, skolledare, elever och föräldrar har höga förväntningar på svensk politik. Om vi har höga ambitioner måste vi också investera avsevärt mycket mer i undervisningstid. Moderaterna föreslår en timme mer per dag i grundskolan, och det vore lovvärt om regeringen ville följa upp det.

Anf. 111 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack för ytterligare en inte bara intressant och komplex utan även viktig interpellation, Erik Bengtzboe! Den är intressant och komplex såtillvida att begreppet ”undervisningstid” inte är alldeles enkelt, särskilt inte i jämförelse med andra länder.

Jag delar bedömningen att vi har mindre undervisningstid i ett antal centrala ämnen och därför bör öka den, och jag delar Skolkommissionens slutsats. Men för att komplicera bilden i jämförelse med andra länder vill jag säga att vi inte räknar in till exempel det vi i Sverige organiserar som förskola i vår undervisningstid utan bara den obligatoriska skolan. Sverige har ett mycket högre deltagande i förskolan än de flesta andra länder, och i internationella jämförelser räknas den huvudsakliga tiden i förskolan som

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

just undervisningstid. Det är så man jämför den svenska förskolan med andra länders verksamhet för barn i motsvarande åldrar.

När vi nu gör förskoleklassen obligatorisk ändrar det, som konstaterat, såväl det totala antalet timmar i jämförelse med andra länder som snittet över åren, vilket interpellanten tydliggör. Samtidigt handlar det för de flesta elever om hur vi kvalitetsförändrar förskoleklassen, vilket kan göra den stora skillnaden. Redan i dag går ju eleverna i förskoleklass och får del av detta, men det är viktigt för de sista 2 procenten som jag nämnde i den förra interpellationsdebatten.

Därutöver är ju undervisningstiden, alltså den schemalagda tiden, under grundskoletiden *en* del. Sedan har vi i olika länder olika typer av organisation för hur eleverna får stöd bredvid den schemalagda tiden. Där har Sverige legat långt efter många andra länder, men nu är vi på ett par områden ett land som andra länder är intresserade av när det gäller hur vi jobbar med till exempel lovskolor. Det handlar om den nya lagstiftningen, som ger rätt till lovskola i åttan och nian för elever som annars riskerar att inte nå målen. Ytterligare därutöver har vi hur mycket tid en elev förväntas lägga på skolarbetet vid sidan av den schemalagda tiden.

Man ska också säga att även om många länder, liksom snittet, ligger över Sverige i undervisningstid finns det ett antal länder som vi gärna mäter oss med och gärna kommer ikapp kunskaps- och resultatmässigt och som har mindre undervisningstid än Sverige. Finland är det tydligaste exemplet på det.

Med denna lite mer komplicerande bild, som jag ser som min uppgift att ge, vill jag säga: Ja, jag delar Skolkommisionens bedömning att vi behöver utöka undervisningstiden i ett antal centrala ämnen, och jag delar bedömningen att detta bör göras på sikt. Anledningen till att Skolkommisionen skriver ”på sikt” är kopplingen till lärares möjligheter att förbereda sin undervisning, säkra kvaliteten i den och ta det där extra samtalet vid sidan av timmen med en elev som behöver det.

Det är svårt att som lärare lyckas i sitt uppdrag om man inte får förberedelsestid, och det är svårt att lyckas i sitt trygghetsskapande och relationsbyggande arbete om man alltid behöver springa från en lektion till nästa. Det är anledningen till att vi när vi nu går vidare och fortsätter utöka antalet mattetimmar gör det genom att justera ned antalet timmar i det ämne där vi i dag har absolut störst kvalitetsbrister och minst effekter, nämligen elevers val. Detsamma gäller idrott och hälsa.

Vi ser också framåt att vi behöver lägga ett stort fokus vid att lärare ska få den tid de behöver för att förbereda sina lektioner. Där är investeringen att anställa fler i skolan. Det gäller såklart fler lärare, och vi har faktiskt fler legitimerade lärare än någonsin i svenskt skolväsen. Antalet elever har dock ökat ännu snabbare eller i ungefär samma takt. Men det gäller även fler av annan personal, så att lärarna kan avlastas i sitt arbete och därigenom få tid att skapa kvalitet i undervisningssituationen. Lyckas vi med dessa investeringar finns det, konstaterar Skolkommisionen, förutsättningar framåt att fortsätta utöka undervisningstiden.

Avslutningsvis vill jag konstatera att den stadiindelade timplanen inte formellt sett innebär fler timmar men att den i praktiken kommer att innebära fler timmar för många elever. Vi vet att det är många elever som inte får den tid de har rätt till i dag, och genom den stadiindelade timplanen kommer det att förändras.

Fru talman! Att svenska elever inte får den undervisningstid de faktiskt förtjänar vet vi ju är ett problem på bredden. Det är kanske allra tydligast på gymnasienivå, där vi också vet att skillnaderna är väldigt, väldigt stora. Att se till att vi har en stadielindad timplan, och kanske även titta på att införa en tydligare timplan också för gymnasiet, skulle skärpa kraven på att den undervisningstid eleverna förtjänar faktiskt levereras.

Vi vet att skillnaden är extra stor i gymnasiet, vilket bland annat Lärarnas Riksförbund har belyst när man har undersökt hur mycket undervisningstid dess lärare faktiskt levererar kopplat till hur många poäng eleverna sedan tar i gymnasieskolan. Vi kan se att vi exempelvis har yrkesutbildningar där man har en snittid på tre och en halv timmes undervisning per dag. Jämfört med länder som Tyskland eller Schweiz, där man har en undervisningstid på lite drygt åtta timmar per dag, är det klart att detta får konsekvenser.

När det gäller de siffror jag hänvisade till tidigare, där vi alltså jämför Sverige med andra länder, ska man ha klart för sig att det är siffror från riksdagens utredningstjänst. De berör bara obligatorisk undervisningstid och ingenting annat. Man kan argumentera att Sverige har ett försprång tack vare att vi har många timmar i förskolan, men precis som vi diskuterade för ungefär 20 minuter sedan i en annan interpellationsdebatt kan vi konstatera att både deltagandet och kvaliteten skiftar där. Det blir därmed svårt att hänvisa till sådant som är frivilliga insatser.

Det är detta som är lite problematiskt i Sverige. Svenska elever tillbringar nämligen ganska mycket tid i skolan. Svenska gymnasieelever och grundskoleelever, till och med i ganska låga åldrar, har ofta mycket långa dagar men ändå väldigt lite undervisningstid jämfört med andra länder. Eleverna tillbringar tid på fritidshem eller på långa håltimmar och raster, och där sker ingen undervisning – åtminstone inte på rasterna. Fritidshemmen gör på många ställen en mycket god insats, men även om det finns en läroplan och utbildade lärare där blir det ju underligt att hänvisa till att eleverna får delta i detta eftersom det inte är en del av den obligatoriska grundskolan och eftersom alla elever de facto inte går där.

Ska vi höja ambitionerna och se till att vi får ut bättre resultat av skolan kan vi inte hänvisa till att eleverna ska lösa det själva tillsammans med sina föräldrar, utan det måste vara så att de får mer undervisningstid, precis som Skolkommissionen konstaterar.

Vi kommer alldeles strax att debattera lärarnas administration ännu mer, men om man jämför svenska lärare med andra jämförbara länder – samma länder som vi konstaterar att vi har mindre undervisningstid än – kan vi konstatera att svenska lärare lägger en mindre del av sin tid på undervisning. De lägger en mindre del av sin tid på att planera undervisningen, och de lägger både en mindre del av sin tid och ett lägre antal timmar totalt på att följa upp undervisningen. I stället tvingas de ägna sig åt administrativa uppgifter och social omsorg på ett sätt som helt ärligt är suboptimerande. Lärarna skulle kunna ägna en större del av sin dag åt att planera, genomföra och följa upp undervisningen.

Då måste vi dock våga kapa bort det som är onödigt, och vi måste våga låta lärarna prioritera. Om vi gör det kan vi också utöka undervisningstiden utan att skjuta det på framtiden. De svenska skolresultaten är redan i dag för låga; vi kan inte vänta på förändringar för att höja ambitionerna, utan

vi behöver göra det redan nu. Då behöver vi också bygga ut undervisningstiden. Den kanske enskilt viktigaste delen är att se till att svenska elever får fler timmar med skickliga lärare.

Anf. 113 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Vi delar i stort både problembeskrivningen och i stora delar riktning.

Jag vill problematisera det sista Erik Bengtzboe sa. Jag kan inte se stöd i forskningen för att det enskilt viktigaste skulle vara undervisningstiden. Undervisningstiden är en påverkbar faktor och därför någonting vi bör fortsätta att titta på hur vi ska utöka, men det viktigaste är kvaliteten i den undervisning eleverna får. Undervisning från en obehörig eller mycket stressad lärare riskerar att inte vara av god kvalitet, och den brist på kvalitet som uppstår i den undervisningssituationen kan inte uppvägas av att det blir mer av undervisningen.

Det är därför det är så viktigt att nu, när vi går åt detta håll, fundera på vad vi gör. Vilka mått och steg tar vi, och i vilken ordning gör vi det? Jag tycker att det viktigaste i det här läget är att säkra att lärarna får skapa kvalitet i den undervisning de bedriver och att eleverna får den undervisning de har rätt till. De har rätt till olika former av särskilt stöd inklusive mer undervisningstid, vilket det i praktiken handlar om när man ges möjlighet till lovskola eller undervisning vid sidan av schemat – det vi lite förenklat, eller faktiskt ganska mycket förenklat, kallar läxhjälp.

Den typen av insatser håller vi på med. Som jag nämnde har vi anställt 20 000 fler inom skolväsendet de senaste åren.

Vi ska snart diskutera hur vi gemensamt kan göra insatser och ansatser för att minska administrationsbördan för lärare så att lärare kan ägna mer tid åt att göra undervisningen högkvalitativ. Med detta avses att förbereda den och att genomföra den, att följa upp och utvärdera den samt att läraren utvecklas i sin undervisning.

Något annat som avses är det relationsbyggande med eleverna som är så viktigt för att läraren ska kunna skapa trygghet i undervisningssituationen och som ibland kräver en insats även vid sidan av den schemalagda tiden. Det kan gälla det där samtalet i korridoren vid sidan av lektionen, som jag tror att Erik Bengtzboe och alla andra som har erfarenhet av skolan minns var så värdefullt för relationen till en enskild lärare. Efter ett sådant samtal upplevde man att man kunde prestera bättre på den lärarens lektioner.

Vi behöver fortsätta att utöka undervisningstiden. Jag har utökat undervisningstiden med totalt över 100 timmar genom de nya mattetimmarna. Jag ser fram emot att vi ökar antalet timmar i två ämnen men kompenserar detta genom elevens val för att inte ytterligare utöka undervisningstiden för varje enskild lärare. Jag har även gjort ett antal andra insatser för att stärka de elever som i dag har det tuffast i skolan.

Nästa steg är att säkerställa att lärarna får använda sin arbetstid rätt, att de har bra avlastning och stöd samt att de har tillgång till bra specialister i sin skolsituation. Om vi lyckas med det kan vi också ta de steg som Skolkommissionen pekar på är nödvändiga. Skolkommissionen tillägger dock att detta bör göras på sikt, eftersom man konstaterar att den ordning som jag nu har beskrivit är en klok ordning för att få rätt kvalitet och rätt resultat av de åtgärder som vidtas.

Anf. 114 ERIK BENGTTZBOE (M):

Fru talman! Det är utan tvekan så att det behöver finnas stödresurser runt om i skolan. Det behövs också fler vuxna i skolan som inte är lärare. Anledningen till detta är inte bara att vi därmed skulle få möjlighet att frigöra lärarledd tid för undervisning, planering och uppföljning – även mer uppföljning av enskilda elever – utan också att det finns ett värde i att renodla lärarnas roll över huvud taget.

Det bidrar till att de får fokusera på sin huvuduppgift, kunskapsuppdraget, vilket vi vet är avgörande för att man ska nå goda resultat i det svenska skolsystemet. Jag är också övertygad om att om lärarna får vara just lärare och inte behöver ägna sin tid åt att vara kuratorer, vaktmästare eller något annat kan detta stärka lärarnas auktoritet och bidra till att vi får mer ordning och reda i den svenska skolan, vilket vi är i desperat behov av.

Jag är glad att regeringen har ändrat sig, exempelvis när det gäller mer idrott, och att man nu, med riksdagens stöd, genomför dessa åtgärder. Detta är någonting som vi har väntat på alldeles för länge. Vi borde också fundera på hur vi över huvud taget kan få in mer rörelse i den svenska skolan, utan att för den sakens skull gå in och detaljreglera.

Särskilt stöd, åtgärder, insatser och extra undervisningstid för de elever som har svårigheter fyller en viktig funktion. Men sanningen är samtidigt att vi behöver höja ambitionerna för den svenska skolan. Vi jublar över Timss-, PISA- och Pirlsmätningar där vi i vissa fall är högst mediokra. Det är inte hållbart för ett land som Sverige.

Om man har så höga ambitioner som vi har vad gäller likvärdighet och jämställdhet och vad gäller att konkurrera med kunskap, trots att vi är ett litet, exportberoende land i utkanten av Europa, måste man ha högre ambitioner och bättre resultat.

Jag ska inte rätta statsrådet – det vore mig främmande – men jag upprepar det jag avslutade med tidigare: Vi behöver fler timmar för eleverna, med skickliga lärare.

Anf. 115 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe, för diskussionen!

Jag konstaterar att vi när vi låg högre i de internationella kunskapsmätningarna – när vi i de flesta ämnen låg på nivåer som var i världsklass – inte hade mer undervisningstid än vi har i dag.

Jag konstaterar också att det finns ett behov av mer undervisningstid i de ämnen där eleverna ytterligare behöver stärkas och i de ämnen som på många sätt har blivit mer komplexa under de senaste decennierna, vilket också speglas i att vi i dessa ämnen har mer innehåll i kursplanerna och högre kunskapskrav.

Hur säkerställer vi då detta? Jag tror att resurser som säkerställer att lärarna får göra rätt saker är en del. Tydlig reglering, som man statligt kan följa upp, till exempel med den stadiindelade timplanen, är en annan del. Tydliga beslut, till exempel att vi redan har infört mer matematik i motsvarande mellanstadiet och kommer att införa mer matematik i högstadiet, är en tredje del.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:53

19 december

Svar på
interpellationer

§ 27 Svar på interpellation 2017/18:118 om lärarnas administrativa arbete

Anf. 116 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Erik Bengtzboe har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska lärarnas administrativa arbete så att de får bättre förutsättningar att klara av sitt kärnuppdrag.

Lärarna är nyckeln till att förbättra skolresultaten. Regeringen ser allvarligt på att läraryrket under lång tid har tappat i status och attraktionskraft.

I departementspromemorian *Tid för undervisning – lärares arbete med skriftliga individuella utvecklingsplaner* från 2013 framgick att lärares arbetsuppgifter hade ökat över tid. Ökningen handlade bland annat om fler uppgifter kopplade till dokumentation och till uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling.

Enligt OECD-studien Talis från samma år ägnade svenska lärare mer av sin tid åt administrativa arbetsuppgifter och mindre åt undervisning och kompetensutveckling än lärare i andra OECD-länder. Rapporterna visade på en ökning av lärares administrativa arbetsbörda över många år.

Den nyligen genomförda undersökningen från Lärarförbundet redovisar att många lärare upplever att mängden administrativa arbetsuppgifter har fortsatt att öka de senaste fem åren.

Regeringen har sedan den tillträdde haft ökad attraktivitet för läraryrket som en av sina viktigaste prioriteringar. Administration som tar tid från mötet mellan lärare och elev är en av de utmaningar som adresseras.

Lärare har använt för mycket tid åt att administrera och rätta de nationella proven. Regeringen har därför, genom en bred överenskommelse, gjort de tidigare obligatoriska nationella proven i SO och NO för årskurs 6 frivilliga. I propositionen *Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala* (prop. 2017/18:14) har regeringen också föreslagit att de nationella proven ska digitaliseras, vilket riksdagen nyligen fattade beslut om. Genom digitalisering kan den tid som lärare lägger på proven minskas ytterligare.

Regeringen har även fattat beslut om en digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Genom digitaliseringen kan verktyg och metoder utvecklas som underlättar personalens administration samt planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av undervisningen. Samtidigt kan gemensamma lösningar minska risken för dåliga och tidskrävande digitala system.

Regeringen har vidare sagt nej till ordningsomdömen i grundskolan – en åtgärd som ytterligare hade bidragit till dokumentationskraven på lärarna.

2015 års skolkommision gör i sitt delbetänkande *Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* (SOU 2017:35) bedömningen att huvudmännen bör beakta den administrativa bördan för lärare och rektorer och vara restriktiva med att belasta dem med egna mål, anvisningar och redovisningskrav vid sidan av det som anges i de nationella styrdokumenterna.

Det finns därför ett behov av att undersöka vilka administrativa uppgifter utöver dem som följer av de nationella målen som i dag läggs på lärare och skälen till detta samt att se över vilka möjligheter som finns att minska mängden sådana uppgifter.

Detta görs i utredningen *Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner* (U 2016:06), som utifrån en analys av arbetssituationen och organisatoriska faktorer ska föreslå åtgärder för att minska det administrativa arbetet för lärare, rektorer och dem som i dag heter förskolechefer. Utredaren ska vidare identifiera och lyfta fram goda exempel på hur lärares administrativa börda kan minska samtidigt som exempelvis kontakten med barns och elevers vårdnadshavare och föräldrar kan genomföras på ett mer effektivt och förtroendefullt sätt.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 vidare föreslagit ett statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, i enlighet med Skolkommissionens förslag. Med en infasning på tre år föreslås 6 miljarder kronor avsättas för syftet. Mer resurser kommer att underlätta för lärarna och innebära förbättrade möjligheter för dem att utföra sina uppdrag.

När det gäller att skapa mer tid för förberedelser och uppföljning och tid för varje elev är det såklart också viktigt att ca 20 000 fler personer, omräknat i heltidstjänster, anställts i skolväsendet sedan läsåret 2014/15, bland annat genom regeringens nu flera gånger nämnda satsningar på fler anställda i förskoleklass och i lågstadiet.

Regeringen har således vidtagit och vidtar flera åtgärder för att minska lärarnas administrativa börda.

Anf. 117 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet, för svaret!

Ja, att skickliga lärare får ägna merparten av sin tid åt att planera, genomföra och följa upp undervisning är ju grunden för att eleverna ska få den undervisning som de faktiskt har rätt till.

Om vi har höga ambitioner för svensk skola och vill se bättre kunskapsresultat, ja då måste också lärarna få ägna sin tid åt att göra det som de gör bäst, nämligen undervisa. De ska inte ägna sig åt administration, att byta gardiner, ställa i ordning lokaler, agera rastvakter eller agera skolkuratorer, utan deras arbetstid måste få gå till att bedriva undervisning.

Som vi konstaterade i den interpellationsdebatt vi hade alldeles nyss har Sverige avsevärt mycket mindre undervisningstid än vad andra länder har. Det går inte att tolka som något annat än att vi faktiskt har lägre ambitioner för hur långt våra elever ska gå. Vi behöver kraftigt bygga ut undervisningstiden. Om det ska vara möjligt måste lärarnas administrativa börda lättas.

Läraryrket konstaterar att bördan har ökat de senaste fem åren. Sex av tio lärare påstår att den administrativa bördan har ökat kraftigt, ytterligare tre av tio lärare håller med om att den har ökat, åtminstone något till mycket. Det är ett stort problem när lärare tvingas ägna sin tid åt administration i stället för att ta hand om sina elever.

I internationella jämförelser, exempelvis Vitalis, kan man konstatera att svenska lärare använder i genomsnitt två timmar mindre per vecka till undervisning jämfört med lärare i andra länder i OECD. Man använder också två timmar mer än andra länder till administration.

Enligt Skolverket, som sammanställer lärarnas egna uppfattningar om hur de använder sin tid, går två timmar per dag för en svensk lärare till administrativa åtgärder och ordnings- och omsorgsåtgärder som inte handlar om att förmedla kunskap och inte handlar om kunskapsuppdraget. Det

exemplifieras med iordningsställande av lokaler, behandla ledighetsansökningar, agera rastvakt och övervaka omklädningsrum två timmar per dag. Det är mer än 20 000 heltidstjänster bara i den svenska grundskolan. Det är en sådan aggressiv mängd lärare i ett läge där vi har lärarbrist att det blir helt sanslöst och man blir helt mållös.

Detta är en utveckling som har pågått i Sverige under lång tid. Och det är tyvärr en utveckling som vi ser i många länder där skolresultaten börjar falla. Det politiska svaret är att man kräver mer kontroller och uppföljning, och myndigheterna kräver också mer kontroll och uppföljning, för man vill ta reda på vad det över huvud taget är som går fel.

Alliansregeringen, de socialdemokratiska regeringarna innan dess och också den rödgröna regeringen nu har bidragit till att öka den administrativa bördan. Det är en utveckling som vi alla måste ta ansvar för att vända.

Sveriges Kommuner och Landsting driver ett projekt som heter PRIO, där man tillsammans med skolorna skalar bort det som är onödigt. Det är viktigt. Att digitalisera och centralisera rättningen av de nationella proven är också viktigt för att frigöra mycket tid. Att se till att vi får in annan personal i skolan som faktiskt kan bidra till att lösa de arbetsuppgifter som lärare tvingas att utföra, eftersom det inte finns någon annan som kan utföra dem, är viktigt.

Det behövs också en tydligare styrning av svensk skola, där detaljregleringarna minskar, där kommunpolitikerns och riksdagspolitikerns klåfingrighet minskar och där det blir tydligt vad lärarens och skolans uppdrag faktiskt är, nämligen att förmedla kunskap.

Anf. 118 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe, för vad jag tror är den viktigaste interpellationen, om jag nu får värdera men det får jag inte, men ändå en mycket viktig interpellation för dagen!

Ska vi lyckas med någon av de andra insatser vi talar om handlar det slutligen om att läraren ska ha möjlighet att brinna för sitt jobb, utveckla sig i sitt jobb och genomföra undervisning av hög kvalitet.

För ett par år sedan kom det siffror som pekade på att lärare är en av landets mest stressade yrkeskåror. Av allt vi vet om stress vet vi att det riskerar att slå ut några av de kompetenser som är allra viktigast i läraryrket. Möjligheten att se en annan individ, utgå från individen, anpassa sin planering utifrån individen, hantera oförutsedda situationer – allt det som vi vet att skickliga lärare gör varje dag – hotas när lärarkåren blir stressad.

Samtidigt vet vi att alla kan beskriva, precis det som Erik Bengtzboe beskriver, hur lärare så ofta blir tusenkonstnärer, att det så ofta finns en uppgift till och en uppgift till som antingen åläggs lärare eller som lärare tar sig an därför att man annars upplever att ingen annan skulle göra det och att det är en del av ens ansvar att göra det.

Vi har kunnat se hur Arbetsmiljöverket gett viten, alltså böter, till huvudmän för att de inte kunnat prioritera lärares arbetsuppgifter på ett sådant sätt att de rimligen ryms inom lärares arbetstid och hur dåligt styrd skolverksamheten varit på många håll. Man har formellt ålagt lärarna arbetsuppgifter som man som arbetsgivare inte kan förklara hur de ska rymmas inom den tid som man ger lärarna.

Utifrån detta arbete har vi också upptäckt ett antal framgångsfaktorer, och jag tänker återkomma till dem. Jag vill dock först konstatera, precis

som Erik Bengtzboe gör, att det finns ett antal insatser som vi kan och ska göra från statligt håll och som vi nu gör och är eniga om. Några exempel är digitaliseringen av nationella prov, digitaliseringen i stort, där vi går ifrån att alla har sitt eget system, med de stora tidsproblem som det kan innebära, till mer av gemensamma lösningar med de tidsvinster som det kan innebära och mer resurser som gör att lärare kan avlastas andra uppgifter och vet att det finns andra som gör det man ska göra. Till detta kommer det viktiga lokala arbete som måste göras, och det skulle jag säga är i två delar.

Det ena är att man behöver klara att prioritera i lärares arbetsuppgifter. Man måste göra det tillsammans med lärarna. Anledningen till att man måste göra det lokalt och tillsammans med lärarna är att förutsättningarna på olika skolor är något olika för vad det är som skapar kvalitet i undervisningssituationen och vad det är som måste lyftas bort. På en skola har man hittat ett gott arbete för att använda rasten till lärande för de yngsta barnen, och man gör det tillsammans med fritidshemspersonalen. På en annan skola agerar lärarna rastvakter enligt traditionell modell, något som mycket väl annan personal skulle kunna göra. På en skola behöver lärarna stöd i att söka upp föräldrarna men sedan använda föräldrakontakten i sitt motiverande arbete gentemot sina elever. På en annan skola behöver lärarna fredas från alltför många intensiva föräldrakontakter som tar tid från arbetet med eleverna. Det ser olika ut.

En sak är dock säker: Alla lärare har högst 24 timmar om dygnet och färre än så i arbetade timmar, och ska så ha. Därför måste prioriteringen göras överallt.

Det andra som behöver göras lokalt, och som Skolkommissionen så tydligt konstaterar, är att rensa i de lokala kraven. Till de nationella krav som vi gemensamt är överens om tillför många huvudmän, inte minst kommuner, mängder av lokala krav som ska följas upp, och på detta ytterligare lokala uppföljningar som inte är kopplade till några krav men som tar tid från lärarna. Här måste det rensas för att tiden ska gå till att uppfylla de gemensamma kunskapskraven.

Anf. 119 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Ja, det här är onekligen en ödesfråga. Vi ska inte bara kunna utöka undervisningstiden och se till att eleverna därmed får mer lärande och att lärarna får mer möjligheter att utvecklas, specialisera sig och kompetensutveckla sig själva. Det är helt enkelt också av den enkla anledningen att lärarna måste få en rimligare arbetssituation med mer ordning och reda i skolan, där hot och våld inte är något som accepteras eller blir kvar, men framför allt att lärarna måste få använda sin tid på ett vettigt sätt. Annars kommer vi inte att kunna rekrytera lärare i framtiden över huvud taget.

När man talar med lärare, oavsett om man gör det när man är ute och besöker skolor, om man gör det privat eller via lärarfacken, kan man konstatera att lärare vittnar om att de lägger timmar på dysfunktionella frånvarorapporteringssystem. De lägger timmar på att iordningsställa lokaler. De byter gardiner. De agerar rastvakter. De lägger väldigt mycket energi på arbetsuppgifter som de absolut inte borde utföra.

Det råder ingen tvekan om att om man ska klara av att avlasta lärarna i dag behöver det komma in andra yrkeskategorier i skolan. Det behöver

komma in lärarassistenter som faktiskt kan ta ett ansvar i mentorskap för elever och i kontakter med elevernas familjer, ansvara för att planera för fritidsdagar, provrättningar, provsituationer och annat så att lärarnas tid frigörs.

Även om antalet vuxna i skolan har ökat, även under den senaste mandatperioden, är det tyvärr så att lärartätheten i Sverige minskar. Vi är nu uppe i tolv elever per lärare. Jag tror att det är första gången på 15 år som vi är över elva elever per lärare. Det behöver alltså komma in fler lärare. Och ska vi lyckas rekrytera lärare och behålla lärare måste det också bli en bättre fungerande arbetsmiljö.

Att man äntligen digitaliserar de nationella proven är utmärkt. Jag förstår dock inte varför det ska dröja så fruktansvärt länge innan detta kan genomföras i realiteten. En rad länder i vår omgivning har jobbat med digitaliserade prov under ett flertal år, så det borde inte ta flera år att ta fram en modell för att digitalisera de nationella proven i Sverige.

När vi ändå genomför en digitalisering av de nationella proven, vilket är alldeles utmärkt och dessutom går att komplettera med att lärarassistenter och andra agerar provvakter när det skrivs så att vi frigör lärartid dubbelt upp, borde vi också införa central rättning av de nationella proven. Det skulle ge oss en mer oberoende bild av elevernas kunskapsresultat.

Det skulle även frigöra tid för lärarna när de inte behöver rätta alla nationella prov utan i stället kan fokusera på att gå in och titta på de uppgifter som är intressanta att jämföra, diskutera och ta med sig till sin undervisning. Att inte behöva sitta och maskinellt rätta de nationella provens skulle frigöra ännu mer tid och renodla lärarens roll.

Det handlar om renodling. Det handlar om renodling av lärarens roll, av lärarens tid och av lärarens uppgifter.

Då behövs det också, precis som statsrådet var inne på, rensas lokalt i vilka krav som ställs av huvudmännen på lärarna. Men det krävs också en benhård tydlighet från regering och riksdag om vad som är det centrala uppdraget för skolan. Alldeles för länge har svenska lärare fått ta ansvar för sociala frågor, för integration och för social anpassning när deras huvuduppgift borde vara att förmedla kunskap och inget annat. Det andra får vi på köpet.

Anf. 120 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Ja, lärare ska ha tid att genomföra högkvalitativ undervisning och att skapa kvalitet i den genom goda förberedelser och relationsbyggande med elever, reflektion över undervisning, vidare bearbetning och kompetensutveckling. Det är här lärares fokus ska ligga. Vi ska ha en stark skolorganisation som innebär att man blir uppbackad och avlastad andra arbetsuppgifter och att man har tillgång till olika former av specialister i skolverksamheten. Det är en av anledningarna till att vi nu anställer många fler i svensk skola och måste fortsätta att göra det.

Därför tror vi att det förslag som Skolkommissionen har lagt fram om att staten ska ta ett större ansvar för skolans finansiering och vikta finansieringen bättre genom en stor statlig insats på totalt 6 miljarder är så viktigt.

Låt mig säga något om digitaliseringen eftersom jag fick ett antal konkreta frågor av Erik Bengtzboe om den. Rätt genomförd sparar digitaliseringen tid, men inte rätt genomförd stjälar den tid. Det finns nog ingen

vuxen människa i Sverige som inte kan beskriva hur dåligt fungerande datasystem snarare har varit tidstjuvar än hjälp att spara arbete.

När vi gör denna stora reform där alla Sveriges elever i en årskurs vid samma tillfälle ska genomföra ett gemensamt prov från olika typer av hårdvara över hela landet, som dessutom ska vara skyddat från de olika typer av intrång som digitala lösningar kan innebära, behöver arbetet genomföras i etapper och ta viss tid. Det första helt digitala provet görs under nästa år, och sedan fortsätter vi att trappa in det.

De grannländer som Erik Bengtzboe nämner började tidigare än Sverige. Jag önskar att vi också hade börjat tidigare, men digitaliseringsstrategin för svensk skola kom först under denna mandatperiod. Dessa grannländer kan också i några fall redovisa att det gick lite för snabbt och att systemen för de digitala proven inte från början höll den kvalitet man önskade eller blev den besparing av tid för lärarna man önskade.

Digitalisering innebär också större möjligheter till central rättning, framför allt för digital rättning. Den typ av uppgifter i de nationella proven som inte behöver rättas av legitimerade lärare bör i normala fall vara uppgifter som ska kunna rättas digitalt. De uppgifter som inte går att rätta digitalt gör inte det för att de kräver lärarkompetens, alltså legitimerade lärare för att rätta. Ibland går det att hitta andra lösningar. Men detta är grundkonceptet, och det är de legitimerade lärarnas tid vi ska spara.

Mer kommer att kunna rättas centralt med digital rättning när vi har digitala prov. Det blir också större möjlighet att organisera rättningen på ett enklare sätt, vilket statsrådet Anna Ekström har beskrivit i de diskussioner ni tidigare har haft.

Måste vi spara tid från de nationella proven är det kanske det tydligaste exemplet på ett statligt påbud som i stor utsträckning är rätt i sak men som genomförs på ett sådant sätt att det stjäl mycket mer tid runt själva genomförandet än vad vinsten för genomförandet blir.

Det var anledningen till att vi kom överens om att man för proven i SO och NO i sexan ska ha möjlighet att besluta lokalt om när och hur man gör dem. Det ska finnas tillgång till nationella prov, den formella termen är bedömningsstöd, som man ska kunna använda som lärare, men det ska finnas ett lokalt beslut om när och hur man använder dem för att man ska spara tid runt dem.

Den utredning som sedan tittade vidare på det tyckte att argumenten höll för att också genomföra samma reform i nian. Här görs också proven i övriga ämnen som man har nationella prov i, men det finns också ett krav på prov i ett av SO- och ett av NO-ämnena. Det har vi inte gått vidare med, bland annat för att vi ser att det inte finns stöd för det i riksdagen. Skulle borgerligheten vilja att man också minskar denna tidsåtgång är vi beredda att föra den diskussionen.

Anf. 121 ERIK BENG TZBOE (M):

Fru talman! Det är hög tid att genomföra en digitalisering av de nationella proven. Min poäng med jämförelsen med andra länder var inte att de var före oss utan att de redan har gjort det. Alltså behöver vi inte uppfinna hjulet igen.

Det är annars en svensk sjuka som vi ständigt ägnar oss åt. Det spelar ingen roll om vi ska bygga sjukhus eller skolor eller införa nationella digitala prov. Vi ska alltid bygga vårt eget system i stället för att ta något

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

som är beprövat och fungerar. Därför blir det alltid dyrare och krångligare, och vi tvingas leva med barnsjukdomar trots att vi är efter.

Den huvudsakliga poängen med central rättning är inte enbart att rätta de lätta uppgifterna utan att ge lärarna ett stöd i att få en oberoende bedömning, även av deras egen undervisningsinsats. Det är självfallet lärarna på plats som ska sätta betygen, och det är självfallet lärarna på plats som också kan gå in och titta på uppgiften och konstatera att de nog hade gjort en annan rättning och inte delar uppfattningen. Vi får på detta vis en ytterligare uppfattning av hur det ser ut.

Ett av huvudproblemen när det gäller uppföljning i svensk skola är att vi saknar oberoende mätpunkter. Vi debatterar Timss, Pirls och PISA för att vi inte kan följa upp hur resultaten är för svensk skola, för det enda vi har att gå på är betygen. De är jämförbara över tid men har sina egna problem.

Vi lider av ett systemfel i Sverige. Det är bara att konstatera. Vi lägger mer pengar på skola och utbildning än praktiskt taget alla jämförbara länder. Ändå får vi ut mindre undervisningstid. Vi får mindre fokus både på undervisning och, som Skolkommissionen konstaterar, på elevhälsa. Det är två av de saker som vi vet är mest väsentliga.

Bakgrunden till detta är att vi uppenbarligen gör fel. Det finns också en politisk klåfingrighet där vi detaljreglerar på ett sätt som inte bara stjälar lärarnas tid utan dessutom kapar deras mandat. Det måste vi ändra på.

Anf. 122 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Diskussionen om central rättning är intressant på många sätt. Men om det inte är de enkla uppgifterna som ska rättas centralt för att de kan rättas digitalt utan de svårare uppgifterna har jag svårt att se vem som inte är legitimerad lärare och därmed behövs i skolväsendet som ska ha tid att rätta dessa uppgifter och dessutom kunna göra det med högre kvalitet än vad de legitimerade lärarna kan. Det är ju en legitimerad lärare som har kompetensen att rätta uppgifter som är utformade för att passa det svenska skolväsendet och de kunskapskrav vi ställer på eleverna.

Det är här problematiken uppstår. Eftersom vi inte har ett förråd utanför skolväsendet av legitimerade lärare som kan hoppa in och göra den centrala rättningen skulle det riskera att stjäla lärartid från skolan oavsett var och hur man organiserar det.

Men de digitala proven ger möjlighet till olika lösningar som fortsätter att spara lärarna tid. Jag tror dock att de frågor som ställs i utredningen om nationella prov, som förslaget bygger på, om mängden prov bör fortsätta att prövas seriöst av oss alla.

Vi lägger inte mer resurser än andra länder på skolsystemet; vi ligger på OECD-snittet. Vi lägger dock mindre på undervisning och elevhälsa. Det beror bland annat på att vi är ett stort land och har mer skolskjuts än andra länder. Vi är också ett kallt land och har dyrare lokalkostnad än andra länder. Vi har dessutom valt att investera i ett antal viktiga kompensatoriska uppgifter vid sidan om undervisning och elevhälsa, till exempel fria skolmåltider, vilket är bra.

Vi måste dock öka resurserna till undervisning och elevhälsa, och det är anledningen till att regeringens budget innehåller ett förslag om utökningar med 6 miljarder till de skolor som behöver det mest. Genomförs det

kommer vi upp i snittet i resurser till undervisning och elevhälsa i OECD. Jag skulle gärna vilja fortsätta för att komma högre.

Prot. 2017/18:53
19 december

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

§ 28 Svar på interpellation 2017/18:185 om undervisningsgapet

Anf. 123 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Ida Drougge har frågat mig vilka fler åtgärder jag avser att vidta för att öka antalet undervisningstimmar för elever i den svenska grundskolan. Jag vill ursäktas om jag upprepar mig från tidigare interpellationssvar i dag.

Jag håller med Ida Drougge om att det är av vikt att värna om undervisningstiden och att tidiga insatser är avgörande för elevernas kunskapsutveckling.

Enligt timplanen för grundskolan uppgår undervisningstiden till totalt minst 6 890 timmar för varje elev. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens proposition *Skolstart vid sex års ålder* (prop. 2017/18:9), och förskoleklassen blir därmed obligatorisk från och med höstterminen 2018. Då förskoleklassen omfattar minst 525 timmars undervisning under ett läsår innebär det en avsevärd utökning av antalet undervisningstimmar för elever i de obligatoriska skolformerna.

Undervisningstiden i ämnet matematik utökades 2013 och 2016 med totalt 225 timmar. I promemorian *En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor* (U2016/03475/S) har det vidare föreslagits att antalet undervisningstimmar i matematik ska ökas med ytterligare 105 timmar i årskurs 7–9 från och med den 1 juli 2019.

Regeringen avser även att göra en ändring i skolförordningen (2011:185) med innebörden att undervisningstiden i idrott och hälsa i grundskolan utökas med 100 timmar från och med hösten 2019. Dessa timmar fördelas om från elevens val då det finns brister i skolornas hantering av elevens val och en stor majoritet av rektorer och huvudmän framfört önskemål om att undervisningstiden för elevens val ska minskas.

Utvärderingar visar att många elever inte får den undervisningstid de har rätt till. Skolkommissionen bedömer, i likhet med regeringen, att det behöver införas en stadiindelad timplan för att säkerställa att alla elever får den undervisningstid de har rätt till och därmed bidra till en mer jämlik skola (*Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* [SOU 2017:35]).

Regeringen har beslutat om en proposition om en stadiindelad timplan i grundskolan (prop. 2016/17:143), och riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Skolkommissionen pekar mycket riktigt på att det finns evidens för att mer lärarledd undervisningstid ger positiva pedagogiska resultat. Enligt kommissionen gäller detta i synnerhet ämnen där möjligheterna att på egen hand läsa in eller få föräldrastöd är begränsade.

Den svenska skolan ska utjämna socioekonomiska skillnader och ge alla människor möjlighet att utvecklas till sin fulla potential. Att ge elever

möjlighet till hjälp med läxor och annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid är ett viktigt steg mot ökad jämlikhet. För att stimulera fler huvudmän att erbjuda hjälp med läxor eller annat skolarbete förstärkte regeringen 2016 satsningen med statsbidrag till läxhjälp för att främja möjligheten för elever att få stöd med läxor eller annat skolarbete utanför den ordinarie undervisningstiden. En del av dessa medel får användas till ideella föreningar.

Skolornas intresse för att erbjuda läxhjälp är stort och ökar. I år betalar Statens skolverk ut totalt 363 miljoner kronor i bidrag till skolor som bedriver läxhjälp. Skolverket betalar också ut 20 miljoner kronor till ideella organisationer som erbjuder läxhjälp. Satsningen möjliggör läxhjälp till totalt 460 000 elever.

Riksdagen har i enlighet med regeringens proposition *En skyldighet att erbjuda lovskola* (prop. 2016/17:156) beslutat om en skyldighet för huvudmän att erbjuda lovskola till vissa elever i grundskolans årskurs 8 och 9. Ett införande av en sådan skyldighet skapar en högre grad av jämlikhet och garanterar att de elever som behöver det erbjuds möjlighet till mer undervisning.

Som en del i arbetet för att stärka nyanlända elevers resultat har en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan pågått sedan 2013. Regeringen bedömer att satsningen bör förlängas också under nästkommande år.

Detta är några åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta för att säkra och utöka elevernas undervisningstid. Undervisningstiden har betydelse, men forskning pekar på lärarens undervisningsskicklighet som den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsinhämtning och resultat. Här är tid för förberedelser av avgörande betydelse. Därför är det viktigt att ca 20 000 fler personer, omräknat till heltidstjänster, anställts i skolväsendet sedan läsåret 2014/15, bland annat genom regeringens nu flera gånger nämnda satsningar på till exempel fler anställda i förskoleklass och på lågstadiet.

Anf. 124 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att ministern anser att undervisningstid är viktigt. Jag tycker att det är bra att ministern anser att tidiga insatser behövs och att ministern förstår att detta såklart hänger ihop med att lärarens undervisningsskicklighet behöver vara bra. Jag tycker att de interpellationsdebatter vi har haft här alldeles nyss visar tydligt hur alla dessa frågor hänger ihop.

Vad jag inte riktigt förstår och vad jag skulle vilja att ministern utvecklar är det han säger i sitt svar – att han vill värna om undervisningstiden. Vill han och kommer han att prioritera att utöka undervisningstiden eller inte, ja eller nej? Ingen föreslår att minska undervisningstiden i dag, varför begreppet att värna om undervisningstid blir aningen diffust.

Jag vet, precis som ministern själv redogjorde för i sitt svar, att undervisningstiden kommer att öka ytterligare 2019. Detta sker på grund av att vi i riksdagen har fattat detta beslut, att vi i Moderaterna likväl som övriga partier i Alliansen har drivit frågan länge och att vi har en majoritet för detta i Sveriges riksdag. Därav följer att matematikundervisningen kommer att öka 2019 och även idrottsundervisning. Så långt, så bra. Därav

kommer också min fråga till ministern, som handlar om ifall han tycker att detta är viktigt och om han kommer att prioritera att utöka undervisningstiden utöver detta, vidare, efter 2019.

Vi är i ett läge i dag när vi ligger efter och när svenska elever kan och lär sig mindre än elever tidigare i Sverige – i faktisk kunskap men också i relation till och i konkurrens med elever i andra länder. Då hänvisar man till att svenska elever kommer att få mer tid och fler timmar i skolan genom att förskoleklassen blir obligatorisk. Jag skulle aldrig försöka påstå att ministern försöker luras, men detta är att dra det väldigt långt, då 98 procent av Sveriges elever redan går i förskoleklass. Dessa 98 procent blir inte fler timmar eller mer undervisning, utan det är exakt samma som i dag.

Frågan om undervisningstid är viktig också därför att det handlar om målstyrning. Det är tydligt och vi vet att hur vi styr svensk skola nationellt påverkar våra skolor, elever och lärare, som sedan genomför och gör det stora jobbet. Därför är det viktigt att vi har våra prioriteringar tydliga. Från moderat håll har vi det: Undervisningstid och undervisningsskicklighet är extremt viktigt och vår prio ett, för med detta följer att lärare måste ha tid att förbereda lektioner. Det ingår i uppdraget: Man måste ha tid att förbereda, genomföra och utvärdera lektioner. Detta är lärarnas huvuduppdrag, detta ger skickliga lärare och detta ger resultat för våra elever.

Anf. 125 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Ida Drougge, för interpellationen!

Jag håller helt med om att jämförelsen med förskoleklass enbart är relevant för det fall att man gör jämförelser med andra länder. Då är det relevant, för då är det motsvarande timmar som räknas in i dessa länder. I tidigare svar angav jag hur komplicerade och svåra den typen av jämförelser kan vara därför att vi räknar något olika, det definieras något olika och olika länder räknar in olika delar under skoldagen. OECD försöker rensa för detta, men då våra länders skolsystem ser mycket olika ut är dessa jämförelser svåra.

Jag konstaterar att det finns länder som har mer undervisningstid än Sverige och länder som har mindre undervisningstid än Sverige. I båda fallen är det länder som har bättre och länder som har sämre kunskapsresultat än vi.

Jag sluter upp bakom Skolkommissionens analys att vi på sikt behöver öka antalet undervisningstimmar och att detta är *ett* sätt att öka kvaliteten, särskilt i vissa ämnen. Jag har ökat det totala antalet undervisningstimmar genom utökningen av matematik 2016. Vi har gemensamt varit överens om denna utökning. I det första skedet 2013 inriktades den på lågstadiet, i nästa skede 2016 inriktades den på mellanstadiet och nu 2019 inriktas den på högstadiet.

Det är korrekt att Moderaterna har drivit på för att vi ska få fler timmar i idrott och hälsa. Jag sluter upp bakom den linjen. Jag tycker att det är viktigt med fler timmar i idrott och hälsa. Det ger bättre möjligheter. Men jag tror att vi samtidigt måste klara att se till att man rör sig mer varje dag. Detta är två saker som på ett olyckligt sätt har ställts mot varandra. Det är bra att vi har lämnat den diskussionen bakom oss.

De två kommande utökningarna av antalet timmar, alltså i matematik och i idrott och hälsa, kommer att ske på ett sådant sätt att antalet timmar i elevens val minskar. Jag bedömer inte att det påverkar resultaten negativt.

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Elevens val är i dag ett ämne med mycket svag kvalitet, och många rektorer anser att detta är en god förändring. Det antal timmar som är kvar i elevens val motsvarar ungefär det antal timmar som gör det möjligt att läsa ett tredje språk under grundskolan, vilket är bra.

Begreppet värna eller säkra undervisningstid som tas upp i interpellationssvaret anknyter till den stadieindelade timplanen. Det som vi reglerar som undervisningstid är en sak. Tyvärr visar uppföljningarna att den undervisningstid som eleverna faktiskt får många gånger har varit en annan sak. Det har delvis berott på att vi har saknat en stadieindeldad timplan. Genom att vi inte har haft en stadieindeldad timplan har det kunnat vara så att en elev som har flyttat och bytt skola under sin grundskoletid har fått färre timmar under sin grundskoletid, därför att han eller hon helt enkelt har gått från en skola som har förlagt ett visst ämne sent till en skola som redan har gått igenom detta ämne.

Det som såklart är vanligare är att bristen på möjlighet till uppföljning gör att många skolor inte har haft full koll på hur många timmar eleverna faktiskt har. Det är svårt att göra en sådan uppföljning av nio, eller för den delen tio, år. Den stadieindelade timplanen ökar dessa möjligheter. I praktiken vet vi att det kommer att innebära fler undervisningstimmar för eleverna.

Jag anser, precis som Skolinspektionen, att undervisningstimmar i ett antal ämnen bör öka framöver. Men det bör göras samtidigt som man minskar administrationen för lärare och klarar av att anställa fler lärare. Det innebär också att antalet timmar bör öka i den takt som är möjlig utan att inkräkta på lärares möjligheter att skapa kvalitet i undervisningssituationen.

Anf. 126 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Detta är bra. Jag kan inte tolka ministern på något annat sätt. Det är i alla fall ett steg framåt att ministern och regeringen vill värna att eleverna får den undervisningstid som de redan har rätt till. Det är ett steg framåt, och det är ett viktigt steg framåt. Jag tycker också att det är bra med en stadieindeldad timplan.

Från moderat håll vill vi gå ytterligare ett steg framåt. Det är självklart så att ytterligare undervisningstid – vi vill ha en timme mer – hänger ihop med att denna undervisningstid också ska vara av hög kvalitet och att lärarna då behöver ha de möjligheter som krävs för att kunna leverera det. Det är självklart. Det är därför som frågan också handlar om hur vi styr för att få just det.

Allt visar att våra lärare inte jobbar mindre än lärare i andra länder. De är inte latare, de är inte färre timmar på jobbet, de tänker inte mindre på sitt jobb – tvärtom. Däremot är läraruppdraget spretigare än i många andra länder, och lärarna jobbar mer med annat än det som de är utbildade till. Det i sig gör också – det framgår av forskning – att läraryrkets status blir lägre. Inom alla yrken där man jobbar med annat än det som man är utbildad till – det som allmänheten uppfattar att till exempel en lärare gör – och alltså inte får jobba med det som man är utbildad till sänks attraktiviteten i yrket hos i detta fall lärarna själva och också hos övriga i samhället. Denna onda spiral måste vi vända.

För att regeringens utökade antal platser på lärarutbildningen över huvud taget ska kunna fyllas och för att elever där inte ska hoppa av i så stor

utsträckning som i dag måste statusen öka. Lärarna måste få göra det som de är utbildade till att göra och de måste få möjlighet att professionalisera sig ytterligare och bli bättre på att just undervisa och förbereda och utvärdera lektioner. Och de måste få ägna mindre tid åt annat.

Vi har ytterligare förslag om detta, vilket Erik Bengtzboe på ett tjänstfullt sätt här tidigare har redogjort för, det vill säga hur man kan minska administrationen.

Jag tycker att det är lite provocerande hur vi använder lärarnas skicklighet. De städar, ställer i ordning stolar, torkar tavlor, hänger upp gardiner och håller ordning i omklädningsrum när vi behöver dem till så mycket annat och när de är alldeles för få och bristen är så stor.

Ministern nämner också förslaget om lovskola. Det är också ett halvt steg framåt, eftersom den inte är obligatorisk för eleverna att gå i. Den är frivillig. Jag undrar varför man har valt att göra så. När grundskolan inte är frivillig, varför är det då frivilligt att gå i lovskola när en elev ligger efter och inte når målen?

Anf. 127 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag tackar Ida Drougge för detta. Att få bedriva undervisning av god kvalitet, att få möjlighet att utveckla sitt yrke och få vara den lärare som man tänkte att man skulle bli när man en gång valde lärarbanan är den avgörande frågan för läraryrkets attraktivitet. Ja, därför är det viktigt att anställa fler i skolan, så att lärare får vara just lärare och får fokusera på läraruppgiften.

Ja, jag delar helt Ida Drougges beskrivning av att det är provocerande när lärare inte får makt över sina arbetsuppgifter utan blir tusenkonstnärer och alltiallon eller administratörer med viss undervisningsskyldighet. Lärare ska få vara lärare. Det är det vi måste lösa. Löser vi det skapas det förutsättningar för att vi ska kunna möta behovet av mer undervisningstid också för eleverna.

Jag är dock inte säker på att jag vill kombinera mer undervisningstid för eleverna med mer undervisningsskyldighet för lärarna. När vi minskar den administrativa tiden tror jag att vi i första hand ska säkra att lärarna får mer förberedelsestid för att skapa kvalitet i undervisningen. Vi måste också utbilda fler lärare och anställa fler lärare för att kunna se till att eleverna får mer undervisningstid i de ämnen där det kan göra störst skillnad.

Det finns en målkonflikt mellan fler timmar och kvalitet i undervisningen. Skapar man inte rätt förutsättningar för lärarna så att dessa lärare, eller ännu värre dessa lärare plus en ökad andel obehöriga lärare, ska genomföra undervisningen finns det en risk för att kvaliteten i undervisningen sjunker. Det är denna målkonflikt som vi gemensamt behöver hantera. Det är därför som jag inte ställer mig bakom att vi nästa år eller året därpå ska införa ytterligare en undervisningstimme varje dag.

Däremot gör vi ett antal andra insatser, som jag har redovisat i de interpellationsdebatter som vi har haft. En av dem är obligatorisk lovskola. Jag får frågan varför obligatorisk lovskola inte är obligatorisk för eleven. Anledningen till det är att när vi går vidare med detta, som också bygger på den tidigare nämnda Grundskoleutredningen och Ann-Marie Beglers analyser, gör vi det utifrån de framgångsfaktorer som vi har sett. En av dessa starka framgångsfaktorer har varit att man har jobbat med att elever-

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

na är motiverade att ta det där sista steget för att klara ett moment i undervisningen som innebär att de når ett sista kunskapskrav och kan få ett betyg för att bli behöriga. Skulle man till dessa dagar och veckor tvinga in alla elever som inte når ett resultat för att bli behöriga, oavsett hur långt de har kvar tills de ska nå detta resultat, skulle risken vara stor för att kvaliteten i lovskolan sjunker och att förutsättningarna för just de elever för vilka lovskolan är en möjlighet att nå behörig nivå blir sämre.

Utvärderingar visar också att lovskolan riskerar att ”bara” bli en förlängning av terminen för eleverna, det vill säga mer av samma sak. Och en av poängerna med lovskolan har varit att man har organiserat den på ett lite annat sätt, med mer individualisering i fråga om de moment som eleverna har saknat. Därför har vi valt att inte gå fram med att lovskolan ska vara obligatorisk för eleverna, i enlighet med Ann-Marie Beglers analys.

Det som jag skulle kunna tänka mig att man kan titta vidare på är om skolorna ska kunna använda ett obligatorium för de elever som skolan, genom rektors beslut, bedömer verkligen skulle ha nytta av lovskolan även i de fall där eleverna inte vill gå i lovskola.

I dag är det så att har du väl tackat ja till ett erbjudande om lovskola inträder skolplikt. När du väl har tackat ja är lovskolan obligatorisk för dig som elev.

Anf. 128 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Det ligger inte på mig och min roll att ge några tips till ministern, men jag skulle vilja göra några medskick. Om man från regeringens sida hade vidtagit några fler åtgärder för att minska den administrativa bördan för lärare hade jag nästan köpt att man ansträngde sig maximalt för att använda lärare på rätt sätt för att då kunna öka undervisningstiden. Då skulle vi helt enkelt få se om den tid som frigörs behöver gå åt till redan befintlig undervisningstid eller om man kan vänta något år eller två för att se om den tiden kan användas till att öka undervisningstiden ytterligare i takt med att man också följer hur många nya lärare som kommer in i yrket, hur pensionsavgångarna blir och så vidare. I dagsläget tycker jag dock inte att det resonemanget håller.

Jag tycker att det är att lägga väldigt stort ansvar och stor tyngd på de elever som inte når målen i skolan när man säger att lovskola och läxhjälp ska vara frivillig. Det är inte alltid särskilt coolt eller socialt okej när du går i åttan eller nian att stanna kvar efter skolan och studera ytterligare. Att lägga ansvaret på eleven att själv välja att studera mer eller inte tycker jag inte är rätt, utan det hör till den vuxnes roll i sammanhanget.

Ytterligare en åtgärd man hade kunnat vidta är faktiskt också att lägga det här tidigare, redan i sexan eller sjuan.

Anf. 129 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Ida Drougge, för resonemanget om lovskola! Jag delar inte bedömningen att man skulle införa en lovskola som är obligatorisk för alla som riskerar att missa kunskapskraven, för jag tror att lovskolan ska vara till för dem som är på väg att missa kunskapskraven och har förutsättningar att nå dem just genom verktyget lovskola så att man kan skapa en kvalitativ möjlighet för dem. Men jag delar bedömningen att det mycket väl skulle kunna vara en poäng att rektor har möjlighet att fatta beslut om det som en stödinsats på samma sätt som man kan fatta beslut

om andra stödinsatser. Det skulle innebära att beslutet om att gå i lovskola inte ligger hos den enskilda eleven. Jag tycker att det är en ganska klok lösning som också liknar det system vi har i övrigt för stödinsatser där eleven såklart i högsta grad är delaktig i arbetet med till exempel vad ett åtgärdsprogram ska fyllas med men där det i slutändan är ett beslut som inte ligger på eleven när det gäller exakt hur undervisningen ska utformas.

Det fanns dock inte beredningsunderlag för det, utan frågan som Ann-Marie Begler hade att pröva var om det skulle vara obligatoriskt för alla i gruppen eller om det inte skulle vara obligatoriskt alls och landade utifrån framgångsfaktorerna i att det borde vara frivilligt. Men det här är verkligen en fråga som jag ser att man skulle kunna titta vidare på och som i bred bemärkelse faktiskt ligger i den utredning som i dag pågår om hur stödinsatser i vid mening ska kunna förbättras. Den utredningen genomförs av Åsa Karle som också är chef inom Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Med detta vill jag tacka Ida Drougge för debatten, och för det fall Erik Bengtzboe och Ida Drougge nu avviker från kammaren vill jag också önska er ett gott uppehåll från riksdagsarbetet på plats här och en god jul!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 29 Svar på interpellation 2017/18:257 om destruktiva könsnormer

Anf. 130 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Daniel Riazat har frågat mig vilka krav på åtgärder jag som minister har ställt på Statens skolverk och Statens skolinspektion. Daniel Riazat har också frågat mig om när lagförslaget om att flytta ansvaret för utredningar av anmälningar om trakasserier från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen kommer.

Uppropen under hashtaggen #metoo upprör och berör oss alla. När jag som statsråd med ansvar för utbildning nås av uppropen från skolan, om barns och elevers utsatthet och upplevelser, tar jag det förstås på största allvar. Sexuella ofredanden och trakasserier måste bekämpas med samhällets fulla kraft. Utöver åtgärder för att identifiera, gripa och bestraffa förövare är det angeläget med förebyggande åtgärder. Man måste aktivt motarbeta attityder och beteenden som normaliserar olika former av sexuella ofredanden och övergrepp.

Skolan har genom diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen (2010:800) en skyldighet att arbeta aktivt mot bland annat sexuella trakasserier. Från och med den 1 januari i år har det förtydligats i lagstiftningen att skolorna måste ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier. Det återfinns i 3 kap. 18 § diskrimineringslagen.

Forskningen visar vikten av ett systematiskt proaktivt arbete med normkritik, inkludering, likabehandling, delaktighet och inflytande. Att i skolan på ett tidigt stadium reagera på och motverka grovt språk eller att barns kroppsliga integritet kränks i lek eller fysiska aktiviteter är att motverka den normalisering som uppropen från skolan vittnar om. Normkritik och normmedvetenhet är en utgångspunkt för skolmyndigheternas arbete med dessa frågor. I Skolverkets rapport *Diskriminerad, trakasserad*,

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

kränkt? från 2009 och i Skolinspektionens kvalitetsgranskning *Skolors arbete mot trakasserier och kränkande behandling på nätet* från 2016 understryks betydelsen av att skolan utmanar normer som kan leda till kränkningar.

Inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen har regeringen vidare gett Skolverket i uppdrag att genomföra kompetens-, utvecklings- och stödinsatser för att utveckla arbetet med skolans värdegrund. Det gäller till exempel trygghet och studiero, jämställdhet och normkritik samt arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

I skolans sex- och samlevnadsundervisning finns möjlighet att ta upp frågor om normer, identitet och samtycke i flera ämnen. Skolinspektionen genomför nu en granskning av sex- och samlevnadsundervisningen. Regeringen avser att noggrant ta del av resultatet av den granskningen och utifrån den överväga vilka åtgärder som är lämpliga.

Regeringen har vidare gett Skolverket i uppdrag att göra en översyn av förskolans läroplan. I det arbetet ska även barns rätt till integritet lyftas fram och förtydligas. Det handlar bland annat om barns rätt till kroppslig integritet.

Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn i skolan utifrån diskrimineringslagen och utreder anmälningar om sexuella trakasserier. Skolinspektionen utövar tillsyn över att bestämmelserna om kränkande behandling och trygghet och studiero i skollagen efterlevs i skolorna. I betänkandet *Bättre skydd mot diskriminering* (SOU 2016:87) föreslås att tillsynsansvaret för arbetet med åtgärder mot diskriminering i skollagsreglerad verksamhet ska övergå till Skolinspektionen och ett lagförslag härom lämnas. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har vidtagit en rad konkreta åtgärder för att skolan ska identifiera normer som begränsar lika möjligheter för barn och elever att lära och utvecklas i skolan. Vårt arbete med detta fortsätter.

Anf. 131 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret! Sedan berättelser under hashtaggen #metoo började spridas i mitten av oktober har många fler upprop gjorts i olika branscher och sektorer i samhället. Som jag har nämnt i min interpellation har bland annat hashtagarna #tystiklassen, #räckupphanden och #ickegodkänt kommit från skolans värld. Tusentals tjejer och kvinnor, unga som gamla, har vittnat om sexuella trakasserier och övergrepp inom skolan. Förövarna har en sak gemensamt, och det är att de är män. Det handlar om klasskompisar, lärare eller annan skolpersonal. Det är inte alla män, men det är alla sorters män.

Det här är inte överraskande, och nu är det dags att vi agerar och visar att vi tar dessa vittnesmål på allvar och att det inte ska stanna vid ord. Vi behöver lägga över ansvaret där det hör hemma. När män är skyldiga till nästan allt våld och alla sexuella övergrepp kan det inte ligga på kvinnorna att behöva ändra på sitt beteende.

Alla måste gå i skolan. Därför är det viktigt att skolorna tar tag i det förebyggande och åtgärdande arbetet mot sexuella trakasserier och sexuellt våld. Skolan är dessutom den plats där det är vanligast att unga tjejer utsätts för sexuella trakasserier.

Uppropen visar på bristerna i dagens arbete. Jag är glad att regeringen och utbildningsministern är seriös på den här punkten. Men samtidigt visar det här att vi behöver göra mer för att komma fram till lösningar. Det visar att Skolverkets stödmaterial för värdegrundsarbetet, där sexuella trakasserier är inkluderade, är bra i ord men att det inte alltid fungerar i praktiken.

I Friends rapport från 2017 beskriver organisationen att man har mött flera elever och lärare som är så vana vid sexuella trakasserier att de ser det som en del av vardagen och som att det är på det sättet tjejer och killar beter sig mot varandra. Flickor får lära sig att när en pojke jagar eller slår en flicka betyder det att pojken tycker om henne – ni vet, kärlek börjar alltid med bråk.

Ett sexuellt ofredande där en kille tar en tjej mellan benen eller på bröstet förklaras i princip ofta eller alltid bort med att killen är barnslig eller omogen och inte har förstått sin handling. Det är inte acceptabelt. När övergrepp dessutom når rättssalen – det handlar om att män har behandlat kvinnor på det sättet – finns det alldeles för många fall där man får höra i domstolen att det är något som männen inte har förstått och att det inte har varit avsiktligt.

Det är bra att regeringen har gett Skolverket i uppdrag att ta fram en ny läroplan för förskolan, för att ge frågan större tyngd.

Vad avser regeringen att göra i övrigt för att vi ska komma någon vart med problemet? Generationer av kvinnor och tjejer ska inte behöva acceptera att det ser ut på det här sättet. Vi kan inte heller ha ett utbildningssystem där destruktiva könsnormer och destruktiva beteenden från män och killar accepteras.

Anf. 132 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack för interpellationen, Daniel Riazat!

Vi har arbetat med några åtgärder länge. Jag beskrev en del av dem i svaret. Det handlar om förändring och förstärkning av förskolans läroplan, säkrandet av nationella skolutvecklingsprogram som ger skolorna stöd i deras arbete med detta och den lagförändring som vi avser att genomföra för att skärpa Skolinspektionens möjligheter att arbeta mot sexuella trakasserier på alla skolor och möjligheter att agera när man får in en anmälan om sexuella trakasserier. Jag kan också lägga till den handledning om hur en vuxen i skolans värld ska agera när man misstänker eller får kännedom om ett sexuellt övergrepp mot ett barn. Den har tagits fram av Stiftelsen Allmänna Barnhuset genom regeringens uppdrag och finansiering.

Att skolmiljön inte är trygg för alla är känt. Och det har varit en av våra största prioriteringar den här mandatperioden. Det här är åtgärder som nu ska verkställas.

Trots att det har varit känt tror jag att det är omöjligt för en rimlig människa att inte skakas på allvar av vittnesmålen som kommer ur metoo och de specifika upprop som är kopplade till skolans värld. Många av kränkningarna, övergreppen och brotten som beskrivs har skett i skolans värld – mellan elever, mellan personal, från elev mot personal eller från personal mot elev.

För det fall det har skett någon annanstans eller i andra branscher tycks det bygga på attityder som har grundlagts tidigt, när männen har varit pojkar i förskolan eller grundskolan. Daniel Riazat beskriver hur kultur, attityder och förväntningar på hur män och kvinnor ska vara mot varandra

normaliserats där. Lekar blev till kränkningar, negligerande av tjejs integritet blev till sexuella övergrepp och språkbruket och beteendet vid sidan av lektionerna – ibland också på lektionerna – blev sådana att övergreppen och det vi nu ser blev normaliserat. Det visar hur extremt viktigt det här arbetet är.

Jag kan inte annat än instämma i att det måste bli ett före och ett efter hösten 2017. De modiga vittnesmål som nu kommer i ljuset måste leda till handling, av alla i ansvarig ställning. Det gäller såklart varje rektor och varje vuxen på varje skola. Men det gäller också oss.

Vi kommer att fortsätta sitta ned med skolmyndigheterna. Vi har påbörjat ett arbete för att se om det går att förstärka de insatser vi gör nu, om det går att säkra att de kommer ut på alla skolor på ett annat sätt än tidigare. Kan vi samverka med lärare, skolledarack och andra organisationer som kan nå fram för att göra förändringar? Och hur ska det i så fall ske?

Vi har lagt grunden för att åstadkomma en förändring. Vittnesmålen har skapat en medvetenhet som jag inte tror att något regeringsuppdrag eller någon kampanj från en intresseorganisation eller ett politiskt parti skulle kunna göra. Den medvetenheten och den grunden måste nu användas till verklig förändring ute på varje skola.

Anf. 133 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill återigen tacka utbildningsministern. Jag är som sagt glad över att regeringen ser problemet och tar det på lika stort allvar som vi. Det ska inte stanna vid att vara berättelser, utan det ska skrivas en ny berättelse som handlar om ett annat samhälle där patriarkala och destruktiva könsnormer inte är basen, vilket de tyvärr har blivit. De åtgärder som utbildningsministern har presenterat är bra. Vi kommer också att följa utvecklingen.

Jag skulle vilja lyfta upp några andra områden, för att se hur regeringen och utbildningsministern tänker. En fråga handlar om läromedlen i skolan, det vill säga det material man använder för att undervisa eleverna. Finns det ett tank när det kommer till att bryta mot destruktiva könsnormer och i mångt och mycket patriarkala, ibland till och med rasistiska, normer som kan förekomma i läromedlen?

Det har kommit flera rapporter under ett antal år, även innan den här regeringen kom till makten, som visar att läromedlen i skolan egentligen inte lever upp till läroplanen, som går ut på att vi ska motverka de normerna. Läromedlen utgår till stor del från män. När det gäller till exempel historieböckerna verkar kvinnor som har gjort viktiga avtryck i vårt samhälle inte ha existerat. Det stämmer såklart inte.

Den andra frågan handlar om undervisningen i sex och samlevnad och sexualkunskap. Vilka planer har regeringen där? Vi vet att det också där har fungerat på många håll, men att det har varit betydligt sämre på andra håll. Man har inte levt upp till förväntningarna.

Den tredje frågan handlar om vem som ska flytta på sig under tiden efter att en elev har blivit utsatt och man tar tag i problematiken. Det kan såklart gälla andra trakasserier också, till exempel mobbning. Men i det här fallet har unga tjejer gång på gång fått flytta på sig medan killen, förövaren, i princip inte har berörts av det han har utsatt henne för. Något måste göras åt det.

Kan man till exempel göra något när det gäller skolledarna, för att tydliggöra vad som gäller? Jag är också insatt i hur skollagen ser ut. Men skollagen följs uppenbarligen inte. Vad vill utbildningsministern göra för att se till att implementeringen av den befintliga skollagen följs i det avseendet?

Prot. 2017/18:53
19 december

Svar på
interpellationer

Anf. 134 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack för frågorna, Daniel Riazat!

När det gäller läromedel vet jag att läromedelsbranschen arbetar medvetet för att förflytta både de problem som funnits i läromedlen och de problem i särskilda ämnen som speglas i läromedlen. Till exempel har det varit ett relativt ensidigt fokus i svensk historieforskning, vilket har lett till att också läroböckerna fyllts med visst stoff och att annat har utelämnats.

Den ordning vi har i dag sedan relativt lång tid är att skola och lärare får använda de läromedel som man anser lämpliga. Sedan följer vi som stat upp att varje skola har liknande undervisning. Där kan också ingå att granska vilka läromedel som används och hur de uppfyller det som står i läroplanen. Jag är inte främmande för att man skulle kunna ge råd till skolor på det sätt som görs i de flesta andra länder, där man ser efter att de läromedel som tas fram följer regleringen för skolan om till exempel värdegrunden. Det gäller kanske oftast och mest innehållet för separata kurser.

Oavsett om man har den ordningen eller den ordning som vi har i Sverige är det till syvende och sist så att läromedlen måste produceras. Jag tror inte att läromedel ska produceras av staten. I grunden är det bra att läromedel produceras oberoende av staten. Statligt producerade läromedel tycks följa en viss trend men missa andra trender – milt uttryckt. Av den anledningen finns det skäl att säkra att det är branschen som gör jobbet. Det har jag vid flera tillfällen mött i läromedelsbranschen.

När det gäller den andra frågan om sex och samlevnad har vi nu begärt en kvalitetsgranskning från Skolinspektionen. Bakgrunden till det är att vi vet att det brister. Det ser väldigt olika ut i olika skolor med tanke på det som står i styrdokumentet och det som faktiskt händer på skolorna.

Vi har dock ingen översikt av hur det brister. Vi vet inte var de stora bristerna finns, och vi vet inte riktigt var vi ska sätta in det konkreta stödet. Det är ju det som kvalitetsgranskningen ska komma fram till. Utifrån den kan vi fatta beslut om till exempel ett nationellt skolutvecklingsprogram för att fortbilda lärare. Men då behöver vi veta vilken lärarkategori det är som mest behöver denna fortbildning. Mot bakgrund av den stora roll som en bra sex- och samlevnadsundervisning kan spela tror jag absolut att det ska genomföras.

Den tredje frågan handlade om att elever som har begått kränkningar ska kunna flyttas. Ja, precis som Daniel Riazat säger är skollagen i grunden mycket tydlig. Rektor har möjlighet att stänga av en elev och också att flytta en elev. Rektor kan också stänga av en elev och välja att flytta eleven under den tid som avstängningen sker. De rättsfall som vi har på bordet antyder att åtgärderna används för lite snarare än för mycket. Det är viktigt att det finns information, integritet och möjlighet hos varje rektor att använda de verktyg som skollagen ger.

Därför fattade regeringen i torsdags beslut om att i Skolverkets regleringsbrev ge ett uppdrag som innebär att man ska utvärdera både användningen av lokala ordningsregler och användningen av de disciplinära åtgärder som skollagen medger. Man ska också utvärdera hur vi kan nå ut med information om desamma och goda exempel till Sveriges rektorer.

Anf. 135 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag tycker, som sagt, att det är väldigt bra att regeringen har tagit detta på allvar. Jag instämmer också i att det kan finnas problem med läromedel som produceras av staten och att det inte är den enda lösningen. Även inom staten finns det uppenbarligen individer som bär på destruktiva könsnormer. Det är ingenting som är isolerat till enbart klassrummen eller till ideella organisationer, utan det finns i hela vårt samhälle. Därför tror jag snarare på att man ska tydliggöra och kanske vara lite hårdare och blanda sig i lite mer för att ge råd till skolorna så som utbildningsministern sa att han inte är främmande för. Jag skulle absolut ställa mig bakom ifall regeringen framförde ett sådant förslag.

När det gäller sex och samlevnad håller jag med om att det är ganska otydligt var problemen finns och exakt på vilket sätt man ska tackla dem. Det är väldigt bra att man fortsätter att arbeta med det.

När det kommer till skollagen upplever jag – som jag sa tidigare – att lagen är tydlig när det gäller förflyttning och avstängning av elever, men det behöver göras ytterligare för att skolledare ska följa lagstiftningen. Där är jag återigen glad över beskedet från regeringen.

Det finns en rad andra saker som man skulle kunna göra och som man har gjort tillsammans i olika kommuner. Under tiden som vi har de mönster som vi har, de normer som vi har, är det viktigt att elever som är utsatta ges möjlighet att stärka varandra och sig själva. Det är inte alltid som elever vänder sig till kuratorer eller till skolpsykologer, så där skulle man kunna ha till exempel feministiskt självförsvar och andra åtgärder.

Anf. 136 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Daniel Riazat!

När det gäller läromedel kan jag understryka och förtydliga att det som branschen efterfrågar är till exempel att Skolinspektionen oftare skulle granska vilka läromedel som används. Branschen har såklart ett stort intresse av att man använder uppdaterade läromedel och att läromedlen förändras i takt med att innehållet i ämnena förändras. Det gäller också kunskap om hur man tillverkar ett bra läromedel som kan vara ett gott stöd i lärarnas arbete.

Den grundläggande ordningen att vi inte styr skolan genom läromedlen utan att vi styr skolan genom styrdokument och granskning av skolan för att på det sättet se till att undervisningen är likvärdig försvarar jag starkt. I det arbetet kan också ingå att ge olika typer av råd eller se hur läromedel kan användas på ett gott sätt så som man gör i många andra länder.

Med detta tackar jag för det stöd som finns för regeringens arbete på det här området. Arbetet kommer att fortsätta, och jag ser fram emot att vi fortsätter att träffas för att utveckla den här politiken. Jag önskar ledamoten ett gott uppehåll i riksdagsarbetet och en god jul.

Anf. 137 Statsrådet HELENE FRITZON (S):

Fru talman! Jan Ericson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att Migrationsverkets skuld till kommunerna betalas i närtid och om jag kan tänka mig att överväga en ny modell med preliminära löpande a conto-utbetalningar som stäms av i efterhand för att minska den stora summa kommunerna tvingas vänta på.

Den stora ökningen av antalet asylsökande under 2014 och 2015 ledde till att kommunernas ansökningar om ersättning ökade kraftigt. Det tidigare administrativt krävande ersättningssystemet för kommunernas mottagande av ensamkommande barn bidrog till fördröjningar i handläggningen. Systemet medförde en lång eftersläpning från att den faktiska kostnaden uppstod till dess att kommunerna ansöker om ersättning och sedan slutligen får betalt av Migrationsverket.

I dag ligger balansen på 8,1 miljarder kronor. Vid årets slut beräknas balansen ligga mellan 4 och 5 miljarder kronor.

För att effektivisera utbetalningarna till kommunerna införde regeringen den 1 juli 2017 ett nytt ersättningssystem för kommunernas mottagande av ensamkommande barn. Det nya ersättningssystemet bygger i större utsträckning på schabloner som betalas ut automatiskt utan att kommunen behöver ansöka om ersättning. Införandet av det nya ersättningssystemet har effektiviserat utbetalningarna till kommunerna för kostnader som uppstått från och med den 1 juli 2017. Kommunerna har fram till den 31 december möjlighet att ansöka om ersättning för kostnader som uppstått innan det nya ersättningssystemet infördes.

Bland annat för att i högre takt kunna betala ut äldre anspråk om ersättningar har regeringen föreslagit och riksdagen fattat beslut om en ökning i höständringsbudgeten 2017 med 6,3 miljarder kronor.

Migrationsverket bedömer att man kan betala ut större belopp till kommuner och landsting under 2017 än vad som tidigare antagits, både genom ökad effektivitet i handläggningen och genom direkta delutbetalningar. Genom denna hantering kommer Migrationsverket således att kunna betala ut en större del av sina ersättningsanspråk under 2017 än vad som tidigare har prognostiserats. Kontroll och sedvanlig handläggning av de ersättningsanspråk som delutbetalas kommer i stället att ske under 2018.

Detta var mitt inledande svar.

Anf. 138 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Det är ju lite hedrande att få delta i dagens sista interpellationsdebatt.

Ministern och jag träffades här för knappt en månad sedan. Då berättade jag att jag för drygt ett år sedan ställde en interpellation till dåvarande migrationsminister Morgan Johansson med anledning av att Migrationsverket hade en väldigt stor obetald skuld till kommunerna. I den efterföljande debatten utlovade han att Migrationsverket höll på att arbeta sig i kapp och att väntetiden för betalning successivt skulle minska.

När jag i början av december skrev den här nya interpellationen var Migrationsverket fortfarande skyldigt kommunerna över 10 miljarder kronor för asylmottagandet. Detta har fått till effekt att mindre kommuner med stort mottagande har fått väldigt stora ekonomiska obalanser och till och med har tvingats låna för att klara den löpande ekonomin.

Nu säger ministern att skulden enligt Migrationsverket är nere på drygt 8 miljarder, och ministern tror att balansen ska vara nere på 4–5 miljarder vid årsskiftet. Om bara några veckor, med lite helger emellan, ska man alltså halvera sin skuld till kommunerna från 8 till 4–5 miljarder. Detta låter faktiskt något osannolikt.

Jag misstror inte alls ministern, men jag tror att man kanske ska ta Migrationsverkets uppgifter med en liten nypa salt. Om Migrationsverket inte lyckades hålla den förra migrationsministerns löfte för ett år sedan om att minska skulden kraftigt tvivlar jag tyvärr på att man faktiskt kommer att lyckas den här gången. Faktum är att Sveriges kommuner i flera år i praktiken har kommit att agera bank åt staten. Det beror på att ersättningen från Migrationsverket betalas ut i efterhand med stora fördröjningar.

Effekterna av den nya bosättningslagen och de i övrigt ganska stora påfrestningarna på kommunerna som kommit till följd av det stora antalet nyanlända, till exempel vad gäller skolan, är tillräckligt stora utan att staten behöver försvåra situationen genom att släpa efter med ersättningarna till kommunerna. Annars finns risken att kommunerna behöver dra ned på annat. Vi vet ju att det i sin tur inte direkt gynnar integrationen. Det minsta man kan begära är att kommunerna får betalt i tid så att de får en överblick över sin ekonomi och sin budget.

Migrationsministern nämnde i debatten i början av december att Migrationsverket hade ändrat sina utbetalningsrutiner och mer använde schabloner. Detta var något jag efterfrågade i min debatt med Morgan Johansson för ett år sedan. Enligt honom var det omöjligt, och risken var att kommunerna då skulle få för mycket betalt, att det skulle skapa för mycket osäkerhet och så vidare. Tydligt gick det bra ändå.

I början av december var migrationsministern osäker på om den nya schablonmodellen gällde för alla kommunplacerade nyanlända eller bara för ensamkommande barn. Hon ville återkomma om detta. I dagens debatt har jag fått svaret att modellen bara gällde de ensamkommande barnen. Varför är det så?

Jag har svårt att se att det skulle finnas något problem med att använda schabloner för alla typer av ersättningar för nyanlända för att sedan stämma av i efterhand om det finns detaljer som man behöver göra återkrav för eller som kan dras på nästan utbetalning. I min interpellation frågar jag faktiskt ministern om hon kan tänka sig att överväga en ny modell med preliminära löpande a conto-utbetalningar som stäms av i efterhand och som gäller alla former av mottagande av nyanlända, inte bara ensamkommande barn. Denna fråga får jag inte svar på i ministerns inledande anförande, och därför upprepar jag den.

Anf. 139 Statsrådet HELENE FRITZON (S):

Fru talman! Jag vill verkligen tacka för interpellationen. Även om Jan Ericson och jag har debatterat det här tidigare är det ändå viktigt och angeläget att ägna den här stunden åt denna fråga.

Regeringen är tydlig med att utbetalningarna till kommunerna ska ske på ett så effektivt sätt som möjligt. Därför har regeringen tillfört ytterligare 6,3 miljarder kronor, så att det blir möjligt att 2017 klara av en så hög andel av utbetalningarna som möjligt.

Vad jag kan se i de andra partiernas budgetförslag har inget annat parti kommit fram med en högre nivå för att möjliggöra ytterligare utbetalningar. För övrigt tror jag egentligen inte att det hade påverkat bilden, eftersom det också krävs att man har kompetens och kunnande att hantera det hela.

För att ge en bild av detta kan jag berätta att Migrationsverket har eftersläpningar sedan 2015. Vi betalar nu ut för såväl 2015 som 2016 och 2107. År 2016 fanns 37 anställda årsarbetare som jobbade med dessa frågor. I dag finns det på Migrationsverket 203 handläggare som hanterar utbetalningarna. Detta ger en ganska bra bild av vad uppdraget handlar om. Det här är också bakgrunden till att vi behövde överge det väldigt krångliga och administrativa system som infördes 2008. Nu har det moderniserats, och precis som Jan Ericson säger rör det nya systemet de ensamkommande och deras boende.

Som ett direkt svar på frågan om man inte kan gå vidare och även förändra utbetalningarna för andra ersättningsområden kan jag berätta att den utredning som vi kallar Mottagandeutredningen har delat av detta i sitt uppdrag. I avvaktan på denna utredning har dock Migrationsverket på uppdrag av regeringen vidtagit åtgärder för att effektivisera hanteringen av också övriga ansökningar. Det kan handla om kostnader för skola och sjukvård. Sammantaget är detta utbetalningar till kommuner och landsting.

Det finns en tydlig ambition och ett uppdrag till Migrationsverket att under 2018 digitalisera ansökningsförfarandet och automatisera utbetalningarna till kommuner och landsting enligt den modell som jag beskrev att man redan nu använder. I den delen är det väl en uppskattning av Jan Ericsons tidigare förslag om att hitta ett slags schablonmodell.

Jag skulle vilja att vi kan hjälpas åt med att se till att samtliga kommuner i landet ansluter sig till det avtal som man behöver för att den digitaliserade e-tjänsten ska fungera på ett bra sätt. I dagsläget har ungefär hälften av landets kommuner valt att gå in i denna modell. Jag är dock övertygad om att betydligt fler kommer att visa intresse även för kommande områden och utbetalningar framöver efter att de under hösten har fått bekanta sig med det nya ersättningssystemet.

Vi står de kommande veckorna således inför en övergångsperiod. Jag ser fram emot att vi når en balans som verkligen är en balans.

Anf. 140 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag reagerade lite när jag hörde i interpellationssvaret att man bland annat för att i högre takt kunna betala ut äldre anspråk har ökat höständringsbudgeten med 6,3 miljarder kronor. Det kan ju inte saknas pengar i regeringens budget för att man ska kunna betala skulden till kommunerna. Jag tror precis som ministern att det inte i första hand handlar om pengar, för det är klart att Migrationsverket måste göra rätt för sig och att det måste finnas pengar till detta. Annars får man låna eller göra något annat, för man kan inte låta kommunerna vänta för att statens pengar är slut.

Problemet, vilket ministern också tog upp, är att man i dag hanterar ärenden från 2015, 2016 och 2017 och att man har 203 handläggare. Detta säger något om hur oerhört komplicerat ersättningssystemet är. Frågan är om man kan ha ett så komplicerat system.

När vi i början av december debatterade det här påpekade flera debatt-deltagare att det till och med förekommer rättstvister mellan kommuner och Migrationsverket om vilka ersättningar man kan få betalt för. Det är orimligt att regelverket är så komplicerat att kommunen inte på förhand vet vad den får ersättning för och inte.

Jag vill fråga ministern om det finns några tankar om att förenkla regelverket och kanske förtydliga så att det inte behöver vara en balans med tre år gamla ärenden och att 203 handläggare ska jobba med detta på Migrationsverket. Det låter väldigt ineffektivt, i varje fall för mig.

Jag gläder mig åt att ministern konstaterar att det som jag föreslog för Morgan Johansson för ett år sedan, och som han sa var helt omöjligt, nu helt plötsligt är regeringens linje och att Migrationsverket har fått i uppdrag att jobba med detta. Det är ju jättesynd att Morgan Johansson inte lyssnade på vad jag sa för ett år sedan.

Anf. 141 Statsrådet HELENE FRITZON (S):

Fru talman! Jag ska vara väldigt tydlig gentemot Jan Ericson. De 6,3 miljarderna är ett anslag inom det aktuella utgiftsområdet som på alla sätt gör det möjligt att i högre takt klara utbetalningarna av högre anspråk.

Jag ska nu nästan vara övertydlig gentemot Jan Ericson. Det system och det regelverk som vi har och bär ansvar för fram till årets slut är det som den dåvarande borgerliga regeringen tyckte skulle tillgodose behovet av ett administrativt system för utbetalningar till kommunerna. Det visade sig dock att det inte var gångbart. Det kunde inte hantera de höga volymerna 2014 och 2015. Det var krångligt administrativt. Det gick att eftersöka det ett helt år efteråt. Det skulle lämnas in i pappersform. Det är många olika system för att beskriva kommunernas kostnader. Det är ett väldigt föråldrat system.

Sedan i somras har vi ett helt nytt ersättningssystem, som är digitaliserat och enkelt. Det har avsevärt förenklat kommunernas möjligheter att följa det här och dessutom själva vara aktiva genom att gå in och påverka exempelvis antalet ensamkommande som finns i kommunen vid det aktuella tillfället.

Alla som nu har äldre anspråk och behöver söka enligt det gamla ersättningssystemet har bara fram till årsskiftet på sig att göra det. I det nya systemet krävs det inte ens en ansökan, men det krävs att man har ingått avtal om en e-tjänst med Migrationsverket. Jag är övertygad om att detta framöver kommer att kunna innebära att kommunerna, med det stora ansvar de tar, får sina kostnader ersatta från start på ett bra sätt.

Även när det gäller frågan om rättsprocesser vill jag vara tydlig – jag var det förra gången också: Det pågår inte några rättsprocesser mellan kommunerna och Migrationsverket om uteblivna betalningar. Men det finns fall där Migrationsverket har avslagit någon del av ansökan, och detta är föremål för en sådan process.

Anf. 142 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Anslagens storlek får inte över huvud taget ha någon betydelse för i vilken takt man betalar ut ersättning. Jag tycker att det var lite olyckligt formulerat i svaret. Är Migrationsverket skyldigt kommunerna pengar kan inte verket säga: Nej, nu är våra pengar slut – vi kan inte betala ut några pengar utan måste vänta till nästa år, då vi får nästa anslag. Så får det naturligtvis inte vara, och jag tror inte heller att det är så. Jag tror bara att detta var lite olyckligt formulerat i svaret.

Vad gäller det här med tvisterna tycker jag kanske att det är allra allvarligast om det är tvister om vad man egentligen får ersättning för. Kommunerna måste ju veta på förhand vad de kan kosta på sig att göra för en bra integration och ett bra mottagande. Då måste de ha klart för sig vad det är de kan få tackning för i efterhand, så att de inte drar på sig onödiga utgifter. Vi berörde även tidigare att risken annars finns att kommunerna snålar in på mottagandet för att de är oroliga för att inte få tackning för kostnaderna. Jag tror inte att någon av oss vill att det ska bli så.

Jag konstaterar att det nya systemet tyvärr bara gäller ensamkommande. Jag hoppas verkligen att ministern driver på här, så att det kan omfatta alla former av ersättningar för nyanlända.

Ministern säger att regeringen har ärvt det här systemet från allianstiden, men vi ärvde det av tidigare regering om jag inte är helt felunderrättad. Systemet har legat kvar väldigt länge. Det har väl som sagt handlat om att det har varit väldigt få individer det har varit aktuellt att kräva ersättning för, och då har det inte varit något stort problem. Nu har vi en helt annan situation, och jag gläder mig åt att ministern flaggar för att jag kanske kan få som jag vill så småningom. Jag tror att det blir väldigt bra.

Jag vill passa på att önska ministern, herr talmannen och övriga en god jul.

Anf. 143 Statsrådet HELENE FRITZON (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka för debatten, Jan Ericson. Den har gett mig ett alldeles ypperligt tillfälle att beskriva regeringens höga ambitioner med att få det nya ersättningssystemet på Migrationsverket och digitaliseringen på plats. Vi ser nu fram emot ett helt nytt sådant system, ett mycket effektivt sådant, och vi har provat det sedan i somras. Jag ser också framför mig att det på sikt kommer att omfatta även andra utbetalningsområden, som Jan Ericson önskar.

Höstens debatt har i mycket handlat om de eftersläpningar vi har sedan 2015 och 2016. Det innebär att det är högsta växel på Migrationsverket för att klara så många utbetalningar som möjligt före årets slut vad gäller de äldre anspråken. Om vi hamnar på den nivån att det kvarstår 4–5 miljarder, ungefär 10 procent av den totala summan, för hela innevarande år i utbetalningar är det en bättre nivå än vad Migrationsverket självt bedömde att man skulle klara att hantera. Därmed hoppas jag att vi i början av nästa år tillsammans kan konstatera att vi nu har ersatt det gamla krångliga administrativa systemet med ett nytt, modernt och förenklat sådant.

Med detta tycker jag att det känns väldigt bra att kunna säga: God jul och tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 31 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:62 Ny järnvägstrafiklag

2017/18:64 Statlig ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall

Skrivelse

2017/18:66 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 19 januari*.

§ 32 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 18 december

2017/18:288 Våld och hot i skolan

av *Robert Stenkvist* (SD)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

§ 33 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 december

2017/18:492 Amorteringskravet och bostadsmarknaden

av *Sofia Fölster* (M)

till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

2017/18:493 Skolavslutning i kyrkan

av *Annika Eclund* (KD)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2017/18:494 Fusk med trafikkörkort

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:495 Skolbarn som blir bortgifta

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

2017/18:496 Återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen

av *Johan Forssell* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:497 Mänskliga rättigheter i Iran

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:498 Kravet på danstillstånd

av *Jenny Petersson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:499 Antisemitism

av *Magnus Manhammar* (S)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2017/18:500 Koldioxidbedövning vid slakt av grisar

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:501 Ostlänken

av *John Widegren* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:502 Sveaskog

av *John Widegren* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:503 Verkställda utvisningar

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:504 Sexualbrott

av *Thomas Finnborg* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:505 Vattendirektivets påverkan på bostadsbyggandet

av *Ola Johansson* (C)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

Prot. 2017/18:53

19 december

§ 34 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 18 december

2017/18:404 Innovationsscout i Tel Aviv

av *Karin Enström* (M)

till statsrådet Ann Linde (S)

2017/18:402 Feministisk handelspolitik

av *Håkan Svenneling* (V)

till statsrådet Ann Linde (S)

2017/18:405 Jämställdhetskapitel i alla nya handelsavtal

av *Håkan Svenneling* (V)

till statsrådet Ann Linde (S)

2017/18:441 Bilmålvakter

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:429 Enhetligt körkort för utländska bilister

av *Thomas Finnborg* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:428 Nationell handlingsplan mot antisemitism

av *Thomas Finnborg* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

§ 35 Kammaren åtskildes kl. 16.05.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 13 anf. 44 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 19 anf. 94 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 30 anf. 141 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelser.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 6 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 7 Svar på interpellation 2017/18:205 om kvinnor i Försvarsmakten.....	2
Anf. 1 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	2
Anf. 2 LENA ASPLUND (M).....	3
Anf. 3 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	4
Anf. 4 LENA ASPLUND (M).....	5
Anf. 5 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	6
Anf. 6 LENA ASPLUND (M).....	7
Anf. 7 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	7
§ 8 Svar på interpellation 2017/18:250 om arbetsmiljön i Försvarsmakten och på Försvarsdepartementet.....	7
Anf. 8 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	7
Anf. 9 LENA ASPLUND (M).....	8
Anf. 10 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	9
Anf. 11 LENA ASPLUND (M).....	10
Anf. 12 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	10
Anf. 13 LENA ASPLUND (M).....	11
Anf. 14 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	12
§ 9 Svar på interpellation 2017/18:53 om polisens närvaro	12
Anf. 15 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	12
Anf. 16 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	13
Anf. 17 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	13
Anf. 18 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	14
Anf. 19 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	15
Anf. 20 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	16
Anf. 21 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	17
§ 10 Svar på interpellation 2017/18:54 om fler redskap för polisen	18
Anf. 22 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	18
Anf. 23 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	18
Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19
Anf. 25 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	20
Anf. 26 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	20
Anf. 27 TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	21

Anf. 28 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	21
§ 11 Svar på interpellation 2017/18:55 om rån mot elektronikkedjor och butiker	22
Anf. 29 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	22
Anf. 30 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	23
Anf. 31 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	23
Anf. 32 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	24
Anf. 33 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
Anf. 34 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	26
Anf. 35 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	26
§ 12 Svar på interpellation 2017/18:130 om förstärkt vittnesskydd.....	27
Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	27
Anf. 37 LARS-ARNE STAXÅNG (M)	28
Anf. 38 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
Anf. 39 LARS-ARNE STAXÅNG (M)	30
Anf. 40 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	30
Anf. 41 LARS-ARNE STAXÅNG (M)	31
Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
§ 13 Svar på interpellation 2017/18:195 om stärkt äganderätt och näringsfrihet.....	32
Anf. 43 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
Anf. 44 JOHN WIDEGREN (M)	33
Anf. 45 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	34
Anf. 46 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
Anf. 47 JOHN WIDEGREN (M)	36
Anf. 48 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	37
Anf. 49 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
Anf. 50 JOHN WIDEGREN (M)	38
Anf. 51 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	39
§ 14 Svar på interpellation 2017/18:243 om Försäkringskassans utbetalning av assistansersättning	39
Anf. 52 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	39
Anf. 53 LARS BECKMAN (M)	40
Anf. 54 JENNY PETERSSON (M)	42
Anf. 55 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	42
Anf. 56 LARS BECKMAN (M)	43

Anf. 57 JENNY PETERSSON (M).....	44
Anf. 58 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	45
Anf. 59 LARS BECKMAN (M).....	45
Anf. 60 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	46
§ 15 Svar på interpellation 2017/18:207 om vargens påverkan på landsbygden.....	46
Anf. 61 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	46
Anf. 62 STEN BERGHEDEN (M).....	47
Anf. 63 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	48
Anf. 64 STEN BERGHEDEN (M).....	48
Anf. 65 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	49
Anf. 66 STEN BERGHEDEN (M).....	50
Anf. 67 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	50
§ 16 Svar på interpellation 2017/18:224 om ett fungerande växtskydd för jordbruket	51
Anf. 68 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	51
Anf. 69 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	51
Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	52
Anf. 71 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	53
Anf. 72 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	54
Anf. 73 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	55
Anf. 74 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	55
Anf. 75 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	56
Anf. 76 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	57
§ 17 Svar på interpellation 2017/18:229 om Sveriges livsmedelsproduktion.....	57
Anf. 77 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	57
Anf. 78 JOHN WIDEGREN (M)	58
Anf. 79 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	59
Anf. 80 JOHN WIDEGREN (M)	60
Anf. 81 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	61
Anf. 82 JOHN WIDEGREN (M)	61
Anf. 83 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	62
§ 18 Svar på interpellation 2017/18:237 om skogsbruket, äganderätten och framtiden.....	62
Anf. 84 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	62
Anf. 85 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	63
Anf. 86 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	64
Anf. 87 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	65
Anf. 88 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	66
Anf. 89 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	67
Anf. 90 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	68
Anf. 91 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	69
Anf. 92 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	69
§ 19 Svar på interpellation 2017/18:241 om försörjningstrygghet avseende livsmedel	70
Anf. 93 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	70
Anf. 94 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	71
Anf. 95 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	72
Anf. 96 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	73

Anf. 97 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	74
Anf. 98 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	74
Anf. 99 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	74
§ 20 Svar på interpellation 2017/18:132.....	75
§ 21 Svar på interpellation 2017/18:169.....	75
§ 22 Svar på interpellation 2017/18:223.....	75
§ 23 Svar på interpellation 2017/18:232.....	75
§ 24 Svar på interpellation 2017/18:247.....	75
§ 25 Svar på interpellation 2017/18:116 om en tioårig grundskola.....	76
Anf. 100 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	76
Anf. 101 ERIK BENGTZBOE (M)	76
Anf. 102 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	77
Anf. 103 ERIK BENGTZBOE (M)	78
Anf. 104 IDA DROUGGE (M).....	80
Anf. 105 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	80
Anf. 106 ERIK BENGTZBOE (M)	81
Anf. 107 IDA DROUGGE (M).....	82
Anf. 108 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	82
§ 26 Svar på interpellation 2017/18:117 om en ökning av elevernas undervisningstid.....	83
Anf. 109 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	83
Anf. 110 ERIK BENGTZBOE (M)	84
Anf. 111 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	85
Anf. 112 ERIK BENGTZBOE (M)	87
Anf. 113 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	88
Anf. 114 ERIK BENGTZBOE (M)	89
Anf. 115 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	89
§ 27 Svar på interpellation 2017/18:118 om lärarnas administrativa arbete	90
Anf. 116 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	90
Anf. 117 ERIK BENGTZBOE (M)	91
Anf. 118 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	92
Anf. 119 ERIK BENGTZBOE (M)	93
Anf. 120 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	94
Anf. 121 ERIK BENGTZBOE (M)	95
Anf. 122 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	96

§ 28 Svar på interpellation 2017/18:185 om	Prot. 2017/18:53
undervisningsgapet 97	<u>19 december</u>
Anf. 123 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 97	
Anf. 124 IDA DROUGGE (M) 98	
Anf. 125 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 99	
Anf. 126 IDA DROUGGE (M) 100	
Anf. 127 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 101	
Anf. 128 IDA DROUGGE (M) 102	
Anf. 129 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 102	
§ 29 Svar på interpellation 2017/18:257 om destruktiva	
könsnormer 103	
Anf. 130 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 103	
Anf. 131 DANIEL RIAZAT (V) 104	
Anf. 132 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 105	
Anf. 133 DANIEL RIAZAT (V) 106	
Anf. 134 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 107	
Anf. 135 DANIEL RIAZAT (V) 108	
Anf. 136 Utbildningsminister GUSTAV	
FRIDOLIN (MP) 108	
§ 30 Svar på interpellation 2017/18:222 om Migrationsverkets	
skuld till kommunsektorn 109	
Anf. 137 Statsrådet HELÉNE FRITZON (S) 109	
Anf. 138 JAN ERICSON (M) 109	
Anf. 139 Statsrådet HELÉNE FRITZON (S) 110	
Anf. 140 JAN ERICSON (M) 111	
Anf. 141 Statsrådet HELÉNE FRITZON (S) 112	
Anf. 142 JAN ERICSON (M) 113	
Anf. 143 Statsrådet HELÉNE FRITZON (S) 113	
§ 31 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid 114	
§ 32 Anmälan om interpellation 114	
§ 33 Anmälan om frågor för skriftliga svar 114	
§ 34 Anmälan om skriftliga svar på frågor 115	
§ 35 Kammaren åtskildes kl. 16.05 116	